

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Mgr. Michala Kožená

**Oddlužení jako nový fenomén úpadkového
práva**

Discharging debts as a new phenomenon of insolvency law

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: JUDr. Tomáš Pohl

Občanské právo procesní

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): dne 25. května 2016

„Prohlašuji, že jsem předloženou rigorózní práci vypracovala samostatně na základě svých praktických zkušeností a s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 25. května 2016

.....

Mgr. Michala Kožená

„Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé rigorózní práce JUDr. Tomáši Pohlovi za cenné rady a podnětné připomínky, dále pak soudkyni Vrchního soudu v Praze Mgr. Markétě Hudečkové, insolvenčnímu správci JUDr. Václavu Kulhavému a PhDr. Ing. Danielu Koženému za jejich vstřícnost konzultovat se mnou dané téma.“

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Historický vývoj úpadkového práva na území ČR	11
3	Insolvenční zákon v porovnání se zákonem o konkursu a vyrovnání	15
4	Úpadek jako základní pojem insolvenčního práva	17
5	Hrozící úpadek.....	22
6	Stručný průběh insolvenčního řízení před rozhodnutím o úpadku	24
6.1	Zahájení insolvenčního řízení.....	24
6.2	Insolvenční návrh a jeho náležitosti ve světle judikatury.....	27
6.3	Povinné přílohy insolvenčního návrhu	36
6.4	Odmítnutí a zamítnutí insolvenčního návrhu	38
7	Způsoby řešení úpadku dlužníka	41
7.1	Konkurs	42
7.2	Reorganizace	44
7.3	Oddlužení	46
8	Oddlužení.....	47
8.1	Charakteristika oddlužení.....	47
8.2	Výhody oddlužení oproti konkursu	48
8.3	Subjektivní přípustnost oddlužení a problematika podnikatelských závazků	49
8.4	Podání návrhu na povolení oddlužení	56
8.5	Náležitosti návrhu na povolení oddlužení	58
8.6	Návrh na stanovení nižších než zákonem určených splátek.....	60
8.7	Povinné přílohy k návrhu na povolení oddlužení.....	63
8.8	Následky vadného podání návrhu na povolení oddlužení nebo jeho příloh. 65	
8.9	Zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení	68

8.10	Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení.....	69
8.11	Společný návrh manželů na povolení oddlužení.....	74
8.12	Vyhovění návrhu na povolení oddlužení.....	78
8.13	Formy provedení oddlužení.....	81
8.13.1	Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty	82
8.13.2	Oddlužení plněním splátkového kalendáře.....	84
8.14	Přezkoumání pohledávek věřitelů	90
8.15	Projednání a hlasování schůze věřitelů o způsobu oddlužení	94
8.16	Hlasování mimo schůzi věřitelů	99
8.17	Námítky věřitelů ke schválení oddlužení a jejich projednání	102
8.18	Rozhodnutí soudu o neschválení oddlužení	104
8.19	Rozhodnutí soudu o schválení oddlužení.....	106
8.20	Účinky spojené se schválením oddlužení.....	112
8.20.1	Dispoziční oprávnění dlužníka při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.....	113
8.20.2	Dispoziční oprávnění dlužníka při oddlužení plněním splátkového kalendáře	116
8.21	Splnění oddlužení a osvobození dlužníka v rozsahu neuspokojených pohledávek v režimu oddlužení i mimo něj.....	118
8.22	Odejmutí a zánik osvobození dlužníka.....	124
8.23	Zrušení schváleného oddlužení	127
9	Připravovaná změna na poli insolvenčního práva	134
10	Závěr	137
	Seznam použitých zkratk	142
	Seznam použité literatury	143
	Resumé	149
	Abstrakt	151

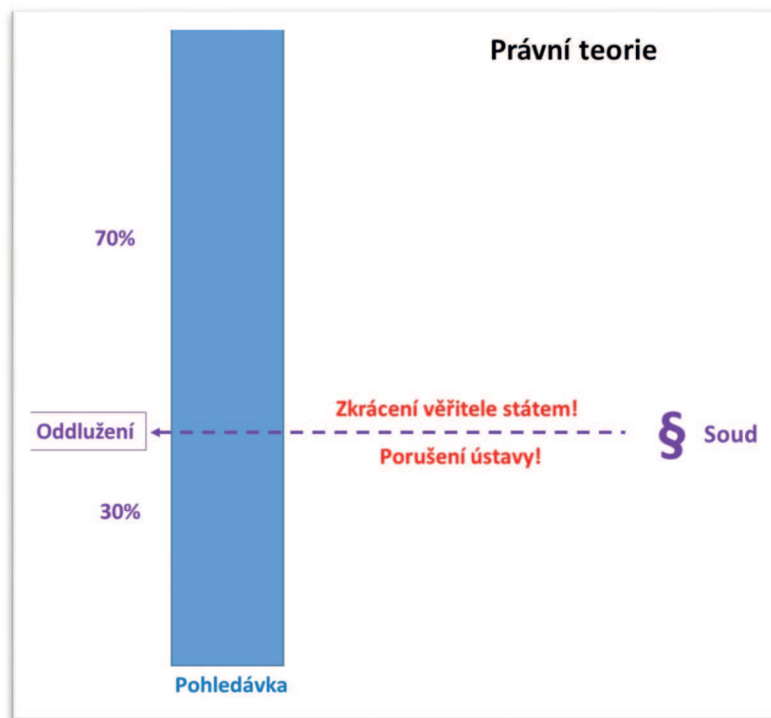
Abstract	152
Seznam klíčových slov	153

1 Úvod

Oddlužení, které jsem si zvolila za hlavní téma rigorózní práce, je relativně novým institutem úpadkového práva, jenž byl do české právní úpravy zařazen zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „IZ“). Začlenění institutu oddlužení do našeho právního řádu je především reakcí na rostoucí počet osob, které nejsou dlouhodobě schopny plnit své závazky vůči více věřitelům a ocitají se tak v platební neschopnosti.

Oddlužení představuje další způsob, kterým lze řešit úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka a je založeno na sanačním principu. To znamená, že jeho cílem není likvidace dlužníka, ale pomoc dlužníku se finančně očistit a začít nový život bez dluhů. Druhou stránkou charakteristickou pro tento institut je uspokojení dlužníkových věřitelů v co nejvyšším rozsahu tak, aby žádný z nich nebyl zvýhodněn na úkor jiného. Oddlužení lze tedy chápat jako druhou šanci dlužníkům vymanit se z úpadkové situace a za splnění zákonem stanovených podmínek se osvobodit od zbytku dluhů.

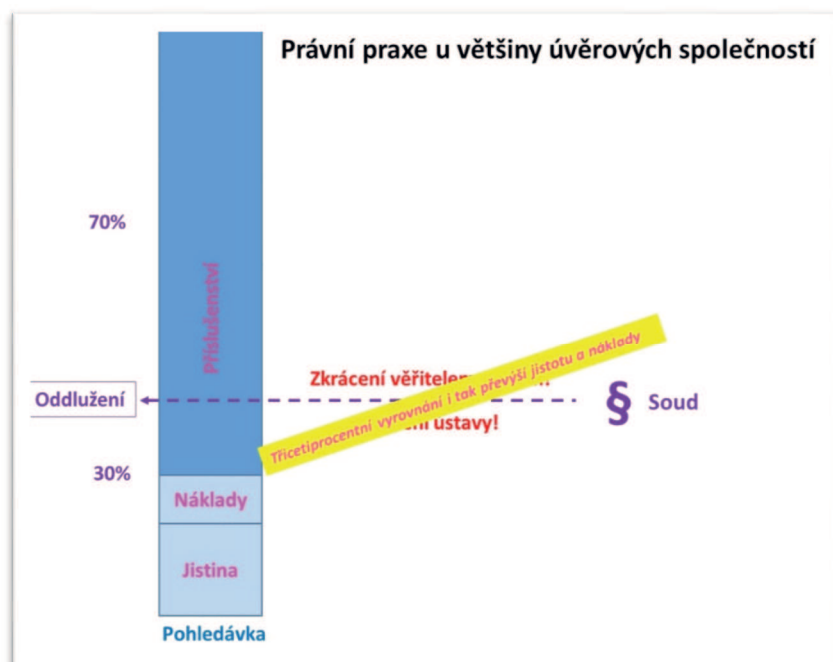
Jednou ze základních podmínek schválení oddlužení a jeho úspěšného ukončení je zákonem stanovená minimální třicetiprocentní míra uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů, na čemž je celé oddlužení založeno. Na první pohled se může zdát tato zákonem stanovená hranice plnění jako protiústavní, neboť úspěšnou realizací oddlužení mohou být nezajištění věřitelé jednostranně zkráceni o 70% jejich pohledávky. Vzhledem k tomu, že pohledávka je majetkem věřitele, jedná se v podstatě o zásah státu na právo nedotknutelnosti majetku. (Obr. 1)

Obr. 1

Praxe však toto nepotvrzuje. Ve skutečnosti převážnou většinu věřitelů v oddlužení tvoří tzv. „úvěrové společnosti“. Tedy soukromé, nebankovní instituce, které poskytují úvěr s vysokým úrokem. Také jejich smluvní podmínky (jak je dobře známo ze sdělovacích prostředků) nejsou zrovna ve prospěch dlužníků (nepřiměřené smluvní pokuty, poplatky, vysoké úroky atd.). V konečném důsledku je pak jistina mnohonásobně převyšena příslušenstvím. Proto je 30% vyrovnání naprosto dostatečné pro uspokojení nejen všech nákladů, ale stačí i pro nepravděpodobně zcela mravný zisk pro tyto „dobroděje“.

Jasným důkazem jsou pak schůze věřitelů, které soud svolává za účelem projednání otázky schválení oddlužení a na niž byste na zástupce úvěrové společnosti narazili jen velmi zřídka. Také četnost námitek těchto společností proti schválení oddlužení je naprosto výjimečná. Na základě této „neúčasti“ lze usoudit, že věřitelé ve většině případů nemají zájem, aby úpadek dlužníka byl řešen jiným způsobem než navrhovaným oddlužením. Jednoduše proto, že i tak na něm velmi vydělají. (Obr. 2)

Obr. 2

Dalším důvodem, proč věřitelé nemívají zájem na jiném řešení úpadku dlužníka, je také záruka, že v budoucnu obdrží alespoň třicetiprocentní plnění na úhradu svých pohledávek, což se nestane jen ve zcela výjimečných případech. Zatímco při řešení úpadku dlužníka konkursem by věřitelé s největší pravděpodobností nebyli uspokojeni vůbec, neboť dlužník v naprosté většině případů nemá žádný hodnotnější majetek, který by zároveň nepodléhal uspokojení ze zajištění. Další nevýhodou pro věřitele v případě řešení úpadku konkursem oproti oddlužení plněním splátkového kalendáře je i to, že dlužník nemající žádné vlastní postižitelné příjmy, nebude do podstaty plnit prostřednictvím třetí osoby na základě darovací smlouvy či smlouvy o důchodu, jenž jsou hojně využívány při oddlužení, neboť dlužník nebude motivován osvobozením od zbytku pohledávek.

Oddlužení bylo původně určeno výhradně nepodnikajícím osobám, avšak tato situace byla dlouhodobě neudržitelná vzhledem k tomu, že mnoho podnikatelů obcházelo zákonnou dikci ustanovení tím, že účelově přerušili živnost před podáním návrhu na povolení oddlužení, přičemž po schválení oddlužení ji opět obnovili. Jinak by neměli žádné příjmy, z nichž by byli schopni plnit splátkový kalendář. Obvykle to dlužníci řešili tak, že spláceli své závazky prostřednictvím daru poskytovaného od třetích osob, což bylo jen na oko, ve skutečnosti se jednalo o jejich výnosy z podnikání. Problematikou

podnikatelských závazků řešených v rámci oddlužení se budu zabývat v samostatné kapitole.

Dalšími způsoby řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka vedle oddlužení jsou reorganizace (restrukturalizace podniku v úpadku) a konkurs. O těchto institutech stručně pojednám v jednotlivých kapitolách.

Práce je zaměřena především na rozbor současné právní úpravy institutu oddlužení a to zejména z pohledu soudu s tím, že je upozorněno na některé aktuální problémy, s nimiž se potýká soudní praxe, a které je podle mého názoru nutné do budoucna řešit.

Oddlužení je poměrně rozsáhlé téma, proto institutům, kterým je z mého pohledu třeba věnovat více pozornosti s ohledem na problematiku, k níž v praxi dochází v důsledku nedostatečné legislativy, je věnováno více pozornosti. Před samotným rozбором institutu oddlužení, které tvoří jádro práce, bude několik kapitol věnováno historii úpadkového práva na našem území, komparaci současné právní úpravy se zákonem o konkursu a vyrovnání, průběhu insolvenčního řízení a náležitostem insolvenčního návrhu z pohledu judikatury. Rovněž je důležité objasnit některé základní pojmy úzce související s oddlužením jako je úpadek, hrozící úpadek, platební neschopnost, předlužení apod. a stručně se vyjádřit k dalším způsobům řešení úpadku dlužníka.

Práce je zpracována k právnímu stavu ke dni 25.05.2016, za použití metody historické, gramatické, komparativní a metody analýzy.

Cílem práce je zhodnocení stavu aktuální právní úpravy oddlužení včetně vymezení konkrétních problémů, k nimž v praxi dochází v důsledku aplikace některých nedostatečně upravených zákonných ustanovení a navržení legislativních změn na základě vlastních úvah *de lege ferenda*, které by mohly některým nežádoucím situacím předcházet.

V práci jsou zahrnuty mé vlastní poznatky z praxe, které jsem získala při svém působení u insolvenčního soudu jako asistentka soudce.

2 Historický vývoj úpadkového práva na území ČR

Před samotným procesem vzniku úpadkového práva na území České republiky, je potřeba objasnit původ některých pojmů, kterých se běžně užívá dodnes. Pojem „konkursní řízení“ má svůj původ v latinském „concursum creditorium“ a naznačuje se jím, že jde o souběh věřitelů, který vyjadřuje jen částečně jeho obsah a podstatu, neboť konkursní řízení je univerzální nejen co do počtu věřitelů, nýbrž i co do svého předmětu. Zasahuje totiž za podmínek shora zmíněných všechen majetek dlužníkův, který je jinak podroben nucenému výkonu a který měl dlužník v době prohlášení konkursu, jakož i vše to, co dlužník za konkursního řízení nabyt ať již úplatně nebo bezúplatně. Z tohoto majetku pak mají být uspokojovány pohledávky věřitelů stejnoměrně, i když jen částečně a v pořadí, které je stanoveno zákonem.¹ Vedle pojmu „konkurs“ se u nás také užívá pojem „úpadek“, který na rozdíl od konkursu klade důraz nikoli na řízení a jeho podstatu, ale charakterizuje především hospodářský stav dlužníka. V minulosti se také někdy místo výrazu „konkurs“ používalo cizího slova „krida“ (cridare, veřejně vyvolávaní), popř. „faliment“ či „bankrot“ (banco roto – rozbitý stůl, neboť peněžníkovi, jenž udělal úpadek, byl jeho stůl rozbit) rovněž italského původu.²

Předchozí právní úprava konkursního práva označovala dlužníka pojmem „úpadce“, cizí slovo „kridatář“ se u nás nevžilo. V německé terminologii je dlužník označován termínem „Gemeinschuldner“, dříve „cridatar“, „Falit“ nebo „Ganirer.“³

Právní úprava úpadku a jeho řešení konkursem a vyrovnáním má na našem území dlouhou tradici. Naše právní úprava má své kořeny v právu rakouském. První snahy o vytvoření samostatného konkursního řádu sahají až do třicátých let 18. století, kdy byl vydán reskript z roku 1750 shrnující připomínky vídeňských orgánů, který měl nahradit platnost kridálních (úpadkových) ustanovení. Výčet nejstarších konkursních předpisů sjednotil až Josefinský konkursní řád vydaný v roce 1781, který byl ve druhé polovině 19. století nahrazen konkursním řádem z roku 1868 (č. 1/1869 ř. z.), jenž upravoval konkursní řízení a byl postaven na principu universality a zásadě stejného nakládání s věřiteli – *par conditio creditorum*. Řízení o mimokonkursním vyrovnání bylo

¹ STEINER, V. *Zákon o konkursu a vyrovnání, Komentář*. 2. vydání. Praha: nakladatelství Linde Praha a.s., 1996. 18 s.

² KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, DADAM Alexandr, aj. *Insolvenční zákon a předpisy související, Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení, Komentář*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008. IX s.

³ Tamtéž IX s.

v Rakousku upraveno zvlášť v nařízeních z let 1859 a 1862. Vzhledem k tomu, že v praxi se příliš neosvědčily, byly v roce 1914 císařským nařízením vydány dva předpisy, a to konkursní řád a zákon o nuceném vyrovnání (č. 337/1914 ř. z.). K dalším reformám konkursního práva došlo na počátku 20. století, kdy bylo vydáno císařské nařízení 337/1914 ř.z., kterým se zaváděl řád konkursní, vyrovnávací a odpůrčí. Tato právní úprava obsahovala zvláštní technicky samostatný vyrovnací řád a některá ustanovení trestního práva v souvislosti s konkursem. Rakouský konkursní řád z roku 1914 včetně uherského konkursního řádu a vyrovnávacích řádů byl převzat recepčním zákonem č.11/1918 Sb. a stal se tak součástí československého právního řádu až do roku 1931, kdy byl nahrazen zákonem č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí.⁴

Šlo o úpravu na svou dobu velmi pokrokovou, která reflektovala všechny předchozí zkušenosti a převzala i některé prvky úpravy uherské. Koncepčně se však nelišila od úpravy předchozí, neboť vycházela ze stejných právních principů.⁵ Hlavním cílem této nové právní úpravy bylo odstranění dualismu a zavedení jednotné právní úpravy na celém území republiky. Cílem byla rovněž účinnější ochrana zájmů věřitelů, která spočívala ve zvýšení dosavadní minimální nabídky na uspokojení věřitelů, kteří nepoživali přednostního uspokojení a lepší zjištění pravého hospodářského stavu dlužníka, což vedlo k spolehlivějšímu rozhodnutí věřitelů o přiměřenosti nabízeného vyrovnání. Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řád se v dobových poměrech osvědčil jako moderní a pokrokový.⁶

Tento vývoj byl přerušen v roce 1951 tím, že občanský soudní řád (zákon č. 142/1950 Sb.) zrušil zákon z roku 1931, aniž by jej nahradil jinou odpovídající úpravou. V následujících čtyřiceti letech konkurs a vyrovnání vlastně upraveny nebyly. Občanský soudní řád č. 142/1950 Sb. vedl institut tzv. exekuční likvidace jako exekuční prostředek spočívající v prodeji veškerého majetku dlužníka, který byl již od nich diferenční. Hospodářský zákoník a některé další předpisy hospodářského práva obsahovaly ustanovení o likvidaci socialistických organizací, které se však svým pojetím od konkursu

⁴ Tamtéž s. X – XI.

⁵ ZOULÍK, F., *Zákon o konkursu a vyrovnání, Komentář*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 1994. XI s.

⁶ KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, DADAM Alexandr, aj. *Insolvenční zákon a předpisy související, Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení, Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008. XII s.

a vyrovnání diametrálně lišily, neboť šlo o zásahy ekonomického centra prováděné v zájmu plánovaného hospodářství.⁷

K obnovení insolvenčního práva dochází až po čtyřicetileté přestávce, a to zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) v souvislosti s odstraňováním legislativních překážek, bránících tržnímu hospodářství. Svým pojetím má tento zákon inspirační zdroj v zákonu z roku 1931, ale je zasazen do zcela jiného právního prostředí. Kromě toho, vzhledem k přerušení kontinuálního vývoje, nemůže nová úprava navázat na praktické aplikační zkušenosti, ani na řešení opírající se o výsledky právní nauky. Navíc bylo vydání tohoto zákona provázeno obavou, aby při provázanosti mezi tehdejšími hospodářskými subjekty úpadek jednoho z nich nevyvolával druhotnou platební neschopnost, vedoucí k dalším úpdkům; řada ustanovení zákona čelí tomuto nebezpečí, což se v něm projevuje negativně.⁸

Řešení dlužníkovy úpadku zvláštním soudním řízením je nezbytné proto, že v krizové úpdkové situaci nelze porušení práv či neplnění povinností postihnout standardními procesními prostředky. Brání tomu okolnost, že při mnohosti dlužníkových závazků a nedostatku prostředků k jejich krytí, by použitím obvyklých právních prostředků byli někteří věřitelé vůči ostatním zvýhodněni, ať již proto, že splatnost jejich pohledávek nastává dříve nebo z jiných důvodů. Cílem řešení úpadku zvláštní právní úpravou proto je vyloučit preference věřitelů, pokud nejsou věcně odůvodněny jejich postavením nebo povahou jejich pohledávky. To vede k tomu, že výsledkem řízení je mnohostranné uspořádání, při němž lze vzít v úvahu i další aspekty, například sociální. Řešení úpadku proto nemůže být pouze dvoustrannou záležitostí; nemůže tudíž fungovat například jako alternativa postupu při vymáhání pohledávek ve dvoustranných sporech.⁹

ZKV nabyt účinnosti dne 1.10. 1991 a do konce roku 2007 prodělal celkem 29 novelizací včetně změn provedených prostřednictvím nálezů Ústavního soudu ČR.

Nedostatky zákona se projevovaly postupně při jeho aplikaci, a to jak v souvislosti s růstem krizových situací, tak i v důsledku postupujícího hospodářského vývoje. Hlavním smyslem a cílem provedených novelizací nebylo jen řešit aplikační problémy,

⁷ ZOULÍK, F., *Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 1994. XII s.

⁸ Návrh insolvenčního zákona – důvodová zpráva [online]. Praha: ČAK [cit. 27.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=557>>.

⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Úvod do insolvenčního práva*. 3. vydání. Brno: International Business School, 2008. 8 s.

ale pokusit se i o „modernizaci“ zákona. Cesta novel se však pro zásadní potřebné změny zákona ukázala nepostačující. Novely se vesměs týkaly pouze dílčích (v některých případech i jen okrajových) otázek, aniž by zasahovaly do koncepčních řešení. V důsledku toho nesplnily očekávání, která provázela jejich přijetí, anebo měly jen omezené pozitivní důsledky. Vysoký počet novel, spolu s tím, že i další předpisy (v počtu kolem 80) reagovaly na souvislosti jejich úpravy s konkursem a vyrovnáním, způsobuje nepřehlednost současné úpravy úpadkového práva. Tato nepřehlednost a časté změny úpravy se v právní praxi projeví jednoznačně negativně.¹⁰

Výše uvedené nedostatky, zastaralost a nepřehlednost právní úpravy ZKV způsobené mnohočetnými novelizacemi vedly k přijetí nového zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, (Insolvenční zákon), dále jen „IZ“, který nabyl účinnosti dne 1.1.2008. Insolvenční zákon představuje úpravu komplexní, která v celém rozsahu zahrnuje problematiku úpadkového práva. Ve vztahu k ostatním právním předpisům platí, že insolvenční zákon je předpisem *lex specialis*, což znamená, že má před nimi přednost. K provedení insolvenčního zákona byly vydána vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona a vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce a náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich hotových výdajů. Jaké konkrétní změny a nové instituty přinesl Insolvenční zákon pojednávám v další kapitole.

¹⁰ Návrh insolvenčního zákona – důvodová zpráva [online]. Praha: ČAK [cit. 27.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=557>>.

3 Insolvenční zákon v porovnání se zákonem o konkursu a vyrovnání

České řešení úpadku bylo až do přijetí insolvenčního zákona v zásadě procesem "likvidačním", neboť připadalo do úvahy jediné východisko, a to zánik. Podmínkou pro prohlášení konkursu na majetek dlužníka byl až jeho úpadek. To však znamená velmi často situaci, kdy už nelze přemýšlet o možném budoucím úspěšném pokračování v činnosti. Stará právní úprava nerespektovala některé situace vyžadující zvláštní přístup; jednalo se především o úpadky, které mají hromadné účinky (krach bank a jiných finančních institucí) a dále o úpadky nepodnikatelů (spotřebitelské úpadky). Ačkoliv byl ZKV mnohokrát novelizován, nepodařilo se všechny jeho nedostatky odstranit.¹¹

Všechny tyto nedostatky pak vedly k přijetí nového insolvenčního zákona. Cílem nové právní úpravy bylo především odstranit nedostatky ZKV a přiblížit ji vývojovým trendům moderního úpadkového práva v rámci Evropské unie. Proto nový insolvenční zákon přináší řadu změn a nových institutů oproti předchozí právní úpravě. Zmíním se alespoň o těch nejdůležitějších z nich.

Zcela zásadní změnou je zavedení jednotného insolvenčního řízení na místo dvou samostatných řízení (řízení konkursního a řízení vykonávacího). V první fázi tohoto řízení soud zjišťuje, zda se dlužník nachází v úpadku, popř. zda mu úpadek reálně hrozí a o způsobu jeho řešení. Druhá fáze insolvenčního řízení se diferencuje v závislosti na konkrétním způsobu řešení dlužníkovy úpadku. I potom však některá ustanovení zůstávají společná všem způsobům řešení úpadku a mezi jednotlivými způsoby řešení není nepřekročitelná hranice, neboť některé způsoby řešení úpadku se mohou (nejsou-li úspěšné) přeměnit v konkurs.¹² Nejčastějším případem takové přeměny je situace, kdy dlužník přestane plnit splátkový kalendář schválený v rámci oddlužení a soud následně oddlužení zruší a prohlásí na majetek dlužníka konkurs.

Insolvenční zákon dále zařadil mezi způsoby řešení úpadku zcela nové instituce, a to oddlužení a reorganizaci. Oba způsoby řešení úpadku dlužníka jsou založeny na sanačním principu a na místo konkursu, který je typickou likvidní formou úpadku, mohou

¹¹ RANDÁKOVÁ, Monika. *Insolvenční zákon – vymezení základních pojmů* [online]. Účetnictví v praxi 2006/7, 1.7.2006 [cit. 27.11.2015]. Dostupné na: < <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d164v140-insolvenni-zakon-vymezeni-zakladnich-pojmu/>>.

¹² Návrh insolvenčního zákona – důvodová zpráva [online]. Praha: ČAK [cit. 27.11.2015]. Dostupné na: < <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=557>>.

být za zákonem stanovených podmínek východiskem pro dlužníka z jeho úpadkové situace.

Vedle základních způsobů řešení úpadku dlužníka jako je konkurs, reorganizace a oddlužení, zavedla nová právní úprava další způsob řešení úpadku dlužníka, který se od těch základních liší určitými specifickými zvláštnostmi, jenž jsou dány osobou dlužníka. Samostatně je řešen úpadek finančních institucí, jako jsou banky, spořitelní a úvěrová družstva, jedná se však v podstatě jen o jinou variantu konkursu.

Insolvenční zákon dále zavedl pro určité výslovně definované případy institut nepatrného konkursu. Nejde ve své podstatě o specifický (samostatný) způsob řešení úpadku, ale o zvláštní případ konkursu pro nějž se použijí ustanovení o konkursu s určitými odchylkami, jejichž použití znamená podstatné zjednodušení řízení. I zde se však prosazuje koncepční tendence posílení práv věřitelů, a to tím, že schůze věřitelů může některé z účinků nepatrného konkursu vyloučit.¹³

Nová právní úprava zavedla další velice důležitý institut neznámý ZKV tzv. insolvenční rejstřík. Jedná se o informační systém veřejné právy, který spravuje ministerstvo spravedlnosti a jeho hlavním účelem je zajistit veřejnosti informovanost o zahájených insolvenčních řízeních. To znamená, že veškerá insolvenční řízení zahájená po účinnosti insolvenčního zákona, jsou na rozdíl od starých konkursních řízení zcela přístupná veřejnosti.

Zákon rovněž vytváří dlužníku, který spolupracuje na překonání hrozícího úpadku se svými věřiteli, prostor pro překonání krizového stavu mimo insolvenční řízení, a to v rámci tzv. předběžného moratoria. Řešení nehledá jen v kvantitativním rozšíření jejich oprávnění, ale ve změně celkové koncepce jejich účasti. Především je zapojuje do insolvenčního řízení již od jeho počátku, zatímco dnes se většina věřitelů účastní až dalších procesních fází řízení. Ještě významnější změnou je přímý vliv věřitelů na výběr způsobu řešení dlužníkového úpadku, což má při rozšíření těchto způsobů zásadní význam.¹⁴

¹³ MLEJNKOVÁ, Ivana. *Nepatrný konkurs* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 15.04.2014 [cit. 27.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.insolvenčni-zakon-komentar.cz/onb/33/nepatrnny-konkurs-uniqueidmRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJUuzzD8ZM75gFgrWooRWzDg/?query=nepatrn%FD%20konkurs&serp=1>>.

¹⁴ Návrh insolvenčního zákona – důvodová zpráva [online]. Praha: ČAK [cit. 27.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=557>>.

4 Úpadek jako základní pojem insolvenčního práva

Dlužník je v úpadku, jestliže má

a) více věřitelů a

b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a

c) tyto závazky není schopen plnit

(dále jen "platební neschopnost"). (ust. § 3 odst. 1 IZ)

Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže

a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo

b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo

c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo

d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud. (ust. § 3 odst. 2 IZ)

Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat. (ust. § 3 odst. 3 IZ)

Pojem úpadek, jenž se vyskytuje na mnoha místech insolvenčního zákona, má zcela zásadní význam pro insolvenční řízení, resp. pro jeho první fázi, která počíná zahájením a končí rozhodnutím soudu o zjištění úpadku nebo jiným rozhodnutím, kterým insolvenční řízení končí. V případě, že soud dospěje k závěru, že dlužník se nenachází v úpadekové situaci nebo insolvenční návrh má takové vady, že je po formální stránce neprojednatelný, insolvenční návrh usnesením zamítne či odmítne, dané řízení tímto definitivně končí. Předtím než se začnu věnovat samotnému průběhu insolvenčního řízení a náležitostem insolvenčního návrhu jako podmínky jeho zahájení, považuji za důležité objasnit, co vlastně pojem úpadek znamená, a jaké podmínky musí být splněny, aby soud vydal usnesení o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka.

Definice pojmu úpadek je obsažena v ust. § 3 IZ. Ustanovení § 3 odst. 1 až 3 IZ definuje úpadek v obou jeho formách, a to ve formě insolvence - pro platební neschopnost

dlužníka (odst. 1 a 2) a předlužení (odst. 3). Pro úpadek ve formě insolvence zákon vyžaduje kumulativní naplnění tří podmínek, a to mnohost věřitelů (nejméně dva), jejichž splatné peněžité pohledávky není dlužník objektivně schopen plnit pro nedostatek svých peněžních prostředků po dobu delší 30 dnů ode dne jejich splatnosti. Odstavec druhý pak zavedl čtyři vyvratitelné domněnky dlužníkovy platební neschopnosti, jež jsou alternativně uvedeny pod písmeny a) až d).

Vyvratitelnou domněnku spočívající v zastavení plateb podstatné části peněžitých závazků dlužníkem lze obecně definovat jako stav, kdy dlužník přestal hradit většinu svých pravidelných plateb, tedy musí se jednat o zjevný exces v rámci běžné platební morálky dlužníka. Pojem „zastavení plateb“ definoval Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30.4.2015, sen. zn. 29 NSČR 24/2013 následujícím způsobem: *„Za zastavení plateb není možné považovat prosté nehrazení splatných závazků, byť by se týkalo podstatné části závazků. Za zastavení plateb je proto nutno považovat vědomé jednání dlužníka, jeho rozhodnutí, že nebude dále plnit své peněžité závazky, zpravidla doprovázené prohlášením o tom, že své závazky hradit nebude. Z pohledu současné právní úpravy pak naplnění domněnky postačí, učiní-li tak dlužník alespoň ve vztahu k podstatné části svých závazků.“*¹⁵ Podle autorů komentáře k zákonu o úpadku a způsobech jeho řešení se podstatnou částí závazků rozumí takový rozsah peněžitých závazků dlužníka, které překračují výši jedné poloviny všech splatných závazků dlužníka.¹⁶

Jak vyplývá z ustálené judikatury soudů, požadavek lhůty 30 dnů pro existenci pohledávek po lhůtě splatnosti je nutno vykládat v kontextu s ustanovením § 3 odst. 1 písm. c) IZ, podle nějž je kumulativní podmínkou vážící se k časovému intervalu podmínka zjištění neschopnosti dlužníka svoje závazky plnit. Důkazní břemeno ke skutkovému tvrzení o neschopnosti dlužníka plnit je však na věřiteli. U dlužníka, jenž je objektivně schopen plnit svoje splatné závazky, nejsou dány podmínky pro závěr o jeho úpadku přesto, že již po dobu delší 30 dnů po splatnosti neplní svoje pohledávky. Ustanovením § 3 odst. 2 písm. b) IZ je pak stanovena vyvratitelná právní domněnka existence platební neschopnosti pro případ, že dlužník neplní své peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti. Tato domněnka je v podstatě doplněním lhůty 30 dnů uvedené v ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) IZ.

¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.4.2015, sen.zn. 29 NSČR 24/2013.

¹⁶ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. 169 s.

K tvrzení vyvratitelné domněnky o platební neschopnosti dlužníka uvedené v ust. § 3 odst. 2 písm. b) IZ se vyjádřil Nejvyšší soud v tom smyslu: „*Jestliže insolvenční návrh obsahuje konkrétní tvrzení, podle kterých mají insolvenční navrhovatel i další věřitel vůči dlužníku pohledávku, která je po dobu delší než 3 měsíců po lhůtě splatnosti, jde v intencích ust. 103 odst. 2 insolvenčního zákona o tvrzení způsobilé vést k závěru, že jsou splněny podmínky uvedené v ust. § 3 odst. 1 písm. a) a b) insolvenčního zákona, jakož i o tvrzení, které zakládá vyvratitelnou domněnku dlužníkovy platební neschopnosti (§ 3 odst. 1 písm. a) a b) insolvenčního zákona).*“¹⁷

Výše formulovaný striktní požadavek Nejvyššího soudu, který klade důraz nejen na identifikaci minimálně jednoho dalšího věřitele ale také specifikaci jeho pohledávky, je pochopitelný vzhledem ke skutečnosti, že zahájení insolvenčního řízení je významným zásahem do poměrů dlužníka i třetích osob. Věřitel, který se rozhodne podat insolvenční návrh dlužníka, by tedy neměl mít jen mlhavou představu o dalších věřitelích dlužníka, ale měl by je znát. Z výše uvedeného tak plyne, že věřitel by měl dbát na řádné vylíčení všech skutečností, které jsou mu známy ohledně věřitelů dlužníka a jejich pohledávek včetně majetkového stavu dlužníka a k těmto tvrzením navrhnout i důkazy. Jak několikrát judikoval Nejvyšší soud: „*Břemeno tvrzení a břemeno důkazní o tom, že dlužník pohledávky neplnil proto, že toho nebyl schopen, spočívá na navrhuujícím věřiteli (totéž pak platilo pro vykonatelnou pohledávku navrhuujícího věřitele).*“¹⁸ Jestliže insolvenční návrh obsahuje konkrétní tvrzení, podle kterých mají insolvenční navrhovatel a alespoň jeden další věřitel vůči dlužníkovi pohledávku, která je po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, jedná se s ohledem na výše konstatovanou soudní judikaturu o tvrzení způsobilé vést k závěru, že jsou splněny všechny podmínky úpadku dlužníka ve formě platební neschopnosti uvedené v § 3 odst. 1 IZ. Domněnka úpadku ale může být v řízení vyvrácena dlužníkem, který prokáže, že i přes tuto skutečnost je (byl) schopen dané závazky plnit.¹⁹ O rozhodujících skutečnostech osvědčujících úpadek dlužníka věřitelem v insolvenčním návrhu je pojednáno v kapitole 5.2.

Mezi vyvratitelné právní domněnky byla vložena i situace, kdy v souvislosti s vymáháním nároků na dlužníkovi není možné dosáhnout uspokojení některé ze

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.10.2012, sen.zn. 29 NSCR 64/2012.

¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp.zn. 29 Cdo 4462/2011.

¹⁹ ŠOURKOVÁ, Martina. *Insolvenční návrh ve světle judikatury* [online]. epravo.cz, 11.4.2013 [cit. 28.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/insolvenčni-navrh-ve-svetle-judikatury-90639.html>>.

splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí. V praxi se bude nejčastěji jednat o takovou situaci, kdy je za účelem vymožení pohledávky za dlužníkem nařízena exekuce ve vztahu k jeho majetku a tato exekuce se z hlediska výsledného efektu ukáže jako marná, je to opět jedna z vyvratitelných domněnek věřitele o tom, že jeho dlužník je v úpadku, resp. věřitel je oprávněn se domnívat, že dlužník je v platební neschopnosti.²⁰

Poslední vyvratitelnou právní domněnkou, kterou zákon uvádí v souvislosti s osvědčením úpadku dlužníka, je nesplnění soudem uložené povinnosti dlužníkovi předložit seznamy majetku, závazků a zaměstnanců dle ust. § 104 odst. 1 IZ.²¹ Podle ust. § 128 odst. 3, věta první IZ: „*Insolvenční soud může rozhodnout, aby mu seznamy uvedené v ust. § 104 odst. 1 předložil i dlužník, který není insolvenčním návrhovatelem; má-li insolvenční návrhovatel vůči dlužníku vykonatelnou pohledávku, uloží insolvenční soud tuto povinnost vždy.*“ Z výše citovaného ustanovení je zřejmé, že se bude tato vyvratitelná právní domněnka týkat jen případů, kdy byl podán bezvadný insolvenční návrh věřitelem a soud za účelem urychlení první fáze insolvenčního řízení vyzve dlužníka k doplnění uvedených seznamů. Pokud by dlužník přes výzvu soudu požadované seznamy nepředložil, příp. by se nejednalo o řádné seznamy z hlediska obsahových náležitostí, jde mu takové jednání k tíži a může vést k zrychlení počáteční fáze insolvenčního řízení, kdy soud bude předpokládat, že dlužník není schopen plnit své závazky. O tomto následku v podobě existence vyvratitelné právní domněnky o dlužníkově platební neschopnosti musí být dlužník soudem poučen.

Zákon přesně stanoví podmínky úpadku, které musí být splněny a jejichž existence prokázána v insolvenčním řízení ve smyslu shora citované soudní judikatury, aby bylo možné dospět k jednoznačnému závěru, že dlužník se nachází v úpadkové situaci. Z hlediska tvrzení skutečností osvědčujících dlužníkům úpadek v insolvenčním návrhu zákon nerozlišuje, zda je návrhovatelem dlužník nebo věřitel. Pro věřitele tedy

²⁰ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. 169 s.

²¹ Ust. § 104 odst. 1 zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Podá-li insolvenční návrh dlužník, je povinen k němu připojit a) seznam svého majetku včetně svých pohledávek s uvedením svých dlužníků (dále jen "seznam majetku"), b) seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů (dále jen "seznam závazků"), c) seznam svých zaměstnanců, d) listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek.*

vždy bude složitější osvědčit dlužníkům úpadek, což je ale vzhledem k závažnosti účinků, jež jsou s rozhodnutím o úpadku dlužníka spojeny, pochopitelné.

Druhou formou úpadku je předlužení. Stav předlužení lze kvalifikovat jako situaci, kdy dlužník má více věřitelů (nejméně dva) a souhrn závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Obě tyto podmínky musí být splněny kumulativně. Oproti právní úpravě obsažené v zákoně o konkursu a vyrovnání tak není rozhodná výše splatných závazků dlužníka, ale výše všech jeho závazků včetně těch nesplatných.²² Současná právní úprava tak motivuje dlužníka k tomu, aby návrh na zahájení insolvenčního řízení z důvodu úpadku nebo hrozícího úpadku podával včas. Právní úprava institutu předlužení se inspirovala právní úpravou insolvenčního řízení v Německu. Při hodnocení výše majetku dlužníka musí být zohledňovány očekávané výnosy ze správy jeho majetku, příp. z dalšího provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat. Do ocenění dlužníkovy majetku by proto měl být i při znalosti faktického účetního stavu, který signalizuje předlužení, zahrnut i možný výnos z těchto činností, je-li to důvodné.²³

Úpadek ve formě předlužení se od úpadku formou platební neschopnosti liší především svou aplikovatelností na omezenější okruh subjektů, které se předlužení mohou domáhat. Těmito subjekty jsou právnické osoby a z fyzických osob pouze podnikatelé. Definice podnikatele je s účinností od 1.1.2014 obsažena v ust. § 420 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „NOZ“).²⁴ Podnikatelem tedy může být jak fyzická tak i právnická osoba. Úpadek ve formě předlužení mohou navrhnout dlužníci i věřitelé, ale v praxi jsou mnohem častější návrhy dlužníků, neboť většina věřitelů není schopna osvědčit dlužníkům úpadek po stránce účetní. Věřitelé budou totiž jen velmi obtížně získávat informace o celkovém stavu majetku dlužníka, jakož i údaje z dlužníkovy účetnictví.

²² LANSKÝ, Lubomír, BARTUŠKOVÁ, Anna. *Úpadek podle nového insolvenčního zákona* [online]. epravo.cz, 15.1.2008 [cit. 28.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/upadek-podle-noveho-insolvencniho-zakona-52563.html>>.

²³ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. 171 s.

²⁴ Ust. § 420 zák. č. 89/2012, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů: *Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.*

5 Hrozící úpadek

O hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. (ust. § 3 odst. 4 IZ)

Pojem hrozící úpadek představuje oproti předchozí právní úpravě zcela novou možnost dlužníka podat insolvenční návrh. Do současné právní úpravy byl zaveden z toho důvodu, aby zabránil negativním důsledkům spojeným s pozdějším zjištěním úpadku. O hrozící úpadek se bude jednat tehdy, jestliže s ohledem na všechny okolnosti bude možné důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Posouzení co nebo kolik se myslí podstatnou částí bude odviset vždy od konkrétního případu. Zajímavé rozhodnutí z hlediska vylíčení rozhodujících skutečností osvědčujících hrozící úpadek dlužníka vydal Vrchní soud v Olomouci, který se vyjádřil takto: „*Tam, kde dlužník podal insolvenční návrh proto, že mu úpadek teprve hrozí (§ 3 odst. 4 insolvenčního zákona), se rozhodujícími skutečnostmi, které osvědčují hrozící úpadek dlužníka, rozumí vylíčení konkrétních okolností, z nichž insolvenční soud (shledá-li je pravdivými) bude moci uzavřít (se zřetelem ke všem okolnostem případu), že lze důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků v budoucnu. Jinak řečeno, že v budoucnu nastane dlužníková platební neschopnost ve smyslu § 3 odst. 1 insolvenčního zákona, přičemž k podmínce, aby dlužník i v tomto případě měl nejméně dva věřitele s pohledávkami, jež se v budoucnu stanou splatnými, se v takovém případě pojí i požadavek, aby se neschopnost v budoucnu plnit pohledávky věřitelů, týkala "podstatné části" dlužníkových peněžitých závazků“.*²⁵

Určitě je třeba dát soudu za pravdu v tom, že by se vždy mělo přihlídnout ke všem konkrétním okolnostem daného případu za předpokladu, že bude splněna podmínka existence dvou věřitelů, stejně jako je tomu v případě úpadku s tím, že jejich pohledávky se stanou splatnými až v budoucnu.

Hrozící úpadek se od již nastalého úpadku dále liší tím, že jej může navrhnout pouze dlužník, neboť právě dlužník má k dispozici účetní podklady a disponuje dalšími informacemi o cash flow firmy, platební schopnosti svých klientů, platech svých zaměstnanců atd., na základě nichž může předvídat hrozící úpadek.

²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18.4.2012, sp.zn. 1 VSOL 246/2010.

Užití tohoto institutu by mělo pro dlužníka představovat možnost, zejména pak v kombinaci s novým způsobem řešení úpadku reorganizací, dosáhnout toho, aby dlužník mohl včasným zákrokem zachovat svou výrobu i zaměstnanost.²⁶ Hlavním důvodem pro začlenění tohoto institutu do našeho právního řádu je především odvrácení věřitelských insolvenčních návrhů a umožnit tak dlužníkům, aby své závazky mohli řešit s předstihem.

²⁶ LANSKÝ, Lubomír, BARTŮŇKOVÁ, Anna. *Úpadek podle nového insolvenčního zákona* [online]. epravo.cz, 15.1.2008 [cit. 28.11.2015]. Dostupné na: < <http://www.epravo.cz/top/clanky/upadek-podle-noveho-insolvencniho-zakona-52563.html>>.

6 Stručný průběh insolvenčního řízení před rozhodnutím o úpadku

6.1 Zahájení insolvenčního řízení

Insolvenční řízení lze zahájit jen na návrh; zahajuje se dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu. (ust. § 97 odst. 1 IZ)

Insolvenční řízení je specifické řízení, na jehož průběh se v souladu s ust. § 7 IZ²⁷ přiměřeně použijí ustanovení občanského soudního řádu. Mezi insolvenčním zákonem a občanským soudním řádem tedy platí princip speciality, což znamená, že pokud určitá otázka je právně upravena v insolvenčním zákoně, neuplatní se příslušná ustanovení občanského soudního řádu. Insolvenční zákon je tedy tzv. „lex specialis“ (zvláštní zákon) ve vztahu k občanskému soudnímu řádu, který se v právní terminologii nazývá jako „lex generalis“ (obecný zákon).

Co je hlavním účelem insolvenčního řízení, poměrně výstižně vyjádřil Vrchní soud v Praze, který jej definoval jako: „Řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka některým ze zákonem stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů“.²⁸

Insolvenční řízení tedy nemá povahu kontradiktorního řešení sporu o právo mezi stranami, ale jde o uspořádání majetkových poměrů množství subjektů. Insolvenční řízení je vlastně právním prostředkem sloužícím pouze k řešení úpadku a za žádných okolností nesmí být použito k jiným cílům. Zejména je zcela vyloučeno, aby jej bylo využíváno k běžnému vymáhání peněžitých pohledávek, aniž by dlužník byl v úpadku.²⁹

Insolvenční řízení lze rozdělit na dvě fáze, přičemž první část řízení začíná jeho zahájením a končí rozhodnutím soudu o zjištění úpadku, příp. jiným rozhodnutím, kterým je např. usnesení, jímž se insolvenční návrh zamítne či odmítne nebo usnesení, jímž se

²⁷ Ust. § 7 zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.*

²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27.5.2014, sp.zn. 3 VSPH 191/2014.

²⁹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. s. 628-629.

bere na vědomí zpětvzetí insolvenčního návrhu. Druhá část insolvenčního řízení pokračuje pouze za předpokladu, že soud vydal rozhodnutí o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka. V ostatních případech insolvenční řízení právní mocí některého z výše uvedených rozhodnutí definitivně končí. Průběh druhé části insolvenčního řízení se dále diferencuje v závislosti na konkrétním způsobu řešení úpadku. Vzhledem k tomu, že hlavním tématem mé práce je oddlužení, budu se v dalších kapitolách věnovat procesu charakteristickému pro tento způsob řešení úpadku dlužníka.

Podle výše cit. ust. § 97 odst. 1 IZ insolvenční řízení lze zahájit jen na návrh. Insolvenční řízení je tedy řízením ryze dispozičním, což znamená, že jej lze zahájit výlučně na návrh oprávněné osoby, a tudíž není možné, aby toto řízení bylo zahájeno bez návrhu tj. z úřední moci jako některá nesporná občanská soudní řízení.

Podle odst. 1 téhož ustanovení se insolvenční řízení zahajuje dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu. Příslušnými soudy pro insolvenční řízení jsou v prvním stupni krajské soudy, popř. Městský soud v Praze.³⁰ Na rozdíl od věcné příslušnosti nemá na zahájení insolvenčního řízení žádný vliv, je-li insolvenční návrh doručen místně nepřislušnému soudu. V takovém případě soud, jemuž byl takový návrh doručen, usnesením vysloví svou nepřislušnost a postoupí jej místně příslušnému soudu. Místní příslušnost je upravena v ust. § 7b IZ.³¹

Zahájení insolvenčního řízení soud oznámí vyhláškou, kterou je povinen zveřejnit v insolvenčním rejstříku do 2 hodin poté, kdy mu došel insolvenční návrh. Dvouhodinový časový limit pro zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení platí pouze v pracovních dnech. Pokud tedy dojde soudu insolvenční návrh po skončení pracovní doby nebo o víkendu či v den státního svátku, zveřejní soud vyhlášku následující pracovní den. Společně s vyhláškou o zahájení insolvenčního řízení soud rovněž zveřejní i samotný insolvenční návrh, a to i v případě, je-li vadný. Soud tedy ve dvouhodinovém časovém

³⁰ Ust. § 7a, písm. a) zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

³¹ Ust. § 7b zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Pro insolvenční řízení je příslušný soud, v jehož obvodu je obecný soud dlužníka (odst. 1). Jde-li o insolvenční řízení, v němž se má řešit úpadek nebo hrozící úpadek osoby tvořící s dlužníkem koncern, je vedle soudu uvedeného v odstavci 1 k řízení příslušný také insolvenční soud, u něhož probíhá insolvenční řízení řešící úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka, který s touto osobou tvoří koncern. (odst. 2) Jde-li o insolvenční řízení, v němž se má řešit úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka, který je zahraniční osobou, a nebrání-li tomu přímo použitelný předpis práva Evropské unie, lze insolvenční řízení zahájit i u insolvenčního soudu, v jehož obvodu je v České republice umístěn podnik nebo organizační složka podniku takového dlužníka. (odst. 3) Insolvenční soud je příslušný ve věcech uvedených v § 7a písm. b) až e). (odst. 4).*

oknu návrh neposuzuje z hlediska jeho obsahových náležitostí, což ani není v tak krátké době možné, ale zkoumá pouze jedinou formální náležitost, kterou je podpis navrhovatele a jeho řádné ověření. Problematikou týkající se podpisu a jeho řádného ověření jako základní podmínky pro účinné zahájení insolvenčního řízení se zabývám v další kapitole.

Na tomto místě považuji za důležité zdůraznit, jaká úskalí mohou nastat při zveřejňování insolvenčních návrhů bez jejich kvalifikovaného posouzení soudem, je-li insolvenčním navrhovatelem věřitel. Případy, kdy jsou v insolvenčním rejstříku zveřejněny insolvenční návrhy, které jsou z formálního hlediska zcela neprojednatelné anebo věcně neopodstatněné ba šikanózní, nejsou výjimečné. V případě bezdůvodného či neopodstatněného návrhu, může mít jeho zveřejnění, pro osobu, jíž se týká, velmi neblahé následky.

Zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení na dlužníka včetně samotného insolvenčního návrhu v tak krátkém časovém úseku bez jakéhokoliv odborného posouzení ze strany soudu nepovažuji za příliš šťastné řešení. V praxi jsem se několikrát setkala s případem, kdy byl podán insolvenční návrh, který byl zjevně bezdůvodný, neboť z jeho obsahu bylo na první pohled zřejmé, že se jedná o zneužití práv navrhovatele na úkor dlužníka. Takový šikanózní návrh, i když je později soudem zamítnut, může za dobu jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku výrazně poškodit dobré jméno a pověst dotčeného podnikatele označeného za dlužníka, neboť jeho klienti či obchodní partneři mohou začít pochybovat o jeho solventnosti, což může ohrozit další dlužníkovu podnikání. Jedinou možností dlužníka, jak se proti takovýmto návrhům bránit, je podat žalobu o náhradu škody nebo jiné újmy způsobené zahájením insolvenčního řízení. Toto řešení se mi však nezdá příliš efektivní, neboť řízení může trvat dlouhou dobu, často bývá náročné i z hlediska dokazování a mezitím může dojít k poklesu výnosů z podnikání poškozeného „dlužníka“. Podle mého názoru by bylo rozumnější řešení ne takto způsobené nežádoucí následky složitě odstraňovat v soudním řízení, ale včas jim předcházet. Před tím, než dojde k zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení a obsahu insolvenčního návrhu, by soud měl přezkoumat posuzovaný návrh, a následně rozhodnout, zda bude insolvenční řízení s konečnou platností zahájeno či nikoliv.

Podávání insolvenčních návrhů a jejich následné zveřejnění v insolvenčním rejstříku bývá často zneužíváno k boji s konkurencí nebo k vymáhání pohledávek, které

by ale měly být řešeny v občanském soudním řízení sporném. Insolvenční řízení neslouží k řešení soukromoprávních sporů, neboť jeho účelem, jak bylo uvedeno výše, je uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem a co nejvyšší uspokojení dlužníkových věřitelů.

Ministerstvo spravedlnosti připravuje novelu, jejímž cílem je zabránit „šikanózním“ návrhům, o čemž pojednávám v předposlední kapitole.

6.2 Insolvenční návrh a jeho náležitosti ve světle judikatury

Insolvenční návrh musí být v listinné podobě opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která jej podala, nebo v elektronické podobě jejím uznávaným elektronickým podpisem, nebo zaslán prostřednictvím její datové schránky; jinak se k němu nepřihlíží. (ust. § 97 odst. 2 IZ)

Je-li insolvenční návrh podepsán způsobem uvedeným v odstavci 2 pouze zástupcem insolvenčního navrhovatele na základě procesní plné moci, je podmínka uvedená v odstavci 2 splněna jen tehdy, je-li úředně ověřeným podpisem nebo uznávaným elektronickým podpisem insolvenčního navrhovatele opatřena k insolvenčnímu návrhu připojená procesní plná moc. To platí obdobně, jedná-li za insolvenčního navrhovatele, jímž je právnická osoba, jeho zaměstnanec (člen), který tím byl pověřen statutárním orgánem. (ust. § 97 odst. 3 IZ)

O tom, že se k insolvenčnímu návrhu nepřihlíží, vyrozumí insolvenční soud insolvenčního navrhovatele usnesením, proti němuž nejsou opravné prostředky přípustné a které mu doručí zvlášť; ustanovení tohoto zákona o doručení vyhláškou se nepoužije. (ust. § 97 odst. 4 IZ)

Insolvenční návrh je oprávněn podat dlužník nebo jeho věřitel; jde-li o hrozící úpadek, může insolvenční návrh podat jen dlužník. (ust. § 97 odst. 5 IZ)

Zahájení insolvenčního řízení vyvolává zákonem předvídané účinky, které se výrazně týkají postavení dlužníka i jeho věřitelů, proto je nezbytné jednoznačně identifikovat subjekty, které návrh podávají. Podle výše cit. ust. § 97 odst. 5 IZ je k podání insolvenčního návrhu aktivně legitimován pouze dlužník, anebo jeho věřitel a v případě, že se jedná o hrozící úpadek je návrh oprávněn podat pouze dlužník. Aktivní legitimace k podání insolvenčního návrhu je tak odvozena od hmotněprávního postavení dlužníka nebo věřitele jako osob nejvíce ekonomicky zainteresovaných na průběhu a výsledku

insolvenčního řízení. Výjimku představuje úprava obsažená v ust. § 368 a § 380 IZ, která při úpadku finančních institucí přiznává oprávnění podat insolvenční návrh „orgánu dozoru a dohledu“, jímž je např. Česká národní banka.³²

Insolvenční soud v první fázi insolvenčního řízení, tj. v době, kdy došel insolvenční návrh soudu, zkoumá pouze jedinou náležitost, a to zda insolvenční návrh je opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která jej podala v listinné podobě a v případě elektronického podání jejím uznávaným elektronickým podpisem. Je-li však návrh v elektronické podobě zaslán prostřednictvím datové schránky navrhovatele, uznávaný elektronický podpis se v takovém případě nevyžaduje. Ověřováním pravosti podpisu na listině (tzv. legalizací) se ověřuje, že žadatel listinu před ověřující osobou vlastnoručně podepsal nebo podpis na listině uznal za vlastní. Ověřování pravosti podpisů je upraveno v zákoně o ověřování.³³ Definice elektronického podpisu je upravena v ust. § 2 písm. a) zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů.³⁴

Pro případ, že je předmětný návrh podepsán některým z výše popsanych způsobů zástupcem navrhovatele na základě udělené procesní plné moci, tak podpis zmocnitele (v daném případě insolvenčního navrhovatele) na této plné moci rovněž musí být úředně nebo elektronicky ověřen. Pokud dotčený návrh podpis navrhovatele nebo jeho zástupce, jednajícího na základě řádně udělené plné moci připojené k návrhu zcela postrádá nebo podpis není úředně či elektronicky ověřen, a v případě návrhu v elektronické podobě nebyl zároveň zaslán prostřednictvím datové schránky navrhovatele, příp. jeho zástupce, se k takovému návrhu nepřihlíží, což má za následek, že soud na místo vydání vyhlášky a zveřejnění návrhu v insolvenčním rejstříku vydá usnesení, jímž vyrozumí navrhovatele o výše uvedených následcích a poučí jej, jak nedostatky podpisu odstranit, aby byl příští návrh úspěšný. Proti takovému usnesení není odvolání přípustné. Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení nenastanou i v případě, že insolvenční soud zjistí

³² BRAUN, Tomáš. *Insolvenční konkurs* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 15.04.2014 [cit. 29.11.2015]. Dostupné na: http://www.insolvencizakonkomentar.cz/onb/?uniqueid=mRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJiXFgei25S5awngbL0hA6QA&uri_view_type=35&justlogged=1.

³³ Zákon č. 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů (zákon o ověřování).

³⁴ Ust. § 2 písm. a) zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu): *Pro účely tohoto zákona se rozumí elektronickým podpisem údaje v elektronické podobě, které jsou připojené k datové zprávě nebo jsou s ní logicky spojené, a které slouží jako metoda k jednoznačnému ověření identity podepsané osoby ve vztahu k datové zprávě.*

nezpůsobilou formu insolvenčního návrhu až po zveřejnění vyhlášky v insolvenčním rejstříku.

K náležitostem řádného podpisu a následcích jeho absence se již několikrát vyjádřil Vrchní soud v Praze a konstatoval: „*Insolvenční řízení lze podle § 97 IZ zahájit jen na návrh, který musí být opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která jej podala. Není-li návrh takto ověřeným podpisem opatřen, tak se k němu nepřihlíží. Právní konstrukce tzv. nepřihlížení k insolvenčnímu návrhu pro absenci ověřeného podpisu znamená, že chybí procesní úkon, v jehož důsledku by mohlo být zahájeno insolvenční řízení. Je-li tomu tak, pak tu není insolvenčního řízení, a pak tu logicky též není zákonné opory pro jakékoliv rozhodování soudu*“.³⁵

Z výše uvedeného je tak zřejmé, že zákonodárce považuje nedostatky řádného podpisu za tak flagrantní, že s takto vadným návrhem nejsou spojeny žádné účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení. Dotčený návrh se nezveřejňuje v insolvenčním rejstříku a insolvenční soud jej vůbec neprojednává a nerozhoduje o něm. Účinně zahájit insolvenční řízení lze tedy pouze za předpokladu, že insolvenční návrh byl opatřen řádně ověřeným podpisem osoby, která jej podala, příp. jejího oprávněného zástupce.

Insolvenční návrh, aby byl úspěšný, resp. aby nebyl soudem odmítnut pro formální vady či nedostatky, musí kromě řádného podpisu obsahovat další náležitosti, které vymezuje ustanovení § 103 odst. 1 a 2 IZ. Jaké konkrétní náležitosti by měl návrh obsahovat, záleží především na tom, zda se jedná o dlužnický nebo věřitelský návrh, neboť některé náležitosti jsou společné pro oba typy insolvenčních návrhů a některé náležitosti se liší podle osoby navrhovatele.

Insolvenční návrh musí kromě obecných náležitostí podání obsahovat označení insolvenčního navrhovatele a označení dlužníka, kterého se týká, popřípadě označení jejich zástupců. Fyzická osoba musí být označena jménem, příjmením a bydlištěm (sídlem) a v případě, že jde o podnikatele, též identifikačním číslem. Právnícká osoba musí být označena obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem. Je-li navrhovatelem stát, musí insolvenční návrh obsahovat označení příslušné organizační složky státu, která za stát před insolvenčním soudem vystupuje. (ust. § 103 odst. 1)

³⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19.6.2009, sp.zn. 1 VSPH 300/2009.

V insolvenčním návrhu musí být dále uvedeny rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, skutečnosti, ze kterých vyplývá oprávnění (legitimace) podat návrh, není-li insolvenčním navrhovatelem dlužník, označeny důkazy, kterých se insolvenční navrhovatel dovolává, a musí z něj být patrné, čeho se jím insolvenční navrhovatel domáhá. (ust. § 103 odst. 2 IZ)

Obsahové náležitosti insolvenčního návrhu lze členit na

- a) obecné náležitosti podání,³⁶
- b) náležitosti speciální, předepsané přímo insolvenčním zákonem (§ 103 odst. 1 a 2 IZ):
 - označení insolvenčního navrhovatele a dlužníka, popř. jejich zástupců,
 - vylíčení rozhodujících skutečností, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek,
 - skutečnosti, ze kterých vyplývá oprávnění podat insolvenční návrh (není-li insolvenčním navrhovatelem dlužník),
 - označení důkazů, kterých se insolvenční navrhovatel dovolává,
 - petit (z insolvenčního návrhu musí být patrné, čeho se navrhovatel domáhá).

Požadavek na označení insolvenčního navrhovatele dle shora citovaného ust. § 103 odst. 1 IZ je konkretizací požadavku na uvedení osoby, která učinila podání ve smyslu ust. § 42 odst. 4 o. s. ř. Insolvenčním navrhovatelem může být věřitel (resp. osoba, která tvrdí, že je oprávněna uplatnit proti dlužníkovi pohledávku), anebo dlužník. Insolvenční navrhovatel musí být označen způsobem popsaným v ust. § 103 odst. 1 IZ, přičemž v praxi nečiní označení insolvenčního navrhovatele zpravidla potíže. Označení dlužníka je též třeba učinit dle ust. § 103 odst. 1 IZ (nároky na označení insolvenčního

³⁶ Ust. § 42 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů: *Pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti, musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno. Povinnost podpisu a datování se nevztahuje na podání v elektronické podobě podle zvláštního právního předpisu. Je-li účastník zastoupen advokátem, může být podpis advokáta nahrazen otiskem podpisového razítka, jehož vzor byl uložen u soudu, kterému je podání určeno. Podání v listinné podobě je třeba předložit s potřebným počtem stejnopisů a s přílohami tak, aby jeden stejnopis zůstal u soudu a aby každý účastník dostal jeden stejnopis, jestliže je to třeba. Podání v jiných formách se činí pouze jedním stejnopisem. K podání učiněnému elektronicky lze připojit také všechny jeho přílohy v elektronické podobě.*

navrhovatele a dlužníka se neliší) a v praxi se též lze setkat spíše výjimečně s nutností odstraňování vad insolvenčního návrhu týkajících se označení dlužníka.³⁷

Pojmem rozhodující skutečnosti osvědčující úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek se rozumí tvrzení skutečností vyjmenovaných v ust. § 3 IZ. Úpadek je klíčovým pojmem pro první fázi insolvenčního řízení, neboť vylíčení všech rozhodujících skutečností v insolvenčním návrhu společně s příloženými listinami by jej mělo prokázat, resp. soud by na základě těchto tvrzení měl uzavřít, že dlužník se skutečně nachází v úpadku nebo mu úpadek reálně hrozí. Pokud v insolvenčním návrhu nejsou uvedeny všechny skutečnosti, které vytváří v konkrétní skutkové rovině takový obraz věci, z něž lze logicky dovodit skutkový a právní závěr o tom, že dlužník se nachází v úpadkové situaci, soud insolvenčnímu návrhu nevyhoví a odmítne jej. Co znamenají pojmy úpadek a hrozící úpadek bylo vysvětleno v kapitole 4. Nyní se budu věnovat obsahovým náležitostem insolvenčního návrhu, resp. tomu, jaké konkrétní údaje by měl insolvenční návrh z hlediska naplnění znaků osvědčujících úpadek splňovat.

Tak, aby dlužník nebo věřitel splnili svoji povinnost vylíčit všechny rozhodující skutečnosti osvědčující dlužníkův úpadek, musí insolvenční návrh bez ohledu, zda je navrhovatelem dlužník nebo věřitel, obsahovat řádné označení alespoň jednoho věřitele ve smyslu shora cit. ust. § 103 odst. 1, věta druhá a třetí IZ. Pokud tedy nejsou minimálně dva věřitelé v případě dlužnického návrhu a v případě věřitelského návrhu alespoň jeden další věřitel kromě navrhovatele označeni, tak aby mohli být dostatečně identifikováni, není splněna podmínka mnohosti věřitelů ve smyslu ust. § 3 odst. 1 písm. a) IZ. Soudní praxe obvykle považuje u právnických osob za dostatečnou identifikaci, je-li alespoň uveden název či firma a identifikační číslo (nejedná-li se o veřejně známou instituci jako je např. Česká správa sociálního zabezpečení) a u fyzických osob, jméno a příjmení včetně jejího bydliště nebo sídla, jedná-li se o podnikatele.

Insolvenční návrh by kromě identifikace věřitelů dlužníka měl dále obsahovat i konkrétní údaje o výši, splatnosti a příp. i právním důvodu vzniku pohledávek uvedených věřitelů. Těmito skutečnostmi navrhovatel osvědčuje existenci druhé podmínky úpadku formulované v ust. § 3 odst. 1 písm. b) IZ, a to existenci peněžitých závazků dlužníka po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti. Tuto podmínku je však nutno vykládat vždy v

³⁷ RICHTER, Ondřej. *K náležitostem insolvenčního návrhu* [online]. epravo.cz, 8.11.2012 [cit. 29.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nalezitostem-insolvencniho-navrhu-86809.html>>.

kontextu s ust. § 3 odst. 1 písm. c) IZ, podle nějž je kumulativní podmínkou vážící se k časovému intervalu podmínka zjištění neschopnosti dlužníka svoje závazky plnit. Ustanovením § 3 odst. 2 písm. b) IZ je pak stanovena vyvratitelná právní domněnka existence platební neschopnosti pro případ, že dlužník neplní své peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti. Tato právní domněnka je v podstatě doplněním lhůty 30 dnů uvedené v ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) IZ, jak bylo vysvětleno v kapitole 4.

V případě, že se věřitel domáhá rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku dlužníka s tím, že unese břemeno tvrzení a z jím doložených důkazů je osvědčována existence jeho pohledávky vůči dlužníkovi déle než 3 měsíce po splatnosti, nemusí být při posuzování návrhu věřitele již dále zjišťována objektivní platební neschopnost dlužníka. Ve prospěch věřitele svědčí sama domněnka, prokázání jejího opaku je pak na osobě dlužníka. Aby byl insolvenční návrh podaný věřitelem úspěšný, je zpravidla nutno uplatňovat pohledávku splatnou po dobu delší než 3 měsíce. Důvodem pro to je skutečnost, že prokázat úpadek dlužníka již po uplynutí lhůty 30 dnů po splatnosti pohledávky je pro věřitele velmi obtížné.

Tvrzení a doložení existence vlastní pohledávky věřitele však k úspěšnosti návrhu nestačí, věřitel je povinen v návrhu označit alespoň jednoho dalšího věřitele dlužníka a to takovým způsobem, aby jej bylo možné identifikovat, uvést údaj o výši a splatnosti jeho pohledávky, popř. i právní důvod jejího vzniku, přičemž tato pohledávka by měla být rovněž splatná po dobu delší než tři měsíce.

Osvědčení mnohosti věřitelů bývá považováno za podstatnou překážku věřitelských návrhů. Pokusům vytvořit tuto mnohost uměle čelí ust. § 143 odst. 2 IZ, podle kterého se pro účely rozhodnutí o věřitelském insolvenčním návrhu za dalšího věřitele nepovažuje osoba, na kterou byla převedena některá z pohledávek insolvenčního navrhovatele proti dlužníku nebo její část v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení.³⁸

Prokázání podmínky splatnosti pohledávek ostatních věřitelů může být pro navrhovatele, je-li jím věřitelem, rovněž obtížné. K požadavkům na vylíčení rozhodujících skutečností v insolvenčním návrhu věřitele, které osvědčují úpadek dlužníka se vyjádřil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 21. 12. 2011, sen.zn. 29 NSČR

³⁸ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 197 s.

14/2011, v němž zdůraznil: „Věřitelský insolvenční návrh musí ve smyslu ustanovení § 103 odst. 2 insolvenčního zákona obsahovat jako součást vylíčení okolností, které osvědčují úpadek dlužníka, nejen konkrétní údaje o věřitelích dlužníka, nýbrž i konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů, včetně konkrétních údajů o splatnosti těchto pohledávek a to v míře, která v případě, že tato tvrzení budou shledána pravdivými, dovolí insolvenčnímu soudu uzavřít, že dlužník je v úpadku. Takový požadavek nesplňuje insolvenční návrh, v němž jsou sice konkrétně označeni další věřitelé dlužníka, avšak konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů a o jejich splatnosti jsou nahrazovány obecným tvrzením, že dlužník má peněžité závazky, které jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, respektive neplní své peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti. Jinak řečeno, nová úprava vychází z toho, že věřitelé, kteří mají jen mlhavou či nekonkrétní představu o tom, že dlužník je v úpadku (a proto nejsou schopni uvést v insolvenčním návrhu konkrétní okolnosti, které osvědčují jeho úpadek co do pohledávek dalších věřitelů po lhůtě splatnosti), jsou těmi osobami, které insolvenční návrh podávat nemají.“³⁹

Podstatné tedy je, že údaje obsažené ve věřitelském insolvenčním návrhu musí vytvářet v konkrétní skutkové rovině takový obraz věci, z něž lze logicky dovodit (pokud by byla tvrzení uvedená ve věřitelském insolvenčním návrhu soudem shledána pravdivými) skutkový a právní závěr o tom, že dlužník je v úpadku.

Výše citovaný závěr Nejvyššího soudu považuji za správný i přesto, že pro mnoho věřitelů může být obtížné takové konkrétní údaje o dalších věřitelích dlužníka zjistit. Na druhé straně je však potřeba vzít v úvahu, že podání insolvenčního návrhu na dlužníka je výrazným zásahem do jeho práv, proto by navrhovatel neměl mít jen mlhavé představy o dalších věřitelích dlužníka. Jinak by mohl insolvenční návrh podávat každý.

V případě úspěšného podání insolvenčního návrhu dlužníkem, je jeho povinnou náležitostí uvedení alespoň dvou různých věřitelů, identifikace jejich pohledávek včetně konkrétního údaje o výši a splatnosti. Dlužník je zároveň povinen předložit soudu seznam všech svých závazků (splatných i těch nesplatných).

Nejvyšší soud se dále zabýval i vylíčením rozhodujících skutečností osvědčujících úpadek v případě insolvenčního návrhu podaného dlužníkem a dospěl k následujícímu závěru: „U insolvenčního návrhu podaného dlužníkem, který není podnikatelem (jako

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.12.2011, sen.zn. 29 NSČR 14/2011.

tomu bylo v tomto případě), se rozhodujícími skutečnostmi, které osvědčují úpadek dlužníka, rozumí vylíčení konkrétních okolností, z nichž insolvenční soud (shledá-li je pravdivými) bude moci uzavřít, že dlužník má více věřitelů (nejméně dva), kteří vůči němu mají pohledávky (vůči nimž má peněžité závazky), jež jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky není schopen plnit. Přitom v otázce (ne)schopnosti dlužníka plnit uvedené závazky (ust. § 3 odst. 1 písm. c/ IZ) může být konkrétní dlužníkovo tvrzení v insolvenčním návrhu, z něž takový úsudek plyne, nahrazeno např. tvrzením, z něž lze dovodit, že dlužník tyto závazky neplní po dobu delší tři měsíců po lhůtě splatnosti (ust. § 3 odst. 2 písm. b) IZ).⁴⁰

Na tomto místě bych ráda zmínila ještě jedno důležité usnesení Nejvyššího soudu týkající se příloh k návrhu a povinnosti vylíčit všechny rozhodující skutečnosti osvědčující úpadek dlužníka v insolvenčním návrhu, v němž byl formulován následující závěr: „Nedostatek tvrzení ohledně úpadku dlužníka, které je dlužník povinen vylíčit v insolvenčním návrhu nelze bez dalšího nahradit přílohami insolvenčního návrhu nebo odkazem na jiný spis vedený u zdejšího soudu“⁴¹. S ohledem na shora citovanou část odůvodnění z rozhodnutí Nejvyššího soudu není možno pokládat povinnost vylíčit rozhodující skutečnosti osvědčující úpadek za splněnou pouze na základě údajů obsažených v přílohách k insolvenčnímu návrhu a odkazu na tyto údaje. Povinnost vylíčit v insolvenčním návrhu rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka, tedy není splněna tím, že insolvenční návrhovaatel ohledně těchto skutečností odkáže na listinný důkaz, který připojí k insolvenčnímu návrhu jako přílohu. Jedinou výjimku představují dlužnické insolvenční návrhy, a to pouze za předpokladu, jsou-li takové údaje obsaženy v seznamu majetku nebo v seznamu závazků. Vrchní soud v Praze v jednom ze svých usnesení dovodil, že: „Tuto povinnost nelze mít za splněnou tím, že insolvenční návrhovaatel ohledně těchto skutečností odkáže na listinný důkaz, který připojí k insolvenčnímu návrhu jako přílohu, ledaže jde o řádný seznam majetku a závazků připojený k insolvenčnímu návrhu dlužníka“.⁴²

Další obligatorní náležitostí insolvenčního návrhu je tvrzení skutečností, ze kterých vyplývá oprávnění podat insolvenční návrh. Tato povinnost se však týká pouze věřitelských insolvenčních návrhů. Je-li insolvenčním návrhovaatelem věřitel, musí být v

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.1.2010, sen.zn. 29 NSČR 1/2008.

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.2.2009, sen.zn. 29 NSČR 7/2008.

⁴² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 7. 2009, sp.zn. 1 VSPH 152/2009.

insolvenčním návrhu uvedeny skutečnosti, ze kterých vyplývá, že insolvenční navrhovatel má za dlužníkem splatnou pohledávku. Proto je věřitel - insolvenční navrhovatel povinen k insolvenčnímu návrhu připojit přihlášku pohledávky.⁴³ Zde je třeba připomenout, že výraz „věřitel“ coby insolvenční navrhovatel je třeba chápat jako označení účastníka insolvenčního řízení (srov. ust. § 14 odst. 1 IZ⁴⁴), nikoliv nutně věřitele jako účastníka hmotněprávního závazkového vztahu. Věřitelský insolvenční návrh tak může např. podat insolvenční správce jiného dlužníka, pokud tento jiný dlužník má splatnou pohledávku za dlužníkem, na jehož majetek podává insolvenční správce tohoto jiného dlužníka insolvenční návrh. Věřitelský insolvenční návrh může podat též dlužníkův zaměstnanec uplatňující pouze svůj pracovněprávní nárok. Taková pohledávka se do insolvenčního řízení však nepřihlašuje, neboť se jedná o pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za podstatou dle ust. § 169 odst. 1 písm. a) IZ⁴⁵ a takovou pohledávku věřitel uplatní pouze písemně vůči správci.

Označení důkazů, kterých se navrhovatel dovolává, je náležitostí pro podání určená soudům běžnou a v praxi se v tomto ohledu nevyskytují neřešené interpretační otázky.

Petit insolvenčního návrhu musí odpovídat výroku soudu o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka, který je formulován v ust. § 136 odst. 2 písm. a) IZ. Insolvenční návrhem se musí insolvenční navrhovatel domáhat zjištění úpadku nebo hrozícího úpadku (je-li navrhovatelem dlužník), ale nikoliv způsobu jeho řešení, tato součást petitu je nepovinná, byť za splnění určitých podmínek lze s rozhodnutím o úpadku spojit též rozhodnutí o způsobu řešení úpadku.

⁴³ Ust. § 105 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Podá-li insolvenční návrh věřitel, je povinen doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, která se do insolvenčního řízení jinak nepřihlašuje, považuje se po rozhodnutí o úpadku za uplatněnou §203.*

⁴⁴ Ust. § 14 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Účastníky insolvenčního řízení jsou dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku.*

⁴⁵ Ust. § 169 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou jsou pracovněprávní pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců, pokud zákon ohledně některých z nich nestanoví jinak.*

6.3 Povinné přílohy insolvenčního návrhu

Insolvenční návrh je nutné předložit s potřebným počtem stejnopisů tak, aby jeden stejnopis zůstal u insolvenčního soudu a aby každý, komu se doručuje, dostal jeden stejnopis. Insolvenční navrhovatel je povinen k insolvenčnímu návrhu připojit předepsané přílohy a listinné důkazy, kterých se dovolává; přílohy a listiny však nejsou součástí insolvenčního návrhu. (ust. § 103 odst. 3 IZ)

Podá-li insolvenční návrh dlužník, je povinen k němu připojit

- a) seznam svého majetku včetně svých pohledávek s uvedením svých dlužníků (dále jen „seznam majetku“)*
- b) seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů (dále jen „seznam závazků“)*
- c) seznam svých zaměstnanců,*
- d) listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek. (ust. § 104 odst. 1 IZ)*

V seznamu majetku je dlužník povinen označit jednotlivě svůj majetek, včetně pohledávek. U pohledávek stručně uvede skutečnosti, na kterých se zakládají, a uvede jejich výši; výslovně se dále vyjádří k jejich dobytosti. U majetku, včetně pohledávek, o kterých probíhá soudní nebo jiné řízení, nebo ohledně nichž již bylo příslušným orgánem rozhodnuto, dlužník tato řízení (rozhodnutí) označí. (ust. § 104 odst. 2 IZ)

V seznamu závazků je dlužník povinen jako své věřitele označit všechny osoby, o kterých je mu známo, že vůči němu mají pohledávky nebo jiná majetková práva, nebo které vůči němu pohledávky nebo jiná majetková práva uplatňují. Jsou-li věřiteli dlužníka osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, které tvoří s dlužníkem koncern²¹), musí dlužník tyto skutečnosti výslovně uvést. Dlužník v seznamu závazků uvede údaj o výši a splatnosti jednotlivých závazků a stručně uvede, které z pohledávek svých věřitelů popírá co do důvodu nebo co do výše a proč. Má-li dlužník věřitele, o kterých je mu známo, že proti němu mají právo na uspokojení ze zajištění, nebo kteří toto právo proti němu uplatňují, uvede je odděleně. U pohledávek těchto věřitelů dále označí věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, u kterých se uplatňuje uspokojení ze zajištění, včetně údaje o tom, které movité věci se nacházejí v držení věřitele nebo třetí osoby, dále označení druhu zajištění a důvodu jeho vzniku. Dále dlužník uvede, zda a v jakém rozsahu právo na uspokojení ze zajištění popírá a proč. (ust. § 104 odst. 3 IZ)

Nemá-li dlužník žádné zaměstnance nebo žádné dlužníky, uvede to v seznamech výslovně. Pro označení osob v seznamech platí § 103 odst. 1 obdobně. Předložené seznamy musí dlužník podepsat a výslovně v nich uvést, že jsou správné a úplné. (ust. § 104 odst. 4 IZ)

Podá-li insolvenční návrh věřitel, je povinen doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, a k návrhu připojit její přihlášku; jde-li o pohledávku, která se do insolvenčního řízení jinak nepřihlašuje, považuje se po rozhodnutí o úpadku za uplatněnou podle § 203. (ust. § 105 IZ)

Insolvenční zákon v ust. § 103 odst. 3 IZ rozlišuje mezi předepsanými přílohami a listinnými důkazy, kterých se insolvenční navrhovatel v insolvenčním návrhu dovolává. K insolvenčním zákonem předepsaným přílohám patří v případě dlužnického insolvenčního návrhu seznamy majetku, závazků a zaměstnanců vyjmenované v ust. § 104 odst. 1 písm. a) až c) IZ a listiny dokládající úpadek nebo hrozící úpadek, jak je stanoveno v ust. § 104 odst. 1 písm. d) IZ. Ohledně věřitelského insolvenčního návrhu je předepsanou přílohou přihláška pohledávek insolvenčního navrhovatele s výjimkou pohledávky spočívající v pracovněprávním nároku, jak bylo vysvětleno výše.

Dlužník – insolvenční navrhovatel přitom musí vyhovět podmínkám uvedeným v ust. § 104 odst. 2 až 4 IZ, pokud mají být povinné seznamy řádné. Seznamy musí být opatřeny podpisem dlužníkem a zároveň musí být připojeno jeho výslovné prohlášení, že údaje v nich obsažené jsou správné a úplné, jak je vyžadováno ust. § 104 odst. 4 věta druhá IZ. Pokud seznamy postrádají podpis navrhovatele nebo prohlášení o úplnosti a správnosti údajů v nich obsažených, nebyla povinnost dlužníka jako insolvenčního navrhovatele předložit seznamy spolu s insolvenčním návrhem splněna. Na tomto místě bych ráda poukázala na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.5.2010, sen.zn. 29 NSČR 22/2009 v němž bylo konstatováno, že: „*Dlužník, který předložený seznam majetku, seznam závazků a seznam zaměstnanců neopatří jím podepsaným prohlášením, že jde o seznam správný a úplný, povinnost předložit seznam spolu s insolvenčním návrhem řádně nesplnil a údaje v takovém "seznamu" obsažených se nemůže dovolávat ani pro účely posouzení, zda splnil povinnost vylíčit v insolvenčním návrhu rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek*“.⁴⁶

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.5.2010, sen.zn. 29 NSČR 22/2009.

Nezbytnou obsahovou náležitostí seznamu závazků je uvedení výše jednotlivých závazků včetně údajů o jejich splatnosti – jinak by seznam závazků nemohl plnit svou základní funkci – osvědčit úpadek dlužníka. Aby byly jednotlivé závazky dostatečně určitě popsány, je dle judikatury Nejvyššího soudu třeba uvést předmět závazku (jeho výši), splatnost a právní titul jeho vzniku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.12.2011, sen.zn. 29 NSČR 14/2011).

Příhláška pohledávky dle ust. § 105 IZ jako příloha věřitelského insolvenčního návrhu musí být podána na předepsaném formuláři. Z ust. § 105 IZ však vyplývá, že povinnou přílohou věřitelského insolvenčního návrhu je přihláška pohledávky – nelze proto než doporučit přiložení přihlášky pohledávky k věřitelskému insolvenčnímu návrhu.

Ohledně důkazů, kterých se insolvenční navrhovatel v insolvenčním návrhu dovolává, platí, že se jich insolvenční navrhovatel může pouze „dovolávat“ (resp. musí je označit – viz § 103 odst. 2 IZ). Nemůže však odkazem na přiložené důkazy nahrazovat případné chybějící obsahové náležitosti insolvenčního návrhu. Povinnost tvrzení není insolvenčním navrhovatelem splněna jen tím, že navrhovatel ohledně rozhodných skutečností odkáže na přiložený listinný důkaz, jak bylo vysvětleno shora.

6.4 Odmítnutí a zamítnutí insolvenčního návrhu

Insolvenční návrh, který neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný anebo neurčitý, insolvenční soud odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení; učiní tak neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán. Ustanovení § 43 občanského soudního řádu se nepoužije. (ust. § 128 odst. 1 IZ)

Nejsou-li k insolvenčnímu návrhu připojeny zákonem požadované přílohy, nebo neobsahují-li tyto přílohy stanovené náležitosti, určí insolvenční soud navrhovateli lhůtu k doplnění insolvenčního návrhu. Tato lhůta nesmí být delší než 7 dnů; to neplatí, jde-li o insolvenční návrh podle § 98 odst. 1. Nebude-li insolvenční návrh ve stanovené lhůtě doplněn, insolvenční soud jej odmítne. (ust. § 128 odst. 2 IZ)

Odmítnutí insolvenčního návrhu pro jeho vady anebo pro jeho nesrozumitelnost či neurčitost je upraveno v ust. § 128 odst. 1 IZ. Je-li insolvenční návrh vadný a zároveň se jedná o tak zásadní vady či nedostatky, pro které nelze pokračovat v řízení, soud

insolvenčního navrhovatele nevyzývá k jejich odstranění. Insolvenční navrhovatel se nemůže spoléhat na obecnou právní úpravu odstraňování vad podání jako je tomu v případě podání učiněném v občanském soudním řízení, v němž soud postupuje v souladu s ust. § 43 o.s.ř.⁴⁷. V insolvenčním řízení se ust. § 43 o.s.ř. o odstraňování vad podání neužije, neboť insolvenční zákon obsahuje úpravu speciální, která je k insolvenčním navrhovatelům mnohem přísnější a aplikaci dotčeného ustanovení výslovně vylučuje (srov. ust. § 128 odst. 1 věta druhá IZ). Přitom dle ust. § 147 IZ platí, že: „*Insolvenční navrhovatel mj. také v případě odmítnutí insolvenčního návrhu vinou insolvenčního navrhovatele odpovídá dlužníkovi, případně jiným věřitelům dlužníka za škodu*“ (za podmínek v § 147 IZ uvedených). V případě podání vadného insolvenčního návrhu proto navrhovatel neriskuje jen odmítnutí insolvenčního návrhu, ale též případnou peněžitou sankci.⁴⁸

V případě, že soud dospěje k závěru, že insolvenční návrh je neprojednatelný, insolvenční návrh bez dalšího odmítne. Učiní tak neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán. Lhůta pro odmítnutí insolvenčního návrhu je podle judikatury Nejvyššího soudu lhůtou pořádkovou, což v daném případě znamená, že není pro soud závazná a soud může rozhodnout i po jejím uplynutím. Soud však tímto riskuje možnost vzniku odpovědnosti státu (souběžně s odpovědností insolvenčního navrhovatele ve smyslu ustanovení § 147 IZ za škodu způsobenou případným prodlením s tímto odmítnutím coby nesprávným úředním postupem) dlužníkovi nebo jinému věřiteli dlužníka podle zákona č. 82/1998 Sb., o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Na druhou stranu dokud není insolvenční návrh soudem odmítnut, může navrhovatel případné vady odstranit. Naopak k odstranění vad učiněném až v odvolacím řízení, soud nepřihlíží. Jak bylo uvedeno na začátku této kapitoly, soud musí dospět k závěru, že se jedná o tak závažné nedostatky, které činí daný insolvenční návrh neprojednatelným. Podle ustálené soudní judikatury není důvodem k odmítnutí

⁴⁷ Ust. § 43 zákona č. 99/1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů: *Předseda senátu usnesením vyzve účastníka, aby bylo opraveno nebo doplněno podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité. K opravě nebo doplnění podání určí lhůtu a účastníka poučí, jak opravu nebo doplnění provést.*

⁴⁸ RICHTER, Ondřej. *K náležitostem insolvenčního návrhu* [online]. epravo.cz, 8.11.2012 [cit. 30.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nalezitostem-insolvenčního-navrhu-86809.html>>.

insolvenčního návrhu zjištění, že insolvenční návrh neobsahuje všechny náležitosti ve smyslu shora citovaného ust. § 103 a násl. IZ, např. neuvedení sídla či bydliště věřitele, nepřipojení přihlášky pohledávky, nedoložení povinných seznamů dle ust. § 104 odst. 1 IZ, jsou-li všechny nezbytné údaje o věřitelích a jejich pohledávkách obsaženy v samotném insolvenčním návrhu. V případě, že se jedná o některý z výše uvedených nedostatků, soud postupuje v souladu s ust. § 128 odst. 2 IZ a vyzve navrhovatele k jejich odstranění či doplnění v rozmezí sedmi dnů.

Vadou insolvenčního návrhu, pro kterou nelze pokračovat v řízení, je nepochybně nedostatečné tvrzení ohledně úpadku dlužníka. Tak např. absence údajů o splatnosti minimálně u dvou závazků v dlužnickém insolvenčním návrhu za předpokladu, že tyto údaje nejsou obsaženy ani v seznamu závazků, je tak závažným nedostatkem, pro který nelze pokračovat v řízení, neboť nelze určit, zda jednotlivé závazky jsou již splatné a pokud ano, zda jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, které dlužník není schopen plnit po dobu delší 3 měsíců. Proto nelze mít za prokázané splnění podmínek úpadku formulovaných v ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) a c) a odst. 2 písm. b) IZ. Na straně věřitelského insolvenčního návrhu to nejčastěji bývá nedostatečná identifikace alespoň jednoho dalšího věřitele a specifikace jeho pohledávky, které vedou k jeho odmítnutí. Pokud insolvenční navrhovatel - věřitel neoznačí dalšího věřitele takovým způsobem, aby ho bylo možné na základě uvedených údajů jednoznačně identifikovat, není splněna podmínka úpadku formulovaná v ust. § 3 odst. 1 písm. a) IZ, a to mnohost věřitelů, a pokud chybí údaj o výši a splatnosti pohledávky nelze mít za prokázané splnění podmínek úpadku formulovaných ve shora citovaném ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) a c) a odst. 2 písm. b) IZ.

Podle § 128 odst. 2 IZ pak insolvenční soud odmítne insolvenční návrh i za situace, kdy věřitel jako insolvenční navrhovatel ani přes řádnou výzvu insolvenčního soudu nedoplní insolvenční návrh o povinné seznamy majetku a závazků nebo o řádnou přihlášku své pohledávky v zákonem předepsané formulářové podobě (§ 176 IZ, § 21 a § 22 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona), když v ust. § 105 IZ je věřiteli, který podává návrh, uložena povinnost doložit svou splatnou pohledávku, kterou uplatňuje vůči dlužníkovi a k návrhu připojit její přihlášku.

V některých případech lze vady návrhu odstranit za pomoci dalšího insolvenčního návrhu podaného na majetek téhož dlužníka a to pouze za předpokladu, že soud dosud nevydal rozhodnutí o úpadku ve smyslu ust. § 107 odst. 1 věty první IZ.⁴⁹ Jak judikoval Nejvyšší soud tak: „*Pokud další insolvenční návrh, který se považuje (ve smyslu ustanovení § 107 odst. 1 věty první insolvenčního zákona) za přistoupení k řízení a který došel insolvenčnímu soudu před rozhodnutím o původním insolvenčním návrhu, obsahuje náležitosti, které chyběly v původním insolvenčním návrhu a pro jejichž nedostatek by jinak bylo možné původní insolvenční návrh odmítnout, jsou tím vady původního insolvenčního návrhu zhojeny*“.⁵⁰ Výchýše uvedené se však netýká vady, která způsobuje, že se k návrhu nepřihlíží, nemůže být dodatečně zhojena a jediným řešením tak zůstává podat nový insolvenční návrh.

Podle ust. § 143 odst. 1 IZ platí, že: „*Insolvenční soud insolvenční návrh zamítne, nejsou-li splněny zákonem stanovené předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku*“. Taková situace nastane v případě, kdy návrh je projednatelný, tedy obsahuje všechny podstatné náležitosti, nicméně existuje spor ohledně úpadku dlužníka nebo spor o pohledávku navrhovatele, tj. nejsou-li splněny zákonem stanovené předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku, nelze návrh odmítnout, ale musí dojít k jeho projednání a insolvenční soud jej podle ust. § 143 odst. 1 IZ zamítne. Stejně tak, pokud věřitel neprokáže v nařízeném jednání svoji aktivní legitimaci, tj. neprokáže existenci své pohledávky nebo pohledávky další osoby jím označené jako věřitele dlužníka, pak soud musí, aniž by zkoumal majetkové poměry dlužníka, rovněž insolvenční návrh zamítnout.⁵¹ O rozhodnutí o úpadku a jeho náležitostech je pojednáno v kapitole 7.12 společně s rozhodnutím o povolení oddlužení.

⁴⁹ Ustanovení § 107 odst. 1 věta první zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Další insolvenční návrh podaný na majetek téhož dlužníka dříve, než insolvenční soud vydá rozhodnutí o úpadku, se považuje za přistoupení k řízení.*

⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2012, sen.zn. 29 NSČR 20/2012.

⁵¹ Šourková, Martina. *Insolvenční návrh ve světle judikatury* [online]. epravo.cz, 11.04.2013 [cit. 30.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/insolvenčni-navrh-ve-svetle-judikatury-90639.html>>.

7 Způsoby řešení úpadku dlužníka

O první fázi insolvenčního řízení, které trvá od jeho zahájení až do doby, kdy soud rozhodne o insolvenčním návrhu, bylo pojednáno výše. Druhá fáze insolvenčního řízení nastává pouze v případě, že soud rozhodne o tom, že se zjišťuje úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka, přičemž insolvenční řízení se dále diferencuje v závislosti na konkrétním způsobu řešení dlužníkového úpadku.

Základními způsoby řešení úpadku je konkurs, reorganizace a oddlužení. Pokud u dlužníka neprojde reorganizace nebo oddlužení, tak skončí v konkursu. Konkurs lze považovat jako univerzální způsob řešení úpadku, neboť je přístupný všem typům dlužníků bez ohledu na to, zda se jedná o podnikající či nepodnikající osoby. Zvláštní způsoby řešení úpadku jsou stanoveny pouze pro určité subjekty nebo určité druhy případů.⁵²

7.1 Konkurs

Právní úprava prohlášení konkursu je obsažena v ust. § 244 až 315 IZ. Konkursem se dle zákonného ustanovení § 244 IZ rozumí: *Způsob řešení úpadku spočívající v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak.* Jak vyplývá z této zákonné definice je konkurs na rozdíl od reorganizace a oddlužení způsobem řešení úpadku nikoli sanačním, nýbrž likvidním, neboť dlužníkovi nepřináší žádnou výhodu. Hlavním účelem konkursu totiž není sanovat dlužníka v jeho svízelné majetkové situaci, nýbrž alespoň částečně uspořádat majetkové poměry dlužníka k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem.

Konkurs je především založen na principu poměrného uspokojení dlužníkových věřitelů z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty, což znamená, že věřitelé budou vždy uspokojováni jen ve vazbě na nároky ostatních věřitelů. Neplatí zde pravidlo jako v exekuci, že věřitelé s dřívějším datem zahájení exekuce budou uspokojeni přednostně a na ostatní pohledávky se nedostane. V případě, že majetek dlužníka po jeho zpeněžení

⁵² Ust. § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 182/2006 S., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

nepostačuje na úhradu všech pohledávek přihlášených v konkursním řízení, budou věřitelé upokojeni poměrně podle výše jejich pohledávek.

Další významná zásada konkursu spočívá v tom, že pohledávky nebo jejich části, které nebyly z výnosu zpeněžení dlužníkovy majetkové podstaty uspokojeny, nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak. Tímto se zásadně konkurs liší od oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, kdy pohledávky nezajištěných věřitelů po rozdělení výtěžku zpeněžení v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny, zanikají za zákonem stanovených podmínek. Neuspokojené pohledávky po zrušení konkursu nezanikají s výjimkou stanovenou v ust. § 311 IZ. Dojde-li v důsledku zrušení konkursu § 308 odst. 1 písm. c) a d) IZ⁵³ ke zrušení a zániku dlužníka, který je právnickou osobou, bez právního nástupce podle zvláštního právního předpisu, neuspokojené pohledávky nebo jejich neuspokojené části zanikají, pokud nebudou uspokojeny ze zajištění.⁵⁴ Smysl této právní úpravy je pochopitelný, neboť po zániku právnické osoby bez právního nástupce tu již není žádný subjekt, po němž by bylo možné toto uspokojení požadovat. po zrušení konkursu nezanikají. Hlavním účelem konkursu tedy není sanovat dlužníka v jeho svízelné majetkové situaci, nýbrž alespoň částečně uspořádat majetkové vztahy k dlužníkovým věřitelům.⁵⁵

Dále můžeme konkurs charakterizovat jako univerzální (je použitelný u každého dlužníka), zbytkový (přichází v úvahu, jen pokud jsou reorganizace nebo oddlužení vyloučeny, anebo jako důsledek konverze neúspěšné reorganizace či oddlužení v konkurs) a definitivní (pokud byly zákonné předpoklady pro rozhodnutí o prohlášení konkursu skutečně splněny a toto rozhodnutí jako věcně správné obstojí, nemůže již být v daném insolvenčním řízení dlužníkův úpadek řešen jinak, tedy některým ze sanačních způsobů, viz závěry vyjádřené v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3.5.2013, sp.zn. 3 VSPH 403/2013) způsob řešení úpadku.⁵⁶ Také je pro tuto formu řešení úpadku

⁵³ Ust. § 308 odst. 1 písm. c) a d) zákona č. 182/2006 S., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Insolvenční soud rozhodne i bez návrhu o zrušení konkursu c) po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení, d) zjistí-li, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující; přitom se nepřihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty.*

⁵⁴ Ust. § 311 zákona č. 182/2006 S., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁵ KOTOUČOVÁ, J. aj. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. BECK, 2007, 568 s.

⁵⁶ MLEJNKOVÁ, Ivana. *Charakteristika konkursu* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 15.04.2014 [cit. 19.01.2016]. Dostupné na: <<http://www.insolvenčni-zakon->

charakteristické, že k prohlášení konkursu není zapotřebí návrhu jako je tomu u reorganizace či oddlužení.

Před prohlášením konkursu na majetek dlužníka probíhá dosud nediferencované insolvenční řízení, tj. řízení, v němž soud projedná úpadek dlužníka a rozhodne o něm. V něm jsou činěny procesní úkony, jejichž účinky mají zásadní význam i pro následný způsob řešení úpadku dlužníka (a tedy i pro případný konkurs). Proto se v konkursu uplatní nejen speciální ustanovení věnovaná výhradně samotnému konkursu, ale i obecná ustanovení obsažená v části první IZ.⁵⁷

7.2 Reorganizace

Insolvenční zákon zavedl jako nový alternativní způsob řešení úpadku ke konkursu jako zásadně likvidní formě úpadku reorganizaci. Právní úprava reorganizace je obsažena v ust. § 316 – 364 IZ. Obsah pojmu reorganizace je definován v ust. § 316 odst. 1 IZ. Podle dikce tohoto zákonného ustanovení se reorganizací rozumí: *Zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.*

Tento způsob řešení úpadku může být navrhován již při podání insolvenčního návrhu nebo v průběhu insolvenčního řízení, které bylo zahájeno na základě jediného návrhu na zahájení insolvenčního řízení společného pro všechny způsoby řešení úpadku. Reorganizace je vhodným způsobem řešení úpadku pro dlužníka s pozitivní motivací k řešení své majetkové situace; insolvenční zákon dává dokonce dlužníkovi možnost reorganizaci předem připravit (předjednat) s věřiteli, a tím výrazně urychlit celý průběh insolvenčního řízení. O povolení reorganizace může být insolvenčním soudem rozhodnuto již při rozhodnutí o úpadku nebo po jeho vydání, a to na základě návrhu dlužníka či věřitele. To je zásadní rozdíl oproti úpravě v zákoně o konkursu a vyrovnání, která dlužníkovi po prohlášení konkursu umožňovala navrhnout již jen nucené vyrovnání.⁵⁸

komentar.cz/onb/?uniqueid=mRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJQwHiy8aoMnne3IGR1zaDKQ&ur
i_view_type=35>.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ RYCHTALÍKOVÁ, S. *Charakteristika reorganizace* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 1.5.2014 [cit. 19.1.2016]. Dostupné na: <<http://www.insolvenzni-zakon>

Podstatou reorganizace je provedení opatření k odstranění krizového stavu dlužníkovu podniku. Výhodou tohoto řešení, při němž provoz podniku pokračuje, je překonání krizového stavu (výhoda pro dlužníka), zachování pracovních příležitostí a většinou i výhodnější uspokojení pohledávek věřitelů (zejména nepřednostních) než při zpeněžení majetkové podstaty dlužníka v konkursu. Pohledávky věřitelů se při reorganizaci zásadně uspokojí v rozsahu, v jakém jsou stanoveny v reorganizačním plánu. Největší prostor k podání návrhu na povolení reorganizace dává zákonná úprava dlužníkovi, který může návrh na povolení reorganizace podat spolu s insolvenčním návrhem a zároveň předložit i reorganizační plán přijatý věřiteli. Insolvenční zákon však vytváří prostor pro podání návrhu na povolení reorganizace i věřitelům. Věřitelé mají po povolení reorganizace zvláštní postavení, jehož nejvýraznějším projevem je jejich zařazení do skupin sestavených v reorganizačním plánu, v nichž hlasují odděleně o jeho přijetí. Jednou z hlavních podmínek schválení reorganizačního plánu insolvenčním soudem je tzv. test "nejlepšího zájmu," věřitelů („Best Interests of Creditors," Test), jehož obsahem je předpoklad, že žádný z věřitelů nedopadne podle reorganizačního plánu hůře, než by dopadl, kdyby byl dlužníkův podnik zlikvidován v konkursu. Nebude-li reorganizace úspěšná, insolvenční soud ji ukončí tím, že rozhodne o její přeměně v konkurs.⁵⁹

Reorganizační plán je svou podstatou smlouvou mezi dlužníkem a jeho věřiteli, na základě které dlužník hradí své závazky. Přednostní právo k sestavení a předložení reorganizačního plánu má dlužník, a to ve lhůtě 120 dnů od zahájení řízení, o jejíž prodloužení může požádat soud. Teprve po uplynutí této doby může předložit reorganizační plán věřitel.⁶⁰

Cílem reorganizace je, tedy stejně jako v případě řešení úpadku dlužníka konkursem, uspořádání majetkových poměrů dlužníka k jeho věřitelům, a to tak, že v průběhu reorganizace dojde k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů. Na rozdíl od konkursu není však cílem reorganizace likvidace

komentar.cz/onb/?uniqueid=mRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFETumJQwHiy8aoMnnBff3RLSRGSA&uri_view_type=35>.

⁵⁹ RYCHTALÍKOVÁ, S. *Charakteristika reorganizace* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 1.5.2014. Dostupné na: <http://www.insolvenznizakonkomentar.cz/onb/?uniqueid=mRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFETumJQwHiy8aoMnnBff3RLSRGSA&uri_view_type=35>.

⁶⁰ Tamtéž.

dlužníka tím, že je bez dalšího přistoupeno ke zpeněžení veškerého jeho majetku insolvenčním správcem. Výtěžek zpeněžení je následně, podle zákonných kritérií, rozdělen mezi dlužníkově věřitele, kteří své pohledávky přihlásili v insolvenčním řízení. Cílem reorganizace je tedy provedení sanace dlužníka, tedy „ozdravění“ jeho ekonomické situace, a to prostřednictvím speciálních opatření, která vedou k tomu, že dlužník je následně schopen pokračovat ve své podnikatelské činnosti, přičemž v průběhu reorganizace dochází ze strany dlužníka k postupnému uspokojování pohledávek věřitelů, a to v souladu s věřiteli odsouhlaseným reorganizačním plánem. Celý tento proces pak probíhá za stálého dohledu věřitelů dlužníka, insolvenčního správce a insolvenčního soudu.⁶¹

U dlužníků, u nichž není reorganizace vyloučena dle ust. § 316 odst. 3 IZ⁶² je přípustná za splnění jedné z alternativně stanovených podmínek v odstavci 4 téhož ustanovení tak, že buď

- celkový roční úhrn čistého obratu dlužníka podle zvláštního právního předpisu⁶³ za poslední účetní období předcházející podání insolvenčního návrhu dosáhl alespoň 50 000 000,- Kč, nebo
- počet zaměstnanců dlužníka v pracovním poměru činí nejméně 50 osob.

Podle statistických údajů zveřejněných na stránkách ministerstva spravedlnosti bylo za rok 2012 povoleno 14 reorganizací, z toho 2 v Praze, v roce 2013 jich bylo povoleno 12 reorganizací a z toho jich bylo 8 v Praze a v prvních dvou čtvrtletí roku 2014 jich bylo povoleno už 11, přičemž 6 jich bylo v Praze.⁶⁴ Z uvedených statistických údajů vyplývá, že řešení úpadku dlužníka reorganizací je spíše výjimečné a jednoznačně převládá jako forma úpadku konkurs.

7.3 Oddlužení

O institutu oddlužení jako dalším způsobu řešení úpadku dlužníka bude pojednáno v následujících kapitolách.

⁶¹ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. aj. *Insolvenční zákon a předpisy související, Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení, Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, s. 418 – 419.

⁶² Ust. § 316 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Reorganizace není přípustná, je-li dlužníkem právnická osoba v likvidaci, obchodník s cennými papíry a osoba oprávněná k obchodování na komoditní burze*.

⁶³ Zákon č. 563/1991, o účetnictví ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁴ *Insolvenční zákon. Statistiky* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti [cit. 19.1.2016]. Dostupné na: <<http://insolvenzni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>>.

8 Oddlužení

8.1 Charakteristika oddlužení

Oddlužení je novým institutem, který byl do našeho právního řádu zaveden insolvenčním zákonem a je upraven v ust. § 389 – 418 IZ. Oddlužení představuje vedle konkursu a reorganizace další způsob řešení úpadku či hrozícího úpadku dlužníka, přičemž je založeno na tzv. sanačním principu, což znamená, že jeho účelem není likvidace veškerého majetku dlužníka jako při konkursu, ale za určitých zákonem stanovených podmínek dává dlužníkům šanci osvobodit se od zbytku dluhů.

Reorganizace je rovněž založena na sanačním principu, ale od oddlužení se liší především tím, že ji může navrhnout jak věřitel, tak i dlužník, zatímco návrh na povolení oddlužení může podat výhradně jen dlužník. Další základní odlišností mezi těmito sanačními způsoby je v tom, že dlužník nemá možnost prosadit reorganizaci proti vůli svých věřitelů, zatímco v oddlužení to možné je. V tomto směru lze odkázat na judikatorní závěry obsažené v usnesení Nejvyššího soudu.⁶⁵ Oddlužení je také primárně určeno fyzickým osobám nepodnikatelům nebo drobným podnikatelům jako jsou živnostníci, oproti tomu reorganizace je určena výhradně pro střední a velké podnikatelské subjekty.

Původně bylo oddlužení určeno pouze pro osoby nepodnikající. S účinností od 1.1.2014 byla možnost se oddlužit rozšířena i na podnikající fyzické osoby s podmínkou, že nemají dluhy z podnikání, ledaže by s tím věřitel, jenž má takovou pohledávku vůči dlužníku, souhlasil. O problematice podnikatelských závazků pojednávám v samostatné kapitole.

Pro osoby, které mají zajištěn stálý měsíční příjem, je určeno oddlužení formou splátkového kalendáře (v praxi naprosto převažující forma oddlužení), podle něhož dlužník musí po dobu pěti let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojeny přednostní pohledávky, a to podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení touto formou.

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2011, sen.zn. 29 NSČR 30/2010.

Pro osoby, které nemají pravidelný měsíční příjem, ale vlastní majetek nepodléhající zajištění a z jehož zpeněžení by mohli být nezajištění věřitelé uspokojeni, je určeno oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty.

Zákon pro obě uvedené formy oddlužení vyžaduje, aby pohledávky nezajištěných věřitelů řádně přihlášené do insolvenčního řízení byly uspokojeny minimálně v rozsahu 30 % jejich celkové hodnoty.

Zajištění věřitelé se v oddlužení bez ohledu na jeho formu uspokojují odděleně, a to jen ze zpeněžení předmětu zajištění jejich pohledávky a pouze pokud o to požádají. V takovém případě bude dlužníkuv majetek, jenž podléhá zajištění, insolvenčním správcem zpeněžen a výtěžek vydán k uspokojení nároků zajištěných věřitelů obdobně jako v konkursu. Jiný majetek dlužníka než jeho příjmy, které získá v průběhu splátkového kalendáře (a za výše uvedených podmínek i majetek sloužící k zajištění), není při tomto způsobu oddlužení postižen, dlužník k němu má zachováno plné dispoziční oprávnění. Nad rámec uvedeného jsou ovšem pro plnění splátkového kalendáře použitelné i mimořádné příjmy dlužníka ve smyslu § 412 odst. 1 písm. b) IZ⁶⁶ a také zde uvedený majetek, který za tím účelem podléhá zpeněžení.

8.2 Výhody oddlužení oproti konkursu

Podstata oddlužení (na rozdíl od konkursu) spočívá jak v omezení rozsahu postiženého majetku dlužníka, jež odpovídá konkrétní formě oddlužení tak především v tom, že po skončení oddlužení může být dlužník při splnění zákonných podmínek rozhodnutím insolvenčního soudu osvobozen od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v jakém nebyly v jeho rámci uspokojeny, a je osvobozen i od placení pohledávek nepřihlášených anebo ohledně kterých nastal následek, že se k nim v insolvenčním řízení nepřihlíží. Osvobození dlužníka od zbytku neuspokojených pohledávek zákon podmiňuje tím, že se dlužníkovým věřitelům dostane v rámci oddlužení plnění odpovídajícího alespoň 30 % jejich přihlášených a zjištěných pohledávek, popř. nižšího plnění, s nímž výslovně souhlasili (předpoklad takového

⁶⁶ Ust. § 412 odst. 1 písm. b) zákona č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Hodnoty získané dědictvím, darem a z neúčinného právního úkonu, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení a výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře.*

minimálního plnění je podmínkou pro vstup do oddlužení) nebo výjimečně i bez jejich souhlasu ze zákonem stanovených objektivních důvodů na straně dlužníka. Jedná se o způsob řešení úpadku, který může při zdárném průběhu celého oddlužení vést k tomu, že insolvenční soud přizná dlužníkovi osvobození od placení zbytku dluhů (§ 414 IZ), čímž se tato část dlužnických závazků ocitne ve stejném režimu jako tzv. naturální obligace (závazku existujícího, avšak nevymahatelného). Možnost oddlužit se poskytuje „druhou šanci“ především dlužníkovi – fyzické osobě, která by jinak byla „odsouzena“ k celoživotnímu splácení dluhů.⁶⁷

Oproti tomu konkurs je pro dlužníka likvidační forma řešení úpadku, neboť po prohlášení konkursu je veškerý postižitelný majetek dlužníka zpeněžen a jeho výtěžek připadne na úhradu dlužnických závazků. Rovněž tak po skončení konkursu zbylé dluhy neuspokojené v konkursním řízení nezanikají, a mohou tak být kdykoliv v budoucnu vymáhány. Konkurs tedy nepředstavuje pro dlužníka žádnou výhodu v podobě prominutí části dluhů či v omezeném rozsahu postižitelného majetku dlužníka.

8.3 Subjektivní přípustnost oddlužení a problematika podnikatelských závazků

Dlužník může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo hrozící úpadek řešil oddlužením, jde-li o

a) právnickou osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání, nebo

b) fyzickou osobu, která nemá dluhy z podnikání. (ust. § 389 odst. 1 IZ)

Dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkovy úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže

a) s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde, nebo

b) jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d), anebo

⁶⁷ MLEJNKOVÁ, I. *Charakteristika konkursu* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 15.04.2014 [cit. 19.1.2016]. Dostupné na: <http://www.insolvenčni-zakon-komentar.cz/onb/?uniqueid=mRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFETumJQwHiy8aoMnkMS7WSJbDO6Q&uri_view_type=35>.

c) jde o pohledávku zajištěného věřitele. (ust. § 389 odst. 2 IZ)

Jiná osoba než dlužník není oprávněna návrh na povolení oddlužení podat. (ust. § 389 odst. 3 IZ)

Z výše citovaného ustanovení vyplývá, že aktivně legitimován k podání návrhu na povolení oddlužení je pouze dlužník a nikoli věřitel jako je tomu v případě konkursu nebo reorganizace. Pokud dlužník podal návrh na povolení oddlužení, musí jej vždy spojit s insolvenčním návrhem, což znamená, že se jedná o dva samostatné dokumenty, které soud posuzuje odděleně a v případě, že některý z nich je vadný, postupuje odlišným způsobem (o tom více v následující kapitole).

Dále zákon stanoví podmínky na straně navrhovatele, které musí být splněny, aby byl jeho návrh na povolení oddlužení úspěšný. První ze stanovených podmínek se týká právnické osoby, která nesmí být podnikatelem, a zároveň její dluhy nesmí být podnikatelského původu. Definice podnikatele je obsažena v NOZ.⁶⁸ U fyzické osoby pak zákon stanoví, že nesmí mít dluhy z podnikání, z čehož a contrario vyplývá, že může být podnikatelem, ale její dluhy by neměly pocházet z podnikatelské činnosti.

V odstavci druhém téhož ustanovení zákon pak stanoví tři výjimky z výše uvedeného pravidla o nepodnikatelských závazcích. Mezi takové výjimky patří souhlas věřitele, o jehož pohledávku se jedná, dále pohledávka věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle ust. § 308 odst. 1 písm. c) nebo d) a v poslední řadě je to pohledávka zajištěného věřitele. Poslední dvě jmenované výjimky v praxi žádné větší problémy nepůsobí. Zatímco podmínka souhlasu nezajištěného věřitele s podnikatelskými závazky působí v praxi mnohé aplikační problémy a soudní judikatura se při řešení této otázky rozchází, o čemž podrobně pojednávám níže.

V praxi bývají nejčastějšími navrhovateli fyzické osoby, které jsou i cílovou skupinou tohoto institutu. Případy, kdy navrhovatelem bude právnická osoba, budou zcela výjimečné, neboť většina právnických osob jsou podnikatelé a jejich úpadek bývá zpravidla řešen konkursem, příp. reorganizací, ale toto řešení je spíš vzácné, jak jsme se mohli přesvědčit ze statistických údajů uvedených v kapitole 6.2.

⁶⁸ Ust. § 420 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů: *Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.*

U fyzických osob, které nejsou podnikateli a nemají dluhy z podnikání, nenastává žádná zvláštní problematika. Na rozdíl od osob podnikajících, jejichž nezajištěné závazky často pochází z podnikatelské činnosti. Ve shora cit. ust. § 389 odst. 2 písm. a) IZ je stanoven jako výjimka z pravidla o nepodnikatelských závazcích požadavek souhlasu věřitele, o jehož pohledávku z podnikání se jedná. Toto ustanovení způsobuje v praxi značné aplikační problémy. Jak bylo už konstatováno výše, tak souhlas věřitele je vyžadován pouze u nezajištěných pohledávek, neboť zajištěný věřitel se v rámci oddlužení bez ohledu na způsob konkrétního provedení upokojuje pouze vždy ze zajištění. Otázkou tedy zůstává, zda osobě, jejíž dluhy pochází z podnikání a zároveň nemá souhlas dotčených věřitelů, povolit, aby se oddlužila či její návrh zamítnout a prohlásit na její majetek konkurs. Je to velmi závažná otázka, která v zákoně není dostatečně upravena a soudní praxe se při jejím řešení rozchází. Na danou problematiku v současnosti existují dva různé názory.

První názor je takový, že souhlas věřitele není nutný a jeho absence nebrání tomu, aby soud oddlužení povolil. Naopak se ponechává na věřitelích, jež mají vůči dlužníku pohledávky podnikatelského charakteru, aby v případě, že nesouhlasí, podali na schůzi věřitelů námitky proti schválení oddlužení. Tento názor zastává především Vrchní soud v Praze a přiklání se k takové interpretaci, která akcentuje povinnost věřitele bděle hájit svá práva a v případě uspokojení podnikatelských závazků v oddlužení uplatnit nesouhlas námitkou u soudu ve smyslu ust. § 403 odst. 2 IZ.⁶⁹ Jedná se tedy o další vstřícný krok směrem k dlužníkům a snahu otevřít možnost oddlužení co nejširšímu okruhu osob.⁷⁰ V tomto směru lze odkázat na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, který zdůraznil, že: „*Při zkoumání subjektivní přípustnosti oddlužení v režimu úpravy účinné od 1.1.2014 již nelze ustanovení § 389 odst. 2 IZ ve spojení s úpravou § 397 odst. 1 a § 403 odst. 2 IZ interpretovat tak, že předpokladem soudem akceptovatelného návrhu na povolení*

⁶⁹ Ust. § 403 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Věřitelé, kteří hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, mohou namítat, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Tyto námitky mohou uplatnit nejpozději do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení, a v případě uvedeném v § 399 odst. 3 do 10 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku. K později vzneseným námitkám a k námitkám uplatněným věřiteli, kteří nehlasovali o přijetí způsobu oddlužení, se nepřihlíží. Platí, že věřitelé, kteří včas neuplatnili námitky podle věty první, souhlasí s oddlužením bez zřetele k tomu, zda dlužník má dluhy z podnikání.*

⁷⁰ PLEVA, Vítězslav. *Závazky z podnikání: je dlužník povinen zajistit si souhlas věřitelů v případě oddlužení?* [online]. epravo.cz, 4.08.2014 [cit. 25.03.2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zavazky-z-podnikani-je-dluznik-povinen-zajistit-si-souhlas-veritelu-v-pripade-oddluzeni-94828.html>>.

oddlužení je doložení výslovného souhlasu všech věřitelů, kteří mají vůči dlužníku nezajištěné podnikatelské pohledávky, s řešením jeho úpadku oddlužením. Takový jejich souhlas není předepsanou náležitostí návrhu na povolení oddlužení ani se nevyžaduje, aby byl dán písemnou formou. Otázka subjektivní přípustnosti oddlužení se v režimu nové právní úpravy zásadně koncentruje do fáze po povolení oddlužení, a to na schůzi věřitelů dle § 403 odst. 2 IZ, kde teprve mohou dotčení věřitelé své kvalifikované stanovisko k oddlužení (zda je hodlají umožnit či nikoli) zaujmout, a kdy tak teprve může být nastolena případná fikce jejich souhlasu s oddlužením. Takový výklad má podle názoru odvolacího soudu zcela zřejmou procesní logiku. Nelze považovat za adekvátní, aby ihned po podání návrhu na povolení oddlužení byla vyslovena jeho subjektivní nepřípustnost pro dlužníkovy označené podnikatelské dluhy jen proto, že jejich věřitelé zatím souhlas oddlužením nevyslovili.“⁷¹

Podle výše formulovaných závěrů Vrchního soudu lze ust. § 389 odst. 1 písm. b) IZ vykládat tak, že ve fázi rozhodování o povolení oddlužení soud nezkoumá povahu závazků uvedených dlužníkem v návrhu, proto souhlas podnikatelských věřitelů s povolením řešení úpadku dlužníka oddlužením není povinnou součástí návrhu na povolení oddlužení na rozdíl např. od seznamu závazků či seznamu majetku. Takový výklad lze dovozovat i z ust. § 397 odst. 1 věta druhá: „V pochybnostech o tom, zda dlužník je oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, insolvenční soud oddlužení povolí a tuto otázku prozkoumá v průběhu schůze věřitelů svolané k projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí.“ Na tomto místě je třeba zdůraznit, že je nutné striktně rozlišovat dvě fáze insolvenčního řízení, a to fázi rozhodování o povolení oddlužení a druhou fázi schválení oddlužení.

Soud při povolování oddlužení prakticky nezkoumá povahu dlužníkových závazků, ačkoliv zákon praví, že dluhy z podnikání nelze řešit oddlužením. Na tomto místě je třeba si uvědomit, že rozhodování o povolení oddlužení (§ 397 odst. 1 IZ) je něco jiného než rozhodování o schválení – či neschválení – oddlužení (§ 404, resp. 405 IZ). Rozhodování o tom, zda oddlužení bude či nebude schváleno, totiž následuje až po schůzi věřitelů svolané k projednání způsobu oddlužení, tedy o tom, zda se oddlužení provede zpeněžením majetkové podstaty nebo (výrazně častěji) plněním splátkového kalendáře. Typicky jde o první schůzi věřitelů, a v zásadě pouze na ní mohou věřitelé, kteří předtím

⁷¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18.07.2014, sp.zn. 3VSPH 517/2014.

hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, namítat skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení – např. právě to, že vůči dlužníkovi mají „podnikatelské“ pohledávky, které nelze řešit oddlužením.⁷²

Naopak Vrchní soud v Olomouci zastává názor, že dlužníci, kteří mají nezajištěné závazky z podnikání bez ohledu na jejich početnost, mají povinnost předložit společně s návrhem na povolení oddlužení výslovný písemný souhlas podnikatelského věřitele. Pokud jej dlužník nepředloží, tak je to důvodem k odmítnutí návrhu na povolení oddlužení a prohlášení konkursu na majetek dlužníka, neboť návrh byl podán osobou neoprávněnou. Svůj závěr odůvodňuje tím, že zákonodárce jasně vyjádřil úmysl nerozšiřovat okruh osob, které mohou žádat o povolení oddlužení, o dlužníky se závazky z podnikání s odkazem na ust. § 389 odst. 1 písm. b) IZ. Ustanovení § 389 IZ nelze a contrario vykládat jinak, než že podnikatelské závazky v zásadě brání v řešení úpadku oddlužením a daný dlužník není aktivně legitimován k podání daného návrhu. Z tohoto pravidla je poskytnuta výjimka v podobě souhlasu věřitele, aby jeho pohledávka byla uspokojena v režimu oddlužení. Pokud by vznikly pochybnosti o oprávněnosti dlužníka podat návrh na povolení oddlužení (např. pochybnost o původu jeho závazků či pochybnost o bagatelnosti jeho podnikatelských závazků, má soud v takovém případě „pustit“ řízení dál a případné nejasnosti projednat na schůzi věřitelů dle ust. § 397 IZ. Ust. § 403 IZ má sloužit jako určitá koncentrace v řízení, kdy již nelze namítat ty skutečnosti, které měly být projednány v prvotní fázi.⁷³

K závěrům Vrchního soudu v Olomouci se přiklonil nedávno i Nejvyšší soud, který schválil k publikaci ve Sbírce rozhodnutí pod č. 48/2015 tuto právní větu: „*Dlužník je povinen již v návrhu na povolení oddlužení tvrdit všechny pro rozhodnutí o povolení oddlužení významné skutečnosti, tedy i to, že má dluhy z podnikání, které ovšem řešení jeho úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením nebrání. Má-li dluhy z podnikání, je povinen tvrdit existenci některé z výjimek (§ 389 odst. 2 IZ) ze zákonem stanovené překážky bránící uplatnění institutu oddlužení (§ 389 odst. 1 IZ). Pokud dlužník v návrhu*

⁷² MALIŠ Daniel. *Oddlužení podnikajících fyzických osob po revizní novele insolvenčního zákona* [online]. epravo.cz, 4.08.2014 [cit. 29.01.2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-podnikajicich-fyzicky-ch-osob-po-revizni-novele-insolvencniho-zakona-94928.html>>.

⁷³ PLEVA, Vítězslav. *Závazky z podnikání: je dlužník povinen zajistit si souhlas věřitelů v případě oddlužení?* [online]. epravo.cz, 8.11.2012 [cit. 29.1.2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zavazky-z-podnikani-je-dluznik-povinen-zajistit-si-souhlas-veritelu-v-pripade-oddluzeni-94828.html>>.

*na povolení oddlužení souhlasy věřitelů podle ustanovení § 389 odst. 2, písm. a) IZ jen tvrdí, ale nedokládá, není zatím postaveno najisto, zda dluhy z podnikání brání či nebrání řešení dlužníkovu úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením. Pokud ovšem dlužník v návrhu potřebné souhlasy podle ustanovení § 389 odst. 2 písm. a) IZ ani netvrdí, nebo dodatečně na výzvu soudu sdělí, že souhlasy nemá, anebo vyjde-li v řízení najevo výslovný nesouhlas jednoho z věřitelů, vůči němuž má dlužník dluh z podnikání, s řešením dlužníkovu úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením (a nejde o pohledávky dle § 389 odst. 2, písm. b/ nebo c/ IZ), dlužník není osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení, což je bez dalšího důvodem pro odmítnutí návrhu na povolení oddlužení podle ustanovení § 390 odst. 3 IZ.*⁷⁴

Podle shora citovaných závěrů Vrchního soudu v Olomouci a Nejvyššího soudu by insolvenční soud v případě, že dlužník nemá zajištěny potřebné souhlasy věřitelů s jeho podnikatelskými závazky, měl postupovat tím způsobem, že oddlužení nepovolí a rovnou nechá na majetek dlužníka prohlásit konkurs. Teprve po zrušení konkursu by dlužník byl oprávněn podat návrh na povolení oddlužení v souladu s ust. § 389 odst. 2 písm. b) IZ.

Závěr, k němuž dospěl Vrchní soud v Olomouci, a který podpořil i Nejvyšší soud, nepovažuji za správný ani praktický, neboť v konečném důsledku neprospěje ani dlužníku ani jeho věřitelům, ba naopak oddálí, ne-li znemožní uspokojení pohledávek dlužníkových věřitelů. Pouze výjimečně dlužník vlastní nějaký hodnotnější majetek, který by se dal zpeněžit v případě konkursu. Pokud dlužník takovým majetkem disponuje, podléhá ve většině případů zajištění, takže z výtěžku zpeněžení se uspokojí zpravidla pouze zajištěný věřitel a nezajištění věřitelé na úhradu svých pohledávek neobdrží žádné plnění, což bývá v praxi obvyklý scénář. Prohlášení konkursu bude mít rovněž negativní dopad na samotného dlužníka. Jeho dluhy budou dále narůstat o příslušenství a řešení oddlužením po skončení konkursu třeba již nebude pro celkovou výši jeho dluhů možné z hlediska splnění minimální míry uspokojení věřitelů. Dlužník také v případě, že jeho úpadek bude řešen konkursem, není motivován vykonávat jakoukoliv výdělečnou činnost.

Z hlediska praktického nedává takové řešení rovněž smysl, neboť mnohdy si nelze vyžádat souhlas všech věřitelů před podáním návrhu na povolení oddlužení, a to buď

⁷⁴ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23.9.2015, sp.zn. 1 VSOL 918/2015.

z důvodu jejich neochoty komunikovat s dlužníkem či neznalosti dlužníka všech jeho věřitelů anebo proto, že udělit souhlas ani nemohou. Nejčastějšími nezajištěnými věřiteli uplatňujícími pohledávky z podnikání z titulu neuhrazeného sociálního a zdravotního pojištění anebo zálohy na daň z příjmu fyzických osob bývají Česká správa sociálního zabezpečení a finanční úřad. Jde o instituce, které souhlas neudělují, neboť podle příslušných předpisů nemohou souhlasit s plněním nižším, než je 100% hodnoty jejich pohledávek. Taková podmínka tedy ztíží prakticky většině podnikatelů možnost se oddlužit. Pokud bylo tedy cílem revizní novely rozšířit okruh osob oprávněných podat návrh na povolení oddlužení o osoby podnikající, které téměř ve většině případů mají alespoň část závazků z podnikání, je podmínka souhlasu tak zásadní překážkou, že by většina takových dlužníků skončila v konkursu, což by v neposlední řadě mělo i negativní vliv na samotné věřitele, což jistě nebylo cílem revizní novely.

Podle mého názoru podnikání do oddlužení nepatří. Pokud však zákonodárce zpřístupnil oddlužení podnikajícím fyzickým osobám, měl by i přesně stanovit podmínky ohledně jejich podnikatelských závazků. Z mého pohledu je dokládání souhlasu věřitelů s podnikatelskými pohledávkami jako podmínky sine qua non pro povolení oddlužení soudem v praxi velmi obtížně proveditelné, a to zejména z důvodu časté nesoučinnosti či neochoty takových věřitelů komunikovat s dlužníkem. Stačí tedy, aby jeden věřitel nedal dlužníkovi potřebný souhlas z jakéhokoli důvodu, oddlužení nebude soudem povoleno. Na druhé straně pokud dlužník má závazky z podnikání, je potřeba jim věnovat zvýšenou pozornost. Pro podnikatelské vztahy platí jiná pravidla než pro soukromoprávní. Je třeba vzít v úvahu, že s podnikáním je spojeno vždy určité riziko, které by každý podnikatel měl nést sám. Proto možnost oddlužit se by určitě neměla být dána každému podnikateli, neboť by to mohlo v konečném výsledku výrazně narušit ekonomickou rovnováhu, kdyby každý podnikatel cíleně neplatil faktury za dodané služby či zboží svým dodavatelům, a po uhrazení 30% hodnoty jejich pohledávek, by byl osvobozen od zbytku neuhrazených dluhů.

Na místo dokládání souhlasu věřitelů dlužníkem, které se mi zdá jako příliš tvrdé opatření, které prakticky většině podnikatelů znemožní se oddlužit, bych zavedla povinnost soudu vyrozumět dotčené věřitele dle předloženého seznamu podnikatelských závazků dlužníkem o možnosti podat námitky proti schválení oddlužení. Soud by takové věřitele zároveň poučil o právní domněnce jejich souhlasu s řešením jejich

podnikatelských pohledávek v režimu oddlužení v případě, že v zákonem stanovené lhůtě předmětné námitky nepodají dle ust. § 403 odst. 2 IZ.

Pokud nebudou věřitelé souhlasit s tím, aby jejich pohledávky z podnikání byly řešeny v oddlužení, mohou se aktivně bránit podáním námitek, které je soud povinen projednat na schůzi věřitelů. Nelze pak dospět k závěru, že by věřitelům bylo vnučováno, aby jejich pohledávky byly uspokojeny v režimu oddlužení. Zákonná díkce ust. § 403 odst. 2 IZ dává věřitelům možnost se aktivně zapojit do procesu schválení oddlužení a ovlivnit výsledek daného řízení, které může skončit i prohlášením konkursu na majetek dlužníka. Naopak tím, že se věřitelé nezúčastní schůze věřitelů, ani nepodají námitky, uplatní se zde právní domněnka jejich souhlasu.

Výše uvedené řešení by se mi jevilo jako spravedlivé ve vztahu k věřitelům, jimž náleží pohledávky z podnikání, neboť pro obchodní vztahy by měla platit přísnější pravidla, a proto by se zde neměla uplatnit klasická římská právní zásada „Vigilantibus iura scripta sunt“ jako u soukromoprávních vztahů. Rovněž by se tím vyřešila problematika s udělováním souhlasů věřiteli, kteří nekomunikují, ať už z důvodu neochoty či nepřítomnosti.

Závěrem bych chtěla dodat, že konkurs v mnoha případech nebývá výhodným způsobem řešení úpadku, a to nejen pro dlužníka, ale ani pro jeho věřitele, jak jsem měla během své soudní praxe možnost zjistit. Toto by mělo být další hledisko, které by soudy měly brát v úvahu před tím, než prohlásí konkurs na majetek dlužníka jen z důvodu existence závazků z podnikání bez doloženého souhlasu dotčeného věřitele.

8.4 Podání návrhu na povolení oddlužení

Návrh na povolení oddlužení musí dlužník podat spolu s insolvenčním návrhem. Podá-li insolvenční návrh jiná osoba, lze návrh na povolení oddlužení podat nejpozději do 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu dlužníku; o tom musí být dlužník při doručení insolvenčního návrhu poučen. (ust. § 390 odst. 1 IZ)

Podle ust. § 390 odst. 1 IZ musí návrh na povolení oddlužení podat dlužník společně s insolvenčním návrhem, což znamená, že se jedná o dva různé dokumenty, a to návrh na rozhodnutí o úpadku (dále jen „insolvenční návrh“) a návrh na způsob řešení úpadku oddlužením (dále jen „návrh na povolení oddlužení“), které soud posuzuje samostatně.

Návrh na povolení oddlužení lze podle ust. § 391 odst. 3⁷⁵ podat pouze na formuláři, jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis⁷⁶ a jehož podoba je bezplatně zveřejněna ministerstvem spravedlnosti na internetových stránkách justice.cz. Podmínkou však je vyznačení, že návrh na povolení oddlužení je podáván zároveň jako insolvenční návrh v bodu 07.

Nejdřív soud zkoumá obsahové náležitosti insolvenčního návrhu ve smyslu ust. § 103 odst. 1 a 2 IZ tak, jak byly pospány v kapitole 4.2. o náležitostech insolvenčního návrhu ve světle judikatury. V případě, že soud dospěje k závěru, že insolvenční návrh má takové vady, které způsobují jeho neprojednatelnost, odmítne jej jako insolvenční návrh. Ust. § 43 o.s.ř. se pro tento případ nepoužije, což znamená, že soud navrhovatele před odmítnutím insolvenčního návrhu nevyzývá k odstranění vad či doplnění. Právní mocí usnesení o odmítnutí insolvenčního návrhu řízení končí. Pokud soud shledá insolvenční návrh bezvadným nebo se nejedná o tak zásadní vady, jež by jej činily neprojednatelným, začne se zabývat samotným návrhem na povolení oddlužení.

V případě, kdy je podán insolvenční návrh osobou odlišnou od dlužníka, má dlužník právo podat návrh na povolení oddlužení ve lhůtě 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu věřitele, o čemž musí být při doručení předmětného návrhu soudem řádně poučen, jak je stanoveno v ust. § 390 odst. 1 IZ. Jinak může dlužník podat návrh na povolení oddlužení kdykoliv i po zrušení konkursu na jeho majetek. K povinnosti soudu poučit dlužníka o možnosti podat návrh na povolení oddlužení a náležitostech takového poučení se vyjádřil Vrchní soud v Praze (ve věci vedené pod sp.zn. 93 INS 23515/2012), který s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.6.2012, sen.zn. 29 NSČR 39/2012 uzavřel, že: *„Smysl poučení o možnosti podat návrh na povolení oddlužení, k němuž je insolvenční soud povinen při doručení věřitelského insolvenčního návrhu dlužníku, tkví v tom, aby dlužník, jenž splňuje zákonné předpoklady tohoto sanačního způsobu řešení svého úpadku, měl možnost uplatnit jej i tehdy, je-li insolvenční řízení zahájeno insolvenčním návrhem věřitele. Veden tímto náhledem dovedl, že povinnost insolvenčního soudu poskytnout dlužníku, který není insolvenčním*

⁷⁵ Ust. § 391 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Návrh na povolení oddlužení lze podat pouze na formuláři; náležitosti formuláře stanoví prováděcí právní předpis. Podobu formuláře zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup; tato služba nesmí být zpoplatněna.*

⁷⁶ Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů.

navrhovatelem, při doručení věřitelského insolvenčního návrhu poučení o možnosti podat v zákonem stanovené lhůtě návrh na povolení oddlužení, není splněna pouhou citací ustanovení § 390 odst. 1 IZ, obsaženou mezi jinými ustanoveními insolvenčního zákona v odůvodnění výzvy k předložení seznamů dle § 104 odst. 1 IZ a k vyjádření k insolvenčnímu návrhu. Tuto povinnost poskytnout dlužníku, který není insolvenčním navrhovatelem, lze dle dovolacího soudu splnit např. poučením, podle kterého: „Dlužník, který není podnikatelem a který má za to, že splňuje podmínky pro řešení svého úpadku oddlužením ve smyslu ustanovení § 389 a násl. IZ, může podat do 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu na předepsaném formuláři, jenž je k dispozici na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR, návrh na povolení oddlužení. Později podaný návrh na povolení oddlužení insolvenční soud odmítne.“⁷⁷

8.5 Náležitosti návrhu na povolení oddlužení

Návrh na povolení oddlužení musí vedle obecných náležitostí podání obsahovat

- a) označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat,*
- b) údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech,*
- c) údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky,*
- d) návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší. (ust. § 391 odst. 1 IZ)*

Dlužník, který navrhuje oddlužení plněním splátkového kalendáře, může v návrhu na povolení oddlužení požádat insolvenční soud o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek. V takovém případě musí v návrhu na povolení oddlužení uvést také výši navrhovaných měsíčních splátek nebo způsob jejich určení a vysvětlit důvody, které vedly k jeho úpadku. Ustanovení § 395 tím není dotčeno. (ust. § 391 odst. 2 IZ)

Návrh na povolení oddlužení lze podat pouze na formuláři; náležitosti formuláře stanoví prováděcí právní předpis. Podobu formuláře zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup; tato služba nesmí být zpoplatněna. (ust. § 391 odst. 3 IZ)

Obsahové náležitosti návrhu na povolení oddlužení jsou upraveny v ust. § 391 IZ. Návrh na povolení oddlužení se podává na předepsaném formuláři, jak bylo vysvětleno

⁷⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31.7.2013, sp.zn. 1 VSPH 1107/2013.

v předchozí kapitole. Jiným způsobem než ve formulářové podobě nelze návrh na povolení oddlužení. Dlužník tedy vyplní jednotlivé kolonky včetně zákonem požadovaných náležitostí pro návrh na povolení oddlužení. Vzhledem k tomu, že návrh na povolení oddlužení se zároveň podává s insolvenčním návrhem, musí podání obsahovat i náležitosti stanovené pro insolvenční návrh. O náležitostech insolvenčního návrhu včetně jeho povinných příloh bylo pojednáno v kapitolách 5.2. a 5.3.

Návrh na povolení oddlužení musí kromě obecných náležitostí podání⁷⁸ obsahovat označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat, údaje o předchozích a očekávaných příjmech dlužníka a návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší.

Pro označení dlužníka platí totéž co pro řádné označení osob v insolvenčním návrhu dle ust. § 103 odst. 1 IZ. Povinnost uvést údaje o očekávaných příjmech v budoucnu dlužník splní tím, že uvede veškeré své aktuální příjmy (mzdu, dávky státní sociální podpory, příjmy z pronájmu nemovitostí, atd.), u nichž lze důvodně předpokládat, že je dlužník bude pobírat i dalších pět let včetně příjmů, které očekává v následujících pěti letech (např. dávky důchodového pojištění). Důležité je, aby se jednalo o příjmy, z nichž lze provádět zákonem stanovené srážky. Příjmy, z nichž nelze provádět zákonné srážky, jsou vyjmenovány v ust. § 317 o.s.ř.⁷⁹ Dlužník by měl zároveň označit zdroje svých příjmů. Povinnost uvést údaje o příjmech za poslední tři roky je rovněž důležitou součástí daného návrhu, neboť vypovídá o přístupu dlužníka k plnění jeho pracovněprávních povinností, ale především může poukázat na dlužníkův nepoctivý záměr.

Co se týká náležitosti petitu v podobě návrhu formy oddlužení - zpeněžením majetkové podstaty, nebo splátkovým kalendářem, není tato náležitost obligatorní, neboť o tom, jakým způsobem bude oddlužení provedeno, rozhodují nezajištění věřitelé potažmo soud.

⁷⁸ Ust. § 42 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁹ Ust. § 317 odst. 1, 2 a 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů: *Výkonu rozhodnutí nepodléhají pohledávky náhrady, kterou podle pojistné smlouvy vyplácí pojišťovna, má-li být náhrady použito k novému vybudování nebo k opravě budovy. (odst. 1) Výkonu rozhodnutí nepodléhají peněžité dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi, z dávek státní sociální podpory příspěvek na bydlení a jednorázově vyplácené dávky státní sociální podpory a pěstounské péče. (odst. 2) Výkonu rozhodnutí nepodléhají pohledávky, které povinný nabyt jako substituční jmění. To neplatí, má-li povinný právo s pohledávkou volně nakládat nebo jde-li o výkon rozhodnutí, kterým jsou vymáhány zůstavitelovy dluhy nebo dluhy související s nutnou správou věcí nabytých jako substituční jmění. (odst.3)*

Podle vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona (dále jen „vyhláška č. 311/2007 Sb.“) by měl návrh na povolení oddlužení dále obsahovat popis veškerých závazků dlužníka včetně označení jeho věřitelů, přičemž zajištěné a vykonatelné závazky se uvádějí zvlášť. Rovněž by měl dlužník uvést veškerý svůj majetek včetně majetku, který podléhá zajištění. Pokud má dlužník na základě dohody či rozhodnutí soudu stanovenou vyživovací povinnost, řádně označí dlužník osobu, vůči které má tuto povinnost a zároveň uvede výši výživného. Označení vyživovací povinnosti je důležitým údajem pro posouzení splnění podmínek oddlužení pro případ, že je navrhován jako způsob plnění splátkový kalendář, neboť postižitelná částka se vypočte z příjmu dlužníka až po odečtení částky odpovídající výši výživného. Ve druhém případě, kdy dlužník má zákonem stanovenou vyživovací povinnost nejčastěji vůči druhému manželovi nebo nezletilému či zletilému dítěti, které studuje, má tato skutečnost nepochybně vliv na výpočet měsíční splátky.

Velmi důležitou náležitostí návrhu je také žádost o stanovení nižších než zákonem určených splátek. Této náležitosti je věnována následující kapitola.

8.6 Návrh na stanovení nižších než zákonem určených splátek

Dlužníku, který o to požádal v návrhu na povolení oddlužení, může insolvenční soud stanovit jinou výši měsíčních splátek. Učiní tak jen tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé, bude stejná nebo vyšší než 50 % jejich pohledávek, anebo stejná nebo vyšší než hodnota plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli. Přitom dále přihlédne k důvodům, které vedly k dlužníkově úpadku, k celkové výši dlužníkových závazků, k dosavadní a očekávané výši dlužníkových příjmů, k opatřením, která dlužník činí k zachování a zvýšení svých příjmů a ke snížení svých závazků, a k doporučení věřitelů. Dlužníkovým návrhem jiné výše měsíčních splátek není insolvenční soud vázán. K opožděné žádosti insolvenční soud nepřihlíží. (ust. § 398 odst. 4 IZ)

Dlužník při oddlužení plněním splátkového kalendáře může v návrhu na povolení oddlužení požádat o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek („dále

jen nižší splátky“) v souladu s ust. § 391 odst. 2 IZ.⁸⁰ Ve formuláři je žádost o nižší splátky uvedena pod kolonkou č. 14 označenou jako „Navrhuji, aby soud stanovil nižší než zákonem určené splátky“. Jedná se sice o kolonku, jejíž vyplnění je fakultativní. Záleží tedy zcela na dlužníkovi, zda o nižší splátky požádá či nikoliv. Pokud ale dlužník o nižší splátky již v návrhu na povolení oddlužení nepožádá, ztrácí možnost podat tuto žádost kdykoliv v budoucnu. Jinými slovy nezažádá-li dlužník o nižší splátky přímo v návrhu na povolení oddlužení, ztrácí možnost o ně požádat úplně. Zákon nepřipouští, aby dlužník, který nepožádal o nižší splátky v návrhu na povolení oddlužení, podal žádost dodatečně. Pokud dlužník přesto žádost o nižší splátky podá, soud k ní nepřihlédne, tedy vůbec o ní nerozhoduje. V tomto směru lze odkázat např. na usnesení ze dne 13.2.2015, sp.zn. 4 VSPH 136/2015, kterým Vrchní soud v Praze jako vyšší instance odmítl odvolání dlužnice a v odůvodnění se mj. zabýval účinky opožděného návrhu na stanovení nižších než zákonem určených splátek a dospěl k následujícímu závěru: *„Insolvenční soud se věcně zabývá jen včasným návrhem dlužnice na stanovení jiné výše splátek, a že opožděnou žádostí se nezabývá, neboť se k ní ze zákona nepřihlíží. Jinak řečeno, protože opožděná žádost nemá žádných právních účinků, nevydává se o ní ani žádné (zamítavé) rozhodnutí. Pokud by však insolvenční soud o opožděně podané žádosti přesto (nesprávně) rozhodoval (jako se stalo v daném případě), nezakládá to legitimaci dlužnice k podání odvolání proti rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře.“*⁸¹

V případě, že se dlužník při podání návrhu na povolení oddlužení plněním splátkového kalendáře rozhodne požádat soud o nižší splátky, měla by mít tato žádost určité náležitosti tak, jak stanoví shora citované ust. § 391 odst. 2, věta druhá IZ. V návrhu by měl dlužník předně uvést konkrétní výši měsíční splátky buď pevnou částkou nebo procentem z jeho dosavadního příjmu či jiným způsobem, na základě kterého bude možné určit výši splátky, dále popsat okolnosti, které vedly k jeho úpadku a specifikovat důvody, pro které žádá o nižší splátky. Při specifikaci důvodů, na základě kterých dlužník žádá o

⁸⁰ Ust. § 391 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Dlužník, který navrhuje oddlužení plněním splátkového kalendáře, může v návrhu na povolení oddlužení požádat insolvenční soud o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek. V takovém případě musí v návrhu na povolení oddlužení uvést také výši navrhovaných měsíčních splátek nebo způsob jejich určení a vysvětlit důvody, které vedly k jeho úpadku. Ustanovení § 395 tím není dotčeno.*

⁸¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.2.2015, sp.zn. 4 VSPH 136/2015.

nižší splátky, by měl věnovat zvýšenou pozornost a podrobně vyložit svou sociální situaci včetně uvedení konkrétních výdajů, které jsou nad rámec těch běžných (např. léky, náklady na péči o třetí osobu apod.). Součástí žádosti o nižší splátky by měl být i závěr, z něhož vyplyne, v jakém rozsahu budou nezajištění věřitelé uspokojeni za dobu pěti let při jím navrhované výši měsíční splátky.

Vyhovění žádosti o nižší splátky soudem připadá v úvahu pouze u dlužníka, u něhož lze v budoucnu důvodně předpokládat, že nezajištění věřitelé budou uspokojeni minimálně v rozsahu 50 % jejich pohledávek včetně odměny a výdajů správce. Hodnota plnění ve výši 50 % pohledávek nezajištěných věřitelů dlužníka je zákonem stanovený limit, a pokud dlužník vzhledem k celkové výši jeho nezajištěných závazků nebude schopen ze svých stávajících příjmů své nezajištěné věřitele uspokojit v tomto zákonem stanoveném rozsahu, soud dlužníkův návrh na stanovení nižších splátek v rozhodnutí o schválení splátkového kalendáře zamítne na rozdíl od případu popsaném shora, kdy je návrh podán opožděně. Dosažení zákonem stanoveného limitu však není zárukou, že soud nižším splátkám vyhoví. Soud při posuzování opodstatněnosti žádosti o nižší splátky přihlíží i k dalším hlediskům jako např. k důvodům, které vedly k úpadku dlužníka, k celkové výši dlužnických závazků, jaké jsou pravidelné dlužnickovy náklady s přihlédnutím k jeho sociálním a majetkovým poměrům a konečně i k doporučení věřitelů. Nezajištění věřitelé mohou hlasovat kromě jiného i o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o nižší splátky.⁸²

Je třeba dodat, že zákonný limit 50 % hodnoty pohledávek nezajištěných věřitelů lze snížit pouze v případě, že se na tom dohodli věřitelé s dlužníkem, jak je uvedeno v ust. § 398 odst. 4, věta druhá IZ. Takové případy budou ale v praxi zcela výjimečné.

K případu, kdy byl zamítnut návrh dlužníka na nižší splátky i přesto, že by dlužník při stanovení ponížené měsíční splátky uspokojil své nezajištěné věřitele v rozsahu 100% jejich pohledávek za dobu kratší než pět let, se vyjádřil Vrchní soud v Praze, který v jednom ze svých usnesení zjevně dával přednost osobám nacházejícím se v těžké životní situaci oproti osobám s vysokými příjmy. V odůvodnění svého usnesení konstatoval: „*Smyslem institutu nižších splátek je umožnit dosáhnout osvobození od*

⁸² Ustanovení § 399 odst. 1, věta druhá, zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *K projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí dochází na schůzi věřitelů za tím účelem svolané nebo za podmíněk stanovených tímto zákonem mimo schůzi věřitelů; obdobně to platí pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře.*

*placení pohledávek typicky těm dlužníkům, v jejichž poměrech by zákonné splátky nutně nastolily sociální situaci neřešitelnou v konečném důsledku jinak než konkursem. To nemusí být jen dlužníci s nadstandardně vysokými příjmy; za předpokladu uspokojení minimálně 50 % pohledávek věřitelů zákon zjevně dává přednost zachování základního sociálního statusu též u dlužníka, který by se plněním zákonných splátek dostal do hmotné nouze. Oddlužení je institutem nikoliv jen ekonomickým, nýbrž spíše-sociálním. Závěru o opodstatněnosti snížení splátek oproti splátkám zákonným však musí předcházet nepochybné zjištění, že by se dlužník v důsledku zamítnutí žádosti do stavu sociální nouze skutečně dostal“.*⁸³ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že ne vždy jsou dostatečné příjmy zárukou schválení nižších měsíčních splátek soudem a status sociální může být některými soudci velmi přísně posuzován.

Soud rovněž může dlužníku určit jinou výši měsíční splátky, než jím navrhovanou, neboť jak je v zákonné dikci stanoveno, soud není dlužníkovým návrhem jiné výše měsíčních splátek vázán. Otázkou pak zůstává, zda soud může výši měsíční splátky i zvýšit. Podle mého názoru zde není žádný relevantní důvod, proč by tak soud nemohl učinit, pokud měsíční splátka bude stejná nebo vyšší, než je částka odpovídající nazabavitelnému minimu. V případě, že by platil opak, nedávalo by zákonné ustanovení o nižších splátkách, které představují pro dlužníka určité finanční zvýhodnění, smysl.

Závěrem lze tedy shrnout, že návrh na stanovení nižších splátek lze podat nejpozději s návrhem na povolení oddlužení. K později podanému návrhu soud za žádných okolností nepřihlédne. Zatímco v případě, že dlužník požádá o nižší splátky, a soud jeho návrh při schválení oddlužení splátkovým kalendářem zamítne z důvodu nesplnění zákonem stanovených podmínek, může jeho návrhu později vyhovět, pokud v budoucnu dojde ke změně majetkových a osobních poměrů na straně dlužníka (např. zvýší-li se dlužníkům měsíční příjem a bude dosahovat zákonem stanoveného limitu 50% pohledávek věřitelů). Rozhodnutí o nižších splátkách je tedy rozhodnutím se změnou osobních a majetkových poměrů na straně dlužníka, jedná se o tzv. rozhodnutí s klauzulí změněných poměrů „*rebus sic stantibus*“.

8.7 Povinné přílohy k návrhu na povolení oddlužení

K návrhu na povolení oddlužení musí dlužník připojit

⁸³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.11.2014, sp.zn. 3 VSPH 1360/2013.

- a) seznam majetku a seznam závazků, popřípadě prohlášení o změnách, ke kterým v mezidobí došlo v porovnání se seznamy, které v insolvenčním řízení již dříve předložil,
- b) listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky,
- c) písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se na tom s dlužníkem dohodl, s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jeho pohledávky. (ust. § 392 odst. 1 IZ)

V písemném souhlasu věřitele podle odstavce 1 písm. c) musí být uvedeno, jaká bude nejnižší hodnota plnění, na kterém se s dlužníkem dohodl. (ust. § 392 odst. 2 IZ)

Jsou-li zde osoby ochotné poskytnout dlužníkovi za účelem splnění oddlužení dar nebo mu po dobu trvání oddlužení platit pravidelné peněžní dávky, připojí dlužník k návrhu na povolení oddlužení i písemnou darovací smlouvu nebo smlouvu o důchodu; podpisy těchto osob na smlouvách musí být úředně ověřeny. (ust. § 392 odst. 3, věta druhá IZ)

Pro označení osob v návrhu na povolení oddlužení a v seznamech k němu připojených platí § 103 odst. 1 obdobně. (ust. 392 odst. 4 IZ)

K návrhu na povolení oddlužení je nutné připojit zákonem požadované listiny, jak vyžaduje ust. § 392 IZ. Jedná se o následující dokumenty: listiny dokládají příjem dlužníka za poslední tři roky, seznam majetku a seznam závazků dlužníka, popřípadě písemný souhlas nezajištěného věřitele, který souhlasil s tím, že hodnota plnění bude nižší než 30% jeho pohledávky, v takovém případě musí souhlas věřitele obsahovat i výši takového plnění a jeho podpis musí být úředně ověřen. V případě, že se na plnění oddlužení formou splátkového kalendáře budou podílet vedle dlužníka další osoby, pak by dlužník měl předložit písemnou darovací smlouvu nebo smlouvu o důchodu. Kromě shora uvedených dokumentů je dlužník dále povinen přiložit listiny dokládající skutečnosti, které v návrhu tvrdí. Bude se jednat např. o listiny dokládající veškeré dlužníky aktuální příjmy nebo vyživovací povinnosti (např. rozhodnutí soudu o stanovení výživného, potvrzení o studiu u zletilých dětí uvedených v insolvenčním návrhu), u podnikající fyzické osoby, daňové přiznání za poslední tři roky, výpis z živnostenského rejstříku a další listiny, z nichž lze určit průměrný dlužníkům měsíční příjem plynoucí z podnikání. V praxi dlužníci nejčastěji dokládají podnikatelské příjmy měsíčními fakturami, účtenkami a listinami dokládajícími jejich měsíční výdaje spojené s podnikatelskou činností, z nich by bylo možné zjistit alespoň přibližný zisk.

Co se týká obsahových náležitostí seznamu majetku a závazků, platí pro ně stejné náležitosti jako u seznamů předkládaných k insolvenčnímu návrhu dle ust. § 104 odst. 2 a 4 IZ. Dlužník je povinen stejně jako v případě podání insolvenčního návrhu předmětné seznamy vlastnoručně podepsat a připojit k nim prohlášení o správnosti a úplnosti údajů v nich obsažených. Dlužník totiž svým podpisem stvrzuje, že seznamy jsou správné a úplné. Pokud by totiž nebyly údaje v nich obsažené správné, může soud návrh na povolení oddlužení zamítnout z důvodu nepoctivého záměru dlužníka. Nebudou-li k předmětným seznamům připojeny podpisy dlužníka či budou chybět prohlášení, jsou takové seznamy vadné a soud k nim nebude přihlížet. Nebudou-li tyto nedostatky ani dodatečně odstraněny, soud usnesením insolvenční návrh odmítne. V případě předložení darovací smlouvy či smlouvy o důchodu, musí být podpis plátce dokonce úředně ověřen (ust. § 392 odst. 3 IZ), jinak k nim soud rovněž nebude přihlížet.

8.8 Následky vadného podání návrhu na povolení oddlužení nebo jeho příloh

Neobsahuje-li návrh na povolení oddlužení všechny náležitosti nebo je nesrozumitelný anebo neurčitý, insolvenční soud usnesením vyzve osobu, která jej podala, k jeho opravě nebo doplnění v určené lhůtě, která nesmí být delší než 7 dnů. Současně ji poučí, jak má opravu nebo doplnění provést. (ust. § 393 odst. 1 IZ)

Podle odstavce 1 postupuje insolvenční soud i tehdy, nejsou-li k návrhu na povolení oddlužení připojeny zákonem požadované přílohy nebo neobsahují-li tyto přílohy stanovené náležitosti. (ust. § 393 odst. 2 IZ)

Návrh na povolení oddlužení insolvenční soud odmítne, není-li přes jeho výzvu řádně doplněn a v řízení o něm nelze pro tento nedostatek pokračovat nebo nejsou-li k němu přes jeho výzvu připojeny zákonem požadované přílohy anebo neobsahují-li tyto přílohy přes jeho výzvu stanovené náležitosti. (ust. § 393 odst. 3 IZ)

Návrh na povolení oddlužení podaný opožděně nebo někým, kdo k tomu nebyl oprávněn, insolvenční soud odmítne rozhodnutím, které doručí dlužníku, osobě, která takový návrh podala, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání může podat pouze osoba, která takový návrh podala. (ust. § 390 odst. 3 IZ)

Jestliže insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí nebo jej zamítne, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. (ust. § 396 IZ)

Rozdíl mezi insolvenčním návrhem a návrhem na povolení oddlužení vyplývá také z rozdílného přístupu k oběma dokumentům soudem. Nesrozumitelnost a neúplnost insolvenčního návrhu vede k jeho okamžitému odmítnutí v souladu s ust. § 128 odst. 1 IZ, čímž dojde k ukončení celého insolvenčního řízení a k podanému návrhu na povolení oddlužení se nadále nepřihlíží. V případě vadného či neúplného návrhu na povolení oddlužení soud usnesením vyzve dlužníka k jeho doplnění či odstranění vad a zároveň jej poučí, jak má opravu či doplnění provést, příp. jaký druh příloh je třeba k návrhu na povolení oddlužení doplnit.⁸⁴

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že soud nejdříve posoudí, zda insolvenční návrh má všechny zákonem požadované náležitosti, je úplný a určitý, a pokud soud dospěje k závěru, že insolvenční návrh je projednatelný, pak teprve přistoupí k posouzení vlastního návrhu na povolení oddlužení včetně jeho příloh. I když se jedná o dva samostatné dokumenty, neznamená to, že by je soud nehodnotil společně. Vady insolvenčního návrhu a jejich následky byly rozebrány v kapitole 5.4. Nyní bude pojednáno o vadách samotného návrhu na povolení oddlužení.

V případě, že soud vyzve navrhovatele k doplnění či opravě návrhu na povolení oddlužení, musí dlužníka zároveň poučit o následcích, které nastanou v případě, že dlužník výzvě ve lhůtě soudem stanovené nevyhoví. Pokud dlužník ve stanovené lhůtě řádně nedoplní návrh na povolení oddlužení nebo nedoloží zákonem požadované přílohy, soud předmětný návrh v souladu s ust. § 393 odst. 3 IZ odmítne a zároveň prohlásí na dlužníkův majetek konkurs. Usnesení, kterým soud návrh dlužníka odmítne, je procesním rozhodnutím, které je vydáno jen z důvodů formálních vad na rozdíl od jeho zamítnutí. Někdy může být dost obtížné určit, o jaký druh vady se v tom daném konkrétním případě jedná. Proto níže uvádím několik případů.

Pro odmítnutí návrhu na povolení oddlužení soudem zákon vyžaduje, aby se jednalo o takový nedostatek návrhu na povolení oddlužení, že pro něj nelze v řízení dále pokračovat nebo nejsou-li ani přes výzvu soudu k němu připojeny zákonem požadované

⁸⁴ KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, DADAM Alexandr, aj. *Insolvenční zákon a předpisy související, Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení, Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008. 567 s.

přílohy či neobsahují-li zákonem stanovené náležitosti. Za takový nedostatek lze např. v případě podání společného návrhu manželů na povolení oddlužení považovat nedoložení prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení považován za majetek v SJM nebo nedoložení kopie oddacího listu potvrzujícího, že jsou oba dlužníci ke dni podání návrhu skutečně manželé. Naopak není důvodem k odmítnutí návrhu na povolení oddlužení nedoložení listin dokládajících dlužníkův měsíční příjem, neboť v takovém případě soud návrh na povolení oddlužení zamítne, pokud dlužník navrhuje oddlužení formou splátkového kalendáře. V tomto směru lze odkázat např. na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9.3.2015, sp.zn. 4 VSPH 160/2015. Nedoložení řádných seznamů majetku a závazků může rovněž činit návrh na povolení oddlužení neprojednatelným a vést k jeho odmítnutí, pokud již nedošlo pro takové vady k odmítnutí insolvenčního návrhu. K takovému úsudku dospěl i Nejvyšší soud, který ve svém usnesení ze dne 26.10.2010, sen.zn. 29 NSČR 16/2010 poukázal na závěry usnesení Vrchního soudu v Praze, podle nichž: *„Jsou náležitosti návrhu na povolení oddlužení a jeho povinné přílohy, včetně jejich náležitostí vymezeny tak, aby soudu poskytly dostatečný podklad pro rozhodnutí o tom, zda jsou dány podmínky pro schválení oddlužení, a aby umožnily věřitelům, popř. soudu kvalifikovaně posoudit, kterým ze způsobů stanovených v ust. § 398 IZ má být oddlužení provedeno.“*⁸⁵

Soud v souladu s ust. § 390 odst. 3 IZ rovněž odmítne návrh na povolení oddlužení, pokud jej podala osoba, která není věcně legitimována (neoprávněná) nebo jej podala osoba sice oprávněná, ale opožděně. O tom, kdy se jedná o osobu věcně legitimovanou, bylo pojednáno v kapitole 7.3 o subjektivní přípustnosti oddlužení. Ve druhém případě se bude nejčastěji jednat o situaci, kdy bude podán insolvenční návrh věřitelem dlužníka. V takovém případě soud usnesením vyzve dlužníka, aby se vyjádřil k insolvenčnímu návrhu věřitele, který mu zároveň doručí do vlastních rukou a poučí jej o možnosti podat návrh na povolení oddlužení nejpozději do 30 dnů ode dne doručení insolvenčního návrhu dlužníku v souladu s ust. § 390 odst. 1 IZ. Pokud dlužník podá návrh na povolení oddlužení po uplynutí zákonem stanovené lhůty, soud jeho návrh usnesením odmítne.

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2010, sen.zn. 29 NSČR 16/2010.

V obou shora popsaných případech, kdy soud usnesením návrh na povolení oddlužení odmítne, prohlásí na majetek dlužníka konkurs v souladu s výše cit. ust. § 396 IZ.

8.9 Zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení

Návrh na povolení oddlužení může dlužník vzít zpět, dokud insolvenční soud nerozhodne o schválení oddlužení. (ust. § 394 odst. 1 IZ)

Zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, které se doručuje osobě, která návrh podala, dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru; odvolání proti němu není přípustné. (ust. § 394 odst. 2 IZ)

Vzal-li dlužník návrh na povolení oddlužení zpět, nemůže jej podat znovu. (ust. § 394 odst. 3 IZ)

Byl-li návrh na povolení oddlužení vzat zpět až poté, co bylo rozhodnuto o schválení oddlužení, insolvenční soud rozhodne, že zpětvzetí není účinné; toto rozhodnutí, proti němuž není odvolání přípustné, se doručuje osobě, která návrh podala, dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. (ust. § 394 odst. 4 IZ)

Insolvenční řízení je ovládáno zásadou dispoziční, která spočívá v možnosti zahájení a vedení řízení pouze na základě návrhu oprávněného účastníka. Vzhledem k tomu, že návrh na povolení oddlužení je oprávněn podat pouze dlužník, může pouze on se svým návrhem plně disponovat, ale pouze do určitého časového okamžiku. Dispoziční zásada je v tomto řízení omezena, což se projevuje zejména časovým vymezením dispozice s návrhem.

Dlužník může návrh na povolení oddlužení vzít účinně zpět do doby, než insolvenční soud vydá usnesení o schválení oddlužení. Usnesením o schválení oddlužení se rozumí rozhodnutí, kterým soud schvaluje již povolené oddlužení v jedné z jeho forem – splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty. Toto rozhodnutí tedy navazuje na rozhodnutí o zjištění úpadku dlužníka a určení způsobu jeho řešení – oddlužením. Dokud soud o návrhu na povolení oddlužení nerozhodne výše popsaným způsobem, může dlužník stále s návrhem účinně disponovat. Pokud dlužník vezme svůj návrh zpět poté, co insolvenční soud již vydal rozhodnutí o schválení oddlužení, rozhodne, že zpětvzetí není účinné.

V případě včasného zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení dlužníkem, soud usnesením vezme na vědomí jeho zpětvzetí a zároveň prohlásí na dlužníkův majetek konkurs. Případ, kdy dlužník vezme zpět návrh na povolení oddlužení, je třeba odlišovat od zpětvzetí insolvenčního návrhu. Dojde-li k účinnému zpětvzetí insolvenčního návrhu, soud dané řízení zastaví, a po právní moci tohoto usnesení insolvenční řízení definitivně končí, přičemž dlužník může návrh na povolení oddlužení podat znovu. Zatímco v případě účinného zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení, vydá soud rozhodnutí, kterým učiněné zpětvzetí vezme na vědomí, ale tímto insolvenční řízení nekončí, ba naopak po právní moci tohoto rozhodnutí pokračuje, přičemž konkrétním způsobem řešení úpadku dlužníka je na místo oddlužení konkurs. Dlužník je tedy možnosti domáhat se oddlužení zbaven. Proti tomuto rozhodnutí není odvolání přípustné. V ust. § 396 IZ je zakotvena povinnost soudu současně rozhodnout o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. V praxi se lze často setkat s případy, kdy dlužník sice má v úmyslu zastavit insolvenční řízení, ale z důvodu neznalosti či záměny obou podání na místo zpětvzetí insolvenčního návrhu, mylně navrhne zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení.

Zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení představuje procesní úkon, jehož důsledky pro řízení i jeho účastníky mohou být zásadního charakteru, a proto je na úkon zpětvzetí nutno kvalifikovaně reagovat. Zejména s ohledem na jistotu účastníků řízení je nutno reagovat i ve vztahu k pozdě, resp. neúčinně provedenému zpětvzetí návrhu. V případě, že ke zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení došlo až po té, co soud rozhodl o schválení oddlužení, vydá usnesení o tom, že dotčené zpětvzetí není účinné. Soud by měl rozhodnout o neúčinnosti zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení nejen v případě, kdy bylo zpětvzetí učiněno po pravomocně schváleném oddlužení, ale i tehdy byl-li návrh pravomocně zamítnut nebo odmítnut.⁸⁶

8.10 Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení

Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat,

a) že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo

⁸⁶ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. s. 874 - 875.

b) že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí. (ust. § 395 odst. 1 IZ)

Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení. (ust. § 395 odst. 2 IZ)

Rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení se doručuje dlužníku, osobě, která návrh podala, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti němu může podat pouze osoba, která návrh podala. (ust. § 395 odst. 3 IZ)

V předchozích kapitolách byly popsány případy, kdy soud návrh na povolení oddlužení odmítne pro jeho formální vady či pro nedoložení řádných zákonem stanovených příloh nebo vezme na vědomí jeho zpětvzetí učiněné dlužníkem. Pokud soud dospěje k závěru, že návrh na povolení oddlužení je projednatelný, začne jej posuzovat podle dalších hledisek, a to z hlediska poctivého záměru dlužníka, z hlediska hodnoty plnění, které by mělo připadnout na nezajištěné věřitele za dobu pěti let a také z hlediska přístupu dlužníka k plnění jeho povinností v insolvenčním řízení. V případě, že soud shledá, že na straně dlužníka je dán některý z výše uvedených důvodů (ust. § 395 odst. 1 IZ), návrh na povolení oddlužení usnesením zamítne. Níže je uvedeno několik judikatorních případů, kdy byl návrh na povolení oddlužení soudem zamítnut.

Jako první důvod, pro který je možné návrh na povolení oddlužení zamítnout, zákonodárce uvádí nepoctivý záměr na straně dlužníka. Před novelou zákona č. 294/2013 Sb. účinnou od 1.1.2014 byl v odst. 3 uveden demonstrativní výčet okolností, které po řádném posouzení mohly soud vést k závěru o nepoctivém záměru dlužníka. Jednalo se o předchozí úpadkové řízení, které probíhalo v posledních pěti letech před zahájením insolvenčního řízení anebo pokud v posledních pěti letech probíhalo trestní řízení, které bylo ukončeno pravomocným odsouzením dlužníka pro trestný čin majetkové či hospodářské povahy. Proto byl dříve povinnou přílohou k návrhu na povolení oddlužení výpis z rejstříku trestů ne starší než tři měsíce. Zrušením tohoto ustanovení pomínula i povinnost dlužníka předkládat soudu výpis z rejstříku trestů. Po zrušení tohoto ustanovení je výklad pojmu nepoctivý záměr ponechán na soudu. K otázce výkladu ust. § 395 odst. 1 písm. a) IZ se v obecné rovině vyjádřil několikrát i Nejvyšší soud, který v jednom ze svých rozhodnutí konstatoval: „Závěr o dlužníkově nepoctivém záměru při podání návrhu

na povolení oddlužení, je závislý vždy na posouzení konkrétních okolností, jež vyjdou najevo v rámci daného insolvenčního řízení, když k úsudku ve smyslu ust. § 395 odst. 1 písm. a) IZ mohou vést různá jednání dlužníka.⁸⁷ V citovaném rozhodnutí Nejvyšší soud tedy zaujal jednoznačné stanovisko, že závěr soudu o poctivosti či nepoctivosti záměru dlužníka při podání insolvenčního návrhu musí vždy předcházet řádné posouzení všech konkrétních okolností týkajících se jednání dlužníka.

Za další jednání, které je jednoznačně v rozporu s poctivým záměrem dlužníka, lze považovat uvedení nepravdivých údajů o svém majetku a závazcích. V tom, že dlužník v seznamu závazků zamlčel některé své věřitelé a že v seznamu majetku neoznačil část svého majetku, spatřuje Nejvyšší soud vzorový příklad toho, že dlužník sledoval oddlužením nepoctivý záměr. V usnesení ze dne 30.1.2014, sen.zn. 29 NSČR 88/2013 Nejvyšší soud uvádí následující: „Na základě skutkových reálií této věci je nepochybné, že dlužnice svým jednáním věřitelům možnost volby způsobu oddlužení (která by reálně existovala, kdyby dlužnice neuzavřela sporné darovací smlouvy) fakticky odepřela. Je tomu tak proto, že dlužnice v době bezprostředně předcházející podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení, kdy již byla v úpadku pro platební neschopnost, avšak ještě disponovala nemovitým majetkem (bytovou jednotkou a spoluvlastnickým podílem k rekreační chatě) v hodnotě převyšující výši jejích závazků, tento majetek bezplatně převedla na svou dceru (čímž se zbavila veškerého svého hodnotnějšího majetku).“⁸⁸

Neuvede-li dlužník v seznamu majetku podstatnou část svého majetku, je to podkladem pro závěr, že dosavadní výsledky dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění jeho povinností v insolvenčním řízení. Za pozornost při tom stojí, že za nedbalý nebo lehkomyšlný přístup lze považovat neuvedení „podstatné části“ majetku. Důvodem pro zamítnutí by tedy neměla být skutečnost, že dlužník neoznačil v seznamu jakýkoliv majetek.⁸⁹ Zde by mělo především záležet na hodnotě takového majetku, pokud dlužník např. opomene označit své oblečení nebo některé běžné věci tvořící společnou

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.1.2014, sen.zn. 29 NSČR 88/2013.

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.1.2014, sen.zn. 29 NSČR 88/2013, zveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod pořadovým číslem 86.

⁸⁹ PRUDILOVÁ KONÍČKOVÁ Zdeňka. *Oddlužení a poctivý záměr nejen ve světle judikatury Nejvyššího soudu* [online]. epravo.cz, 27.11.2015 [cit. 25.2.2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-a-poctivy-zamer-nejen-ve-svetle-judikatury-nejvyssiho-soudu-99566.html>>.

domácnost apod., nelze absenci těchto údajů považovat za neuvedení podstatné části dlužníkovu majetku a zamítnout návrh na povolení oddlužení pro nepoctivý záměr.

Vzhledem k tomu, že dlužník je povinen stvrdit správnost a úplnost údajů obsažených v návrhu i v příložených seznamech vlastnoručním podpisem, je také dlužník jedinou odpovědnou osobou pro případ, že nebudou předmětné seznamy úplné, přesné nebo pravdivé.

Jako příklad nepoctivého záměru dlužníka, s kterým se lze běžně setkat v praxi, je jednání, kdy dlužník krátce před podáním návrhu na povolení oddlužení si vezme úvěr v hodnotě 150 000,- Kč, a měsíc po tom si podá návrh na povolení oddlužení, přičemž na základě jeho stávajících příjmů by uhradil předmětnou pohledávku pouze z 30%. Navíc v seznamu závazků dlužník tohoto věřitele zatajil. V takovém případě by dlužník svým jednáním záměrně zkrátil věřitele, neboť v době kdy si bral předmětný úvěr, se už nacházel v platební neschopnosti a počítal s tím, že půjde do oddlužení.

K otázce nepoctivého záměru dlužníka spočívajícího ve spáchání trestného činu majetkové povahy se vyjádřil Vrchní soud v Praze v tom smyslu, že trestně právní minulost dlužníka nemusí být vždy překážkou bránící schválení oddlužení a automaticky důvodem pro zjištění nepoctivého záměru dlužníka: „*Při posuzování podmínek odůvodňujících postup dle ust. § 395 odst. 1 písm. a) IZ v návaznosti na trestně právní minulost dlužníků se judikatura vyšších soudů ustálila na tom, že pravomocným odsouzením nemusí být nutně vždy dlužníku vstup do oddlužení zapovězen. Insolvenční soud má totiž při zkoumání zákonné podmínky poctivého záměru vždy nejen právo, ale i povinnost úvahy a posouzení všech významných okolností. Domněnkou podle ust. § 395 odst. 3 písm. b) IZ přitom úsudku soudu o poctivosti záměru dlužníka jen napomáhá; trestněprávní minulost dlužníka je pouze možným vodítkem, z kterého lze usuzovat na nepoctivý záměr, nikoli ho mít za nezvratný.*“⁹⁰

Druhý zákonem stanovený důvod, pro který lze návrh na povolení oddlužení zamítnout, je předpoklad, že hodnota plnění, kterou by nezajištění věřitelé měli obdržet za dobu pěti let trvání oddlužení, bude nižší než 30% celkové hodnoty jejich pohledávek. V takovém případě soud vychází z výše dlužníkových příjmů, avšak pouze z těch příjmů, které dlužník řádně doložil včetně těch, k jejichž poskytování se zavázaly třetí osoby a zároveň se musí jednat o takové příjmy, které podléhají výkonu rozhodnutí (nebudou sem

⁹⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.1.2015, sp.zn. 2 VSPH 1217/2014.

tedy patřit např. dávky v hmotné nouzi, příspěvek na bydlení či dávky sociální péče). Dále soud při výpočtu předpokládaného plnění pro nezajištěné věřitele musí vzít rovněž v úvahu vyživovací povinnosti dlužníka, pokud je má stanovené zákonem, smluvně či nařízené soudně a konečně i odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce, které dlužník plní v průběhu trvání oddlužení. V případě, že dlužník navrhuje oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, musí soud také přihlídnout k hodnotě majetku uvedeného v seznamu dlužníkem.

Pokud soud dospěje k závěru, že celková výše plnění nedosahuje zákonem stanoveného třicetiprocentního minima pohledávek nezajištěných věřitelů a dlužník nemá žádný majetek nebo disponuje pouze majetkem nepatrné hodnoty, většina soudů v praxi postupuje tak, že nejdříve upozorní dlužníka o nedostatečnosti jeho příjmů a zároveň jej vyzve k jejich doplnění s poučením o možnosti zajistit si plnění od třetí osoby na základě darovací smlouvy nebo smlouvy o důchodu. Pokud tak dlužník ve lhůtě soudem určené neučiní, soud mu následně uloží povinnost uhradit zálohu na náklady insolvenčního řízení ve smyslu ust. § 108 odst. 1 a 2 IZ⁹¹, kterou lze vyměřit až do výše 50 000,- Kč. Soud uložení zálohy v takovém případě odůvodňuje tím, že s ohledem na nedostatek dlužníkových příjmů, lze důvodně očekávat zamítnutí návrhu na povolení oddlužení a prohlášení konkursu na majetek dlužníka, přičemž je třeba hradit náklady s tím spojené včetně odměny insolvenčního správce a jeho hotových výdajů.

Podstatné však je, že minimální plnění nelze předpokládat ani v případě splátkového kalendáře ani v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Závěr o tom, že musí být nesplnění podmínek předpokládaného minimálního uspokojení v obou formách oddlužení, zastává i Vrchní soud v Praze, který prohlásil, že: „*Není podstatné, jaký způsob oddlužení navrhl dlužník, neboť o něm rozhodují na schůzi svým hlasováním nezajištění věřitelé, popř. insolvenční soud (§ 402 odst. 3 a 5 IZ). Do té doby je třeba*

⁹¹ Ust. § 108 odst. 1, 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Insolvenční soud může před rozhodnutím o insolvenčním návrhu uložit insolvenčnímu navrhovateli, aby ve stanovené lhůtě zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, je-li to nutné ke krytí nákladů řízení a prostředky k tomu nelze zajistit jinak; to platí i tehdy, je-li zřejmé, že dlužník nemá žádný majetek. Tuto zálohu nelze uložit insolvenčnímu navrhovateli - zaměstnanci dlužníka, jehož pohledávka spočívá pouze v pracovněprávních nárocích. Povinnost zaplatit zálohu neuloží insolvenční soud dlužníku, o jehož insolvenčním návrhu může rozhodnout bez zbytečného odkladu tak, že vydá rozhodnutí o úpadku, s nímž spojí rozhodnutí o povolení oddlužení. (odst. 1) Výši zálohy může insolvenční soud určit až do částky 50 000 Kč. Je-li insolvenčních navrhovatelů více, jsou povinni zaplatit zálohu společně a nerozdílně. (odst. 2)*

zkoumat předpoklad potřebné minimální ekonomické nabídky dlužníka z hlediska obou možných způsobů oddlužení.“⁹²

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že lze návrh na povolení oddlužení zamítnout z důvodu nesplnění podmínky minimálního uspokojení nezajištěných věřitelů, jen týká-li se obou forem oddlužení.

Posledním důvodem, pro který lze návrh na povolení oddlužení zamítnout, je nedbalý nebo lehkomyšlný přístup dlužníka k plnění jeho povinností v insolvenčním řízení (§ 395 odst. 2 IZ). Toto ustanovení bylo začleněno do insolvenčního zákona novelou účinnou od 1.1.2014 (zákon č. 294/2013 Sb.). Jednání dlužníka spočívající v nedoložení listin dokládajících údaje o svých příjmech za poslední tři roky přes opakované výzvy soudu, lze považovat za nedbalý a lehkomyšlný přístup dlužníka k plnění jeho povinností (předložit požadované dokumenty soudu). V tomto směru lze odkázat např. na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9.3.2015, sp.zn. 4 VSPH 160/2015, který konstatoval, že návrh na povolení oddlužení musí obsahovat údaj o příjmech dlužníka včetně jejich řádného doložení příslušnými listinami, a pokud dlužník ani přes výzvu soudu příjmy nedoplní, je takové jednání dlužníka důvodem k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení.

Závěrem lze dodat, že pokud soud shledá některý z výše popsaných důvodů, vydá usnesení, kterým návrh na povolení oddlužení zamítne a rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem dle ust. § 396 IZ. Proti takovému rozhodnutí je odvolání přípustné, ale odvolat se může pouze dlužník.

8.11 Společný návrh manželů na povolení oddlužení

Manželé, z nichž každý samostatně je osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení, mohou tento návrh podat společně. Pro posouzení, zda jde o osoby oprávněné podat společný návrh manželů na povolení oddlužení, je rozhodné, zda jde o manžele ke dni, kdy takový návrh dojde insolvenčnímu soudu. (ust. § 394 a odst. 1 IZ)

Společný návrh manželů na povolení oddlužení musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění

⁹² Usnesení Vrchního soudu Praze ze dne 30.8.2010, sp.zn. 3 VSPH 657/2010.

manželů; podpisy obou manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny. (ust. § 394a odst. 2 IZ)

Manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, mají po dobu trvání insolvenčního řízení o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka. (ust. § 394a odst. 3 IZ)

Problematika týkající se oddlužení manželů je s účinností od 1.1.2014 řešena novým institutem společného oddlužení manželů, při kterém se na veškerý majetek manželů (dlužníků) pro účely oddlužení zpeněžením majetkové podstaty pohlíží jako na majetek ve společném jmění manželů (dále jen „SJM“) a oba dlužníci jsou považováni za jediného dlužníka.

Podle předchozí právní úpravy mohl každý z manželů návrh na povolení oddlužení podat pouze samostatně, a pokud soud dospěl k závěru, že jejich závazky a majetek patří do SJM, byla obě insolvenční řízení spojena ke společnému projednání s tím, že oba manželé mohli za dobu pěti let dosáhnout osvobození od zbytku dluhů neuspokojených v režimu oddlužení tak, jak to umožňuje nový institut společného oddlužení manželů. Insolvenční soud pak jejich návrhy společně projednal a rozhodl o nich v jejich jediném společném řízení schválením oddlužení splátkovým kalendářem nebo zpeněžením majetkové podstaty. V opačném případě, kdy soud již v rámci společného řízení zjistil, že dlužníci nesplňují podmínky přípustnosti oddlužení, a zároveň není možný jiný způsob řešení jejich úpadku než konkurs, musela být insolvenční věc jednoho z manželů vyloučena ze společného řízení opět k samostatnému projednání a v samostatných řízeních bylo teprve možné prohlásit konkurs na majetek každého z nich. Stejný postup se uplatnil i v případě zrušení oddlužení.⁹³

Hlavním důvodem, který vedl k zavedení nového institutu společného oddlužení manželů do našeho právního řádu, jsou nevyhovující důsledky případů, kdy návrh na povolení oddlužení podal pouze jeden z manželů, přičemž jejich závazky a majetek jsou společné nebo kdy soud o každém z podaných návrhů manželů rozhodl odlišně. Vrchní soud v Praze se zabýval situací, kdy návrh na povolení oddlužení podaný jedním

⁹³ MLEJNKOVÁ, I. *Společné oddlužení manželů* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 13.10.2015, [2. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/onb/33/spolecne-oddluzeni-manzelu-uniqueidmRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJnnSnKSRZ3bDET3gvLcBeSg/?query=spole%E8n%FD%20n%E1vrh%20man%BEel%F9&serp=1>>.

manželem byl schválen a návrh na povolení oddlužení podaný druhým manželem byl zamítnut a na jeho majetek byl prohlášen konkurs. Vrchní soud konstatoval, že: „*Právní úprava majetkové podstaty v ustanovení § 205 IZ stojí na zásadě, že majetek, který je ve společném jmění dlužníka a jeho manžela, náleží do majetkové podstaty, což musí dlužníkům manžel respektovat také v režimu oddlužení, neboť úprava tohoto způsobu řešení dlužníkovu úpadku žádného podkladu pro jinou právní konstrukci majetkové podstaty nedává. Není-li zjištěn jiný stav věcí, je rozhodující zákonné vymezení společného jmění manželů, z něhož soud v této věci též vychází.*“⁹⁴

Ze shora citované části odůvodnění rozhodnutí Vrchního soudu se tak podává, že předmětem insolvenčního řízení je majetek obou manželů, jež je součástí SJM, a nikoliv vztah dlužníka k jeho věřitelům. Oddlužením je tak dotčen veškerý společný majetek obou manželů.

Vzhledem k tomu, že dřívější právní úprava byla nevyhovující, jak bylo popsáno shora, byl do právní úpravy zařazen institut společného oddlužení manželů, který je upraven v ust. § 394a IZ. Nově zakotvený institut umožňuje manželům podat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení společně. Na základě shora citovaného ustanovení je tedy možnost oddlužit se společně zcela ponechána na vůli manželů. V případě, že návrh na povolení oddlužení bude podán pouze jedním z manželů, nelze v důsledku změněného ust. § 83a IZ rovněž účinného od 1.1.2014 jeho řízení již spojit ke společnému projednání s příp. řízením jeho manžela zahájeného později. V takovém případě by se podmínky oddlužení posuzovaly u každého z manželů odděleně.

Manželé, kteří se rozhodnou oddlužit společně, mohou návrh na povolení oddlužení podat, i přesto, že nemají všechny závazky a majetek v SJM, při kumulativním splnění následujících podmínek:

- jsou manželi ke dni podání návrhu insolvenčnímu soudu (§ 394a odst. 1 IZ),
- návrh je podán na předepsaném formuláři (§ 391 odst. 3 IZ),
- předložili výslovné prohlášení, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužením zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek v SJM opatřené úředně ověřenými podpisy obou manželů (§ 394a odst. 2). Jedná se o povinnou přílohu ke společnému návrhu manželů na povolení oddlužení.

⁹⁴ Usnesení Vrchního soudu Praze ze dne 15.12.2009, sp.zn. 1 VSPH 669/2009.

Splnění výše uvedených požadavků však není ještě zárukou, že soud jejich návrhu vyhová. Vzhledem k tomu, že manželé mají po dobu trvání insolvenčního řízení o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníku, na něž se dle ust. § 7 IZ přiměřeně použije ust. § 91 odst. 2 o.s.ř.⁹⁵ a považují se tak za jediného dlužníka, jsou úkony učiněné jedním z nich závazné pro oba a stejně tak úkony ze strany soudu jsou závazné rovněž pro oba.

To znamená, že takto je zahájena jediná samostatná insolvenční věc manželů coby jediného dlužníka. Z čehož vyplývá, že manželé mohou mít pouze jednoho společného zástupce, insolvenční návrh i návrh na povolení oddlužení jsou posuzovány a projednány společně, rovněž je o nich společně rozhodováno se stejným výsledkem závazným pro oba manžele. Úpadek je také zjišťován společně. K tomu se vyjádřil Vrchní soud v Praze, který ve svém usnesení ze dne 31.7.2014, sp.zn. 3 VSPH 668//2014 judikoval: „*Jestliže tedy manželé podají společný insolvenční návrh spojený se společným návrhem na povolení oddlužení, musí být nutně jejich úpadek zkoumán společně bez ohledu na to, kterému z manželů závazky vznikly (tedy zda jejich nositelem je případně jen jeden z manželů). Institut společného oddlužení manželů je totiž postaven na konceptu právní fikce jediného dlužníka; podáním společného návrhu se oba manželé hlásí ke svému úpadku (jakožto společnému), a dávají tím najevo, že hodlají úpadek řešit společnými silami (nabídkou) zákonem předpokládaným způsobem (v intencích § 394a IZ a se svým nerozlučným společenstvím). Tomu odpovídá i požadavek daný ustanovením § 394a odst. 2 IZ, aby dlužníci výslovně prohlásili, že veškerý jejich majetek, a to i majetek ve výlučném vlastnictví jednoho z nich (z hlediska hmotného práva), byl pro účely oddlužení považován za majetek ve společném jmění manželů.*“⁹⁶

Z výše formulovaného názoru vrchního soudu a ze zákonné dikce ust. § 394a odst. 3 IZ lze dovodit, že podají-li manželé společný návrh, posuzují se podmínky pro zjištění jejich úpadku a pro povolení oddlužení kumulativně. Stačí, je-li obligačním dlužníkem pouze jeden z manželů a předpoklad vzniku závazků za dobu trvání manželství. Není tedy nutné, aby druhý manžel odpovídal za společné závazky přímo jako účastník smlouvy. Stejně tak podmínky splnění oddlužení (subjektivní přípustnost, poctivost dlužníkov

⁹⁵ Ust. § 91 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů: *Jestliže však jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozsudek musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, platí úkony jednoho z nich i pro ostatní. Ke změně návrhu, k jeho vzetí zpět, k uznání nároku a k uzavření smíru je však třeba souhlasu všech účastníků, kteří vystupují na jedné straně.*

⁹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne ze dne 31.7.2014, sp.zn. 3 VSPH 668//2014.

záměru, zákonem stanovená minimální míra uspokojení 30% hodnoty pohledávek nezajištěných věřitelů) musejí být splněny současně u obou manželů.

Nespornou výhodou společného návrhu manželů je, že se příjmy obou manželů, zda vyhovují podmínkám oddlužení z hlediska minimálního uspokojení nezajištěných věřitelů, posuzují společně. Jinými slovy nebude-li jeden z manželů mít žádné postižitelné příjmy a druhý manžel bude mít stálý měsíční příjem v takové výši, že z něj bude schopen za dobu pěti let uspokojit nezajištěné věřitele v minimální zákonné míře, soud oddlužení schválí.

S ohledem na výše uvedené lze jistě institut společného oddlužení manželů hodnotit pozitivně, neboť se tím vyřešili mnohé aplikační problémy spojené s předchozí právní úpravou.

8.12 Vyhovění návrhu na povolení oddlužení

Nedojde-li ke zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení ani k jeho odmítnutí nebo zamítnutí, insolvenční soud oddlužení povolí. V pochybnostech o tom, zda dlužník je oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, insolvenční soud oddlužení povolí a tuto otázku prozkoumá v průběhu schůze věřitelů svolané k projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí. Insolvenční soud oddlužení nepovolí do doby, než mu dlužník předloží seznam majetku a seznam závazků. Rozhodnutí o povolení oddlužení se doručuje dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti němu není přípustné. (ust. § 397 odst. 1 IZ)

Pokud soud po projednání návrhu na povolení oddlužení dospěje k závěru, že jsou splněny všechny zákonem požadované podmínky pro splnění oddlužení, vydá rozhodnutí o jeho povolení. V případě, že soud má pochybnosti o oprávněnosti dlužníka domáhat se oddlužení, zákon zde jednoznačně preferuje jeho povolení a přenechává tuto otázku k prozkoumání schůzí věřitelů. Zákon podmínky splnění oddlužení vyjadřuje pomocí vylučovací metody. Jinými slovy lze říci, že soud rozhodující o způsobu řešení úpadku podanému návrhu na povolení oddlužení vyhoví, pokud nedošlo v mezidobí k účinnému zpětvzetí návrhu, či nejsou dány podmínky pro jeho odmítnutí nebo zamítnutí.⁹⁷ Pokud soud z formálních důvodů návrh neodmítne, přistoupí k jeho věcnému projednání. O

⁹⁷ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*, Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. 884 s.

důvodech, kdy soud návrhu na povolení oddlužení nevyhoví, bylo pojednáno v předchozích kapitolách.

Povolení oddlužení je rozhodnutím o způsobu řešení dlužníkovra úpadku. Rozhodnutí o povolení oddlužení nestanovuje konkrétní způsob, jakým bude oddlužení provedeno, ale pouze způsob řešení úpadku dlužníka. Pokud je podán návrh na povolení oddlužení, je soud dle ust. § 148 odst. 3 IZ povinen s rozhodnutím o úpadku spojit i rozhodnutí o způsobu jeho řešení. Soud tedy nemůže rozhodnout nejdříve o úpadku dlužníka a o způsobu jeho řešení rozhodnout až dodatečně jako je tomu v případě řešení úpadku konkursem.

Před vlastní realizací procesu oddlužení musí však dojít ještě ke schválení oddlužení, v němž soud zároveň určí, zda bude oddlužení provedeno splátkovým kalendářem či zpeněžením majetkové podstaty v závislosti na výsledku jednání schůze věřitelů. Rozhodnutí o povolení oddlužení představuje tedy jakýsi procesní „mezistupeň“. V této fázi insolvenčního řízení rozhoduje o povolení oddlužení výhradně soud, aniž by věřitelé měli možnost toto rozhodnutí jakkoliv ovlivnit.

Rozhodnutí o povolení oddlužení je, jak bylo uvedeno výše, rozhodnutím o způsobu řešení úpadku dlužníka, a proto bude obsahovat stejné náležitosti jako rozhodnutí o úpadku. Podle ust. § 136 odst. 2 IZ *rozhodnutí o úpadku musí obsahovat*

a) výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek;

b) výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce; Předseda soudu k žádosti soudce opatřením určí insolvenčního správce, který je vybírán na základě rotačního systému ze seznamu insolvenčních správců. Táž osoba je pak ustanovena insolvenčním správcem ve výroku soudu. Insolvenční správce je označen jménem, příjmením a sídlem, pokud je správcem právnická osoba, označuje se názvem nebo firmou, popř. identifikačním číslem. Výkon funkce správce může zastávat pouze osoba, která je zapsaná v seznamu insolvenčních správců, který vede ministerstvo spravedlnosti.

c) údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku; Účinky rozhodnutí o úpadku nastávají okamžikem zveřejnění usnesení v insolvenčním rejstříku, soud tedy určí datum a přesný čas jeho zveřejnění.

d) výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve lhůtě 30 dnů, s poučením o následcích jejího zmeškání; V případě oddlužení činí lhůta pro přihlášení pohledávek věřitelů 30 dnů (ust. § 136 odst. 3 IZ), v ostatních případech je dána lhůta

dvouměsíční. Soud zároveň poučí věřitele o tom, že k přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží s tím, že takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují, neboť lhůta k přihlášení pohledávek je lhůtou propadnou.

e) výzvu, aby věřitelé insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužnických věcech, právech, pohledávkách nebo jiných majetkových hodnotách, s poučením, že jinak mohou odpovídat za škodu nebo jinou újmu vzniklou tím, že do majetkové podstaty nebude včas sepsán majetek dlužníka sloužící k zajištění, nebo tím, že nebudou včas zjištěna zajišťovací práva; to neplatí, jsou-li tato zajišťovací práva zřejmá z veřejného seznamu;

f) výrok, jímž se určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání; Soud určí datum, čas a číslo jednací síně, kde se bude konat přezkumné jednání a schůze věřitelů, která zpravidla bezprostředně navazuje na přezkumné jednání, soud zároveň uvede, co bude předmětem jednání schůze věřitelů. Schůze věřitelů se musí konat nejpozději do dvou měsíců od rozhodnutí o úpadku. Termín přezkumného jednání určí insolvenční soud tak, aby se konalo nejpozději do 30 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, jak stanoví ust. § 137 odst. 1 a 2 IZ. Lhůta pro přezkoumání pohledávek správcem je však poměrně krátká, neboť většina věřitelů podává přihlášky těsně před koncem lhůty.

g) výrok, jímž se uloží dlužníku, který tak dosud neučinil, aby ve stanovené lhůtě sestavil a odevzdal insolvenčnímu správci seznamy svého majetku a závazků s uvedením svých dlužníků a věřitelů; Soud určí dlužníku lhůtu k předložení seznamu majetku a závazků.

Rozhodnutí o povolení oddlužení obsahuje ještě některé další specifické náležitosti:

- *výrok, jímž insolvenční soud uloží dlužníku, aby platil zálohy na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce (§ 136 odst. 4, věta druhá IZ);*
- *výrok, jímž insolvenční soud ukládá správci povinnost předložit zpracovaný seznam přihlášek tak, aby jej soud mohl zveřejnit nejpozději 10 dnů přede dnem konání schůze věřitelů (§189 odst. 3 IZ);*
- *dále může soud uložit správci, aby mu poskytl součinnost potřebnou k přípravě přezkumného jednání, a určit povahu této součinnosti (§190 odst. 4 IZ); Nejčastěji soud ukládá správci, aby předložil dílčí zprávu o činnosti a hospodářské situaci dlužníka.*

Součástí některých rozhodnutí bývá i výzva věřitelům, kteří hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, že mohou podat námitky, jsou-li zde skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Tyto námitky mohou věřitelé uplatnit nejpozději do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu provedení oddlužení, a v případě uvedeném v ust. § 399 odst. 3 do 10 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku. K později vzneseným námitkám a k námitkám uplatněným věřiteli, kteří nehlasovali o přijetí způsobu oddlužení, se nepřihlíží. Platí, že věřitelé, kteří včas neuplatnili námitky podle věty první, souhlasí s oddlužením bez zřetele k tomu, zda dlužník má dluhy z podnikání. Soudy tuto výzvu obvykle vkládají přímo do výroku nebo ji zahrnují do poučení. Nicméně by tato výzva rovněž měla být součástí rozhodnutí o povolení oddlužení, zejména pokud má dlužník závazky z podnikání.

Je-li správcem právnická osoba, je součástí rozhodnutí i výrok, jímž soud ukládá správci, aby ve stanovené lhůtě sdělil jméno a přímení, rodné číslo a trvalý pobyt fyzické osoby, jejímž prostřednictvím bude vykonávat činnost insolvenčního správce (ohlášený společník podle ust. § 5 odst. 1 písm. d) zákona o insolvenčních správcích).⁹⁸

Vyhoví-li soud návrhu dlužníka na povolení oddlužení, není odvolání proti rozhodnutí o povolení oddlužení přípustné s výjimkou výroku o určení správce. Důvodem k odvolání je však pouze podjatost ustanoveného správce, anebo skutečnost, že nesplňuje podmínky pro ustanovení. Rozhodnutí o povolení oddlužení soud doručuje zvlášť dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru.

8.13 Formy provedení oddlužení

Oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře. (ust. § 398 odst. 1 IZ)

Povolením oddlužení není ještě s konečnou platností rozhodnuto, zda k realizaci tohoto způsobu řešení úpadku skutečně dojde. Předtím než soud rozhodne o tom, jakým způsobem bude oddlužení provedeno, musí nejdříve vydat usnesení o jeho schválení.

⁹⁸ Ustanovení § 5 odst. 1 písm. d) zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů: *Návrh veřejné obchodní společnosti nebo zahraniční společnosti na vydání povolení nebo zvláštního povolení musí obsahovat d) jméno, popřípadě jména, a příjmení, rodné číslo, a není-li přiděleno, datum narození a trvalý pobyt společníka fyzické osoby, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu, jejímž prostřednictvím bude vykonávat činnost insolvenčního správce (dále jen "ohlášený společník").*

Prvním krokem mezi povolením oddlužení a jeho schválením je určení způsobu, tj. konkrétní formy provedení oddlužení. Pro oddlužení jsou taxativně stanoveny dva možné způsoby. Oddlužení může být provedeno buď zpeněžením majetkové podstaty, nebo v praxi mnohem častějším plněním splátkového kalendáře. Rozhodnutí o tom, kterou z těchto forem má být povolené oddlužení provedeno, je v první řadě záležitostí věřitelů. Věřitelé mohou svoji vůli projevit při určování způsobu provedení soudem povoleného oddlužení. O způsobu oddlužení rozhoduje schůze věřitelů k tomu účelu svolaná. Věřitelům je však dána možnost o způsobu oddlužení hlasovat i mimo schůzi věřitelů. Podstatnou skutečností však je, že o způsobu oddlužení mohou hlasovat pouze nezajištění věřitelé. Zajištěným věřitelům zákon právo hlasovat zapovídá, a to i v rozsahu, v jakém není jejich pohledávka kryta faktickou hodnotou zajištění.⁹⁹ Tímto zákon zajištěné věřitele výrazně znevýhodnil oproti konkursu. Pro zajištěné věřitele je konkurs výhodnější způsob řešení úpadku i z hlediska rozsahu zpeněženého majetku, který lze použít na úhradu jejich pohledávek, neboť ty mohou být uspokojeny i z majetku, který není předmětem zajištění. Zatímco v oddlužení může být zajištěný věřitel uspokojen výhradně jen z výtěžku zpeněžení zajištěného majetku.

Pokud ani jeden z možných způsobů oddlužení nezíská potřebnou prostou většinu hlasů počítanou podle výše pohledávek nezajištěných věřitelů oprávněných hlasovat, stanovuje způsob oddlužení soud. Případů, kdy rozhoduje o způsobu oddlužení soud na místo nezajištěných věřitelů je naprostá většina, neboť věřitelé se účastní konání schůze věřitelů a hlasování mimo schůzi jen zřídka, jak jsem měla možnost poznat v praxi.

8.13.1 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a zpeněžení majetkové podstaty při oddlužení má tytéž účinky jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu. Není-li dále stanoveno jinak, při tomto způsobu oddlužení do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení. (ust. § 398 odst. 2 IZ)

⁹⁹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*, Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. s. 887 – 888.

Oddlužení provedené zpeněžením majetkové podstaty postihuje majetek, jenž je zahrnut v soupisu majetkové podstaty v souladu s ust. § 205 a násl. IZ, a který dlužník vlastní v době schválení oddlužení. Ve vztahu k majetku se uplatní stejná pravidla jako v konkursu včetně procesu zpeněžování majetku. Příjmy a majetek dlužníka nabyté dlužníkem po schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nejsou při tomto způsobu oddlužení dotčeny a dlužník k nim má zachováno plné dispoziční oprávnění.

Schválením oddlužení soudem získává plné dispoziční oprávnění nakládat s majetkem podléhajícím zpeněžení v oddlužení insolvenčního správce. Celý proces realizace prodeje dlužníkovu majetku tak provádí správce. Majetek lze zpeněžit dvojím způsobem, a to buď prodejem ve veřejné dražbě dobrovolné, nebo prodejem mimo dražbu tzv. z volné ruky. Ke zpeněžení veřejnou dražbou je nutný předchozí souhlas věřitelského výboru se smlouvou o provedení dražby v souladu s ust. § 287 odst. 2, věta druhá IZ.¹⁰⁰ Souhlas soudu se pro tento způsob prodeje nevyžaduje. Pokud však nebyl věřitelský výbor ustanoven, vykonává jeho působnost v souladu s ust. § 61 odst. 2 IZ¹⁰¹ soud, a pak se vyžaduje na místo souhlasu věřitelského výboru souhlas soudu. V případě zpeněžení majetku, který není zajištěn, mimo dražbu je nutný souhlas věřitelského výboru i soudu, který zároveň stanoví podmínky prodeje v souladu s ust. § 289 odst. 1, věta první IZ.¹⁰²

Zajištění věřitelé mohou být při tomto způsobu oddlužení uspokojeni jen z předmětu zpeněžení za předpokladu, že o to požádají insolvenčního správce na rozdíl od konkursu, kdy lze na úhradu jejich pohledávek použít i nezajištěný majetek.

Oddlužení touto formou připomíná konkurs, liší se však od něj v mnoha ohledech, jak už bylo nastíněno výše. Nejdůležitějším znakem, který odděluje konkurs od této formy oddlužení, je omezený rozsah zpeněžované majetkové podstaty. Součástí majetkové podstaty, která bude zpeněžována za účelem uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů, bude pouze majetek, jenž náležel dlužníku do okamžiku

¹⁰⁰ Ust. § 287 odst. 2, věta druhá zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Smlouva o provedení dražby se v takovém případě stane účinnou dnem, kdy ji schválí věřitelský výbor.*

¹⁰¹ Ust. § 61 odst. 2, věta druhá zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Jestliže věřitelský výbor neustanovila schůze věřitelů k tomu účelu svolaná, vykonává po jejím skončení působnost věřitelského výboru insolvenční soud. Novou schůzi věřitelů za účelem ustanovení věřitelského výboru svolá insolvenční soud jen na návrh oprávněné osoby (§ 47 odst. 1).*

¹⁰² Ust. § 289 odst. 1, věta první zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Prodej mimo dražbu může insolvenční správce uskutečnit se souhlasem insolvenčního soudu a věřitelského výboru.*

zveřejnění usnesení o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Majetek, který bude zpeněžován, soud označí v usnesení o jeho schválení. Zatímco v případě konkursu je zpeněžován veškerý majetek, který dlužník získal v průběhu trvání konkursního řízení.

K rozdílu mezi konkursem a oddlužením formou zpeněžení majetkové podstaty se vyjádřil v jednom ze svých rozhodnutí i Vrchní soud v Praze v tom smyslu, že: *„Podstata oddlužení na rozdíl od konkursu spočívá jak v omezení rozsahu postiženého majetku dlužníka, jež odpovídá konkrétní formě oddlužení, tak především v tom, že po skončení oddlužení může být dlužník při splnění zákonných podmínek rozhodnutím insolvenčního soudu osvobozen od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém nebyly uspokojeny a je osvobozen i od placení pohledávek nepřihlášených anebo ohledně nichž nastal následek, že se k nim v insolvenčním řízení nepřihlíží.“*¹⁰³

Výhoda oddlužení ve formě zpeněžení majetkové podstaty oproti konkursu spočívá především v tom, že dlužník si zachová své budoucí příjmy a jiná aktiva, která získá po schválení oddlužení. Další výhodou oddlužení zpeněžením majetkové podstaty oproti konkursu je nepochybně i možnost dlužníka za splnění zákonem stanovených podmínek osvobodit se od zbytku dluhů.

8.13.2 Oddlužení plněním splátkového kalendáře

Při oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Tuto částku rozvrhne dlužník prostřednictvím insolvenčního správce mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení. Zajištění věřitelé se uspokojí jen z výtěžku zpeněžení zajištění; při tomto zpeněžení se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu. (§ 398 odst. 3 IZ)

Oddlužení ve formě splátkového kalendáře je druhým možným způsobem oddlužení a v praxi naprosto převažujícím. Uspokojování pohledávek nezajištěných věřitelů prostřednictvím pravidelných měsíčních splátek je pro úpadkové právo zcela novým institutem, neboť vyrovnáním, jež upravoval ZKV, došlo ke zpeněžení majetku

¹⁰³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.2.2012, sp.zn. 3 VSPH 1053/2011.

dlužníka, který po dohodě s věřiteli mohl být za zákonem stanovených podmínek osvobozen od zbytku neuhrazených pohledávek. Splátkový kalendář je tedy z hlediska insolvenčního práva zcela novým dosud právní úpravě neznámým způsobem uspořádání majetkových vztahu dlužníka k jeho nezajištěným věřitelům.

Dlužník je povinen po dobu pěti let poskytovat ze svých příjmů měsíční splátky na úhradu zjištěných pohledávek nezajištěných věřitelů. Měsíční splátky dlužník hradí vždy k soudem určenému dni měsíce. Základním předpokladem pro schválení oddlužení touto formou je, aby dlužník měl buď vlastní pravidelný měsíční příjem a pokud jej nemá, tak měl zajištěn příjem, k jehož plnění se zavázala třetí osoba v darovací smlouvě či smlouvě o důchodu. Zároveň se musí jednat o takové příjmy, které podléhají srážkám při výkonu rozhodnutí nebo exekuci. Příjmy ve formě mzdy, platu, náhrady mzdy, stipendií, nemocenského, podpory v nezaměstnanosti, starobního a invalidního důchodu, rodičovského příspěvku, dávek pěstounské péče či přídavku na dítě (je-li dítě dlužníkem) podléhají výkonu rozhodnutí či exekuci a lze je tedy použít pro účely oddlužení. Naopak dávky sociální péče nebo pomoci v hmotné nouzi, příspěvky na bydlení, na péči, na živobytí, jednorázové dávky státní sociální podpory apod. nelze postihnout výkonem rozhodnutí (exekucí). Jaké konkrétní příjmy nepodléhají výkonu rozhodnutí, nebo exekuci upravuje ust. § 317 o.s.ř.¹⁰⁴ S takovým příjmem nelze pro účely oddlužení počítat.

Zákon stanovuje povinný rozsah splátek. Výše povinně prováděné měsíční úhrady bude tedy odpovídat částce, kterou by mu mohl plátce mzdy či jiného příjmu srazit při výkonu rozhodnutí nebo exekuci. Takto sražená částka určená k výplatě nezajištěným věřitelům musí dosahovat takové výše, aby dlužník byl schopen za dobu pěti let uspokojit své nezajištěné věřitele v minimálně stanoveném rozsahu 30 % jejich pohledávek. Při určení celkové výše závazků dlužníka soud nejdříve vychází z údajů uvedených

¹⁰⁴ Ust. § 317 odst. 1, 2 a 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů: *Výkonu rozhodnutí nepodléhají pohledávky náhrady, kterou podle pojistné smlouvy vyplácí pojišťovna, má-li být náhrady použito k novému vybudování nebo k opravě budovy. (odst. 1) Výkonu rozhodnutí nepodléhají peněžité dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi, z dávek státní sociální podpory příspěvek na bydlení a jednorázově vyplácené dávky státní sociální podpory a pěstounské péče. (odst. 2) Výkonu rozhodnutí nepodléhají pohledávky, které povinný nabyl jako substituční jmění. To neplatí, má-li povinný právo s pohledávkou volně nakládat nebo jde-li o výkon rozhodnutí, kterým jsou vymáhány zůstavitelovy dluhy nebo dluhy související s nutnou správou věcí nabytých jako substituční jmění. (odst. 3)*

dlužníkem v seznamu závazků, a poté ze seznamu přihlášených pohledávek předloženém správcem.

Pro výpočet nezabavitelné částky, která dlužníkovi z jeho příjmů po srážce zůstane, lze využít kalkulátor splátek zveřejněný na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti. Výpočet výše nezabavitelné částky ze mzdy je rovněž k dispozici na stránkách vyplata.cz. Při výpočtu nezabavitelné částky se vychází z čisté mzdy dlužníka. Od částky postižitelné, která je určena nezajištěným věřitelům, je vždy zapotřebí ještě odečíst odměnu a hotové výdaje správce jako pohledávky za podstatou, které za dobu trvání oddlužení (pěti let) činí celkem 54 000,- Kč, což měsíčně činí částku 900,- Kč a v případě společného návrhu manželů částku 81 000,- Kč (měsíčně 1 350,- Kč). K odměně a výdajům správce je však třeba obvykle ještě připočíst částku odpovídající výši daně z přidané hodnoty (dále jen „DPH“), neboť naprostá většina správců bývá plátcem DPH. Pokud dlužník má soudem či smluvně založenou vyživovací povinnost např. k dítěti, je třeba dále odečíst i toto výživné, neboť se jedná o přednostní pohledávku. Takto výsledná částka pak představuje měsíční splátku určenou k uspokojení nezajištěných věřitelů, na základě níž pak soud určí procentuální vyjádření předpokládaného uspokojení těchto věřitelů ve vztahu k celkové sumě tvrzených závazků dlužníka.

V případě, že dlužník nemá žádný vlastní postižitelný příjem, může naplnit předpoklady pro povolení oddlužení za pomoci třetí osoby buď jejím přistoupením k závazkům dlužníka nebo závazkem poskytnout peněžní důchod či peněžítý dar. V praxi bývá nejčastější formou pomoci dlužníku druhá varianta, kdy třetí osoba se zaváže poskytnout dlužníkovi za účelem splnění oddlužení dar nebo mu po dobu trvání oddlužení platí pravidelné peněžní dávky. Dlužník pak tento příjem dokládá písemnou darovací smlouvou, příp. smlouvou o důchodu, přičemž podpis dárce nebo plátce důchodu musí být úředně ověřen, jak vyžaduje ust. § 392 odst. 3 IZ.¹⁰⁵

Plnění třetích osob z titulu darovací smlouvy nebo smlouvy o důchodu by podle mého názoru mělo být spíše doplňkovým příjmem k vlastnímu příjmu dlužníka pro případ, kdy dlužník nesplňuje předpoklad minimální míry upokojení pohledávek

¹⁰⁵ Ust. § 392 odst. 3, věta druhá zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Jsou-li zde osoby ochotné poskytnout dlužníkovi za účelem splnění oddlužení dar nebo mu po dobu trvání oddlužení platit pravidelné peněžní dávky, připojí dlužník k návrhu na povolení oddlužení i písemnou darovací smlouvu nebo smlouvu o důchodu; podpisy těchto osob na smlouvách musí být úředně ověřeny.*

nezajištěných věřitelů. Dřívější judikatura zastávala názor, že příjem z darovací smlouvy má toliko jen doplňovat vlastní příjem dlužníka a nesmí se jednat o jediný zdroj plnění splátkového kalendáře (srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25.10.2011, sp. zn. 3 VSOL 362/2011). Pozdější judikatura však postupně ustoupila od požadavku vlastního dlužníkového příjmu, a dospěla k závěru, že pokud dlužník nepobírá žádný příjem, ale má zajištěn stálý příjem od třetí osoby, který je z hlediska minimální míry uspokojení pohledávek věřitelů dostatečný, není důvod v jednání dlužníka usuzovat na nepoctivý záměr ve smyslu ust. § 395 odst. 1 písm. a) IZ a oddlužení zamítnout. V tomto směru lze zmínit např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci, který se vyjádřil v tom smyslu, že: „Z ustanovení § 392 odst. 3 IZ vyplývá, že dlužníku, který nemá žádné postižitelné příjmy anebo jeho příjmy k zákonnému minimálnímu uspokojení nezajištěných pohledávek podle § 395 odst. 1, písm. b) IZ nepostačují, může poskytnout relevantní finanční výpomoc za účelem splnění oddlužení buď formou daru anebo pravidelnými peněžními dávkami (např. prostřednictvím smlouvy o důchodu nebo smlouvy darovací) třetí osoba. Takovéto finanční plnění, k němuž se třetí osoba dobrovolně zavázala, je zcela legitimním příjmem dlužníka, který lze pro plnění splátkového kalendáře použít. Využití darů poskytnutých dlužníkovi pro účely oddlužení i v případě, že dlužník sám nemá žádný vlastní příjem, samo o sobě ještě neznamená, že podáním takového návrhu je dlužníkem sledován nepoctivý záměr ve smyslu ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) IZ.“¹⁰⁶

Z výše uvedeného je tak zřejmé, že soudní judikatura čím dál více směřuje k prosazování oddlužení a vychází dlužníkům vstříc, aniž by si to kolikrát zasloužili. Důvodem, který vede soudy k shovívavosti vůči dlužníkům, je především jejich nemajetnost. Dlužníci v naprosté většině nemají žádný hodnotnější majetek, z jehož zpeněžení by v případě prohlášení konkursu, mohli být nezajištění věřitelé uspokojeni. Oddlužení pak bývá pro věřitele výhodnější než konkurs, a to by měl soud v každém individuálním případě zvážit, než se rozhodne pro řešení úpadku dlužníka konkursem.

Já se domnívám, že by pomoc ve formě pravidelných peněžitých dávek poskytovaných prostřednictvím darovací smlouvy či smlouvy o důchodu neměla být běžně považována za příjem dlužníka, pokud dlužník zároveň nemá žádný vlastní příjem. Oddlužení, jež v sobě skýtá pro dlužníky dobrodiní v podobě osvobození od zbytku dluhů, by mělo být zasloužené. Navíc zde hrozí riziko zneužití oddlužení splátkovým

¹⁰⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21.5.2014, sp.zn. 3 VSOL 290/2014.

kalendářem, které je spojeno s plněním třetích osob, neboť někteří vychytrají dlužníci, kteří buď záměrně nepracují, nebo jejich příjem není daňově priznatelný, se dohodnou s třetí osobou, jež bude hradit měsíční splátky na místo nich, tak že celková hodnota plnění za dobu pěti let bude činit přesně zákonem stanovené minimum, což je pouze 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů. Takové případy, kdy dlužník plní pouze prostřednictvím třetích osob tak, aby pohledávky věřitelů byly uspokojeny pouze z 30% jejich celkové hodnoty, nejsou rozhodně výjimečné a v praxi se s nimi lze setkat zcela běžně. Cílem oddlužení však není, aby dlužníci zaplatili co nejméně, ale aby po určitou dobu skrze pravidelné měsíční splátky upokojili své nezajištěné věřitele v co nejširším rozsahu, a po jejím uplynutí se osvobodili od zbylé části dluhů.

Na druhé straně je však třeba vzít v úvahu, že prohlášením konkursu na majetek dlužníka, jak bylo vyloženo výše, mnohdy nedojde k žádnému uspokojení pohledávek věřitelů. Právě ale věřitelé by měli být prioritou, a podle toho by měl soud postupovat.

Při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře tedy dlužník „obětuje“ část svých příjmů, které v budoucnu (po schválení oddlužení) získá, ale naproti tomu si zachová svá dosud nabytá aktiva. Pro uspokojení zajištěných pohledávek se však vždy použije majetek sloužící k jejich zajištění, ale pouze za předpokladu, že o to věřitel požádá.¹⁰⁷

Pokud soud oddlužení plněním splátkového kalendáře schválí, provádí se zpravidla tím způsobem, že dlužník, buď sám, je-li podnikatelem nebo prostřednictvím svého plátce či osoby zavázané z titulu darovací smlouvy nebo smlouvy o důchodu poskytuje měsíční platby insolvenčnímu správci, který po odečtení částky připadající na úhradu své odměny a hotových výdajů a příp. výživného, rozdělí zbylou částku nezajištěným věřitelům podle poměru jejich pohledávek. Musí se však jednat o pohledávky, jež byly řádně přezkoumány a zjištěny, popř. bylo o nich dodatečně rozhodnuto soudem, že jsou po právu. Věřitelům, jejichž pohledávky nebyly přezkoumány nebo byly na přezkumném jednání popřeny, nejsou částky vypláceny do doby, než o nich soud pravomocně rozhodne či je přezkoumá. Částky připadající na tyto pohledávky jsou prozatím složeny do úschovy správce v souladu s ust. § 411 odst. 2 IZ.¹⁰⁸

¹⁰⁷ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*, Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. 890 s.

¹⁰⁸ Ust. § 411 odst. 2 zákona č. 182/2006, o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Insolvenční správce částky připadající na popřenou část pohledávky do úschovy*

Poměr, v jakém budou pohledávky nezajištěných věřitelů uspokojovány, stanoví v rozhodnutí o schválení oddlužení soud.

Jestliže dlužník pobírá příjmy z více zdrojů, vztahuje se povinnost provádět stanovené splátky na všechny tyto příjmy, přičemž se tyto příjmy za účelem určení celkové nezabavitelné částky sčítají. Nutno podotknout, že pokud by dlužník získal příjem, který nemá charakter mzdy nebo příjmu, např. by se jednalo o úhradu pohledávky z titulu dříve uzavřené smlouvy o půjčce, event. o příjmy z autorských práv, i tyto musí být použity na úhradu splátek, neboť se jedná o tzv. mimořádné příjmy. Na jedné straně stojí pohledávky nezajištěných věřitelů, které by dlužník měl uspokojit v co nejkratší době a v co nejširším rozsahu skrze pravidelné měsíční splátky. Na druhé straně však postihnutí veškerých dlužnickových příjmů na úhradu pohledávek zahrnutých do splátkového kalendáře, je pro dlužníky značně demotivující, neboť zákon je nijak nemotivuje, aby usilovali o další příjmy. Vezmeme-li do úvahy, že dlužníku s více příjmy nebo s vyšším příjmem zbyde stejné životní minimum jako u dlužníka s jedním příjmem, popř. nižším, není taková právní úprava pro dlužníka, aby se snažil opatřit si vyšší příjem, nijak motivující. Jako řešení, které by připadalo do úvahy, by mohlo vypadat tak, že dlužníku, který si v průběhu trvání oddlužení opatřil další příjem, by bylo povoleno, aby si z takto získaného dalšího příjmu ponechal určitou část. Zákon by podle mého názoru měl zohlednit dlužníky, kteří na základě vlastního úsilí dosahují vyšších příjmů a zčásti jim ulevit v rozsahu povinných splátek. Tento problém je částečně řešen skrze institut nižších splátek, ale zda budou schváleny, je zcela ponecháno na vůli soudu a dlužník o ně musí zažádat již v návrhu na povolení oddlužení, jinak k nim soud nebude přihlížet.

Co se týká rozsahu povinných splátek, tak soud v rozhodnutí o schválení oddlužení, uvede způsob výpočtu měsíční splátky připadající na úhradu pohledávek nezajištěných věřitelů, anebo ji určí pevnou částku, což je časté např. u dlužníka, kterému bylo vyhověno ohledně jeho návrhu na nižší než zákonem určené splátky.

Plnění splátkového kalendáře u způsobu řešení úpadku oddlužením probíhá zásadně po dobu celých pěti let, a to bez ohledu na to, zda dlužník zaplatil schváleným oddlužením očekávané plnění (např. ve výši 30%) nebo více. Dříve může skončit jen

vyplatí věřiteli neprodleně po právní moci rozhodnutí soudu o zjištění této pohledávky. Nedojde-li ke zjištění pohledávky, rozdělí insolvenční správce částky připadající na tuto popřenou část pohledávky mezi ostatní věřitele určené plánem jako mimořádnou splátku poměrně.

tehdy, pokud dlužník uspokojí všechny nezajištěné pohledávky uvedené ve schváleném splátkovém kalendáři, a to v plné výši (100%).

Naproti tomu pokud před uplynutím pětileté doby splátkového kalendáře dosáhne míra uspokojení nezajištěných věřitelů požadovaného třicetiprocentního minima, není to důvodem pro ukončení splátkového kalendáře, resp. nelze vzít oddlužení za splněné. Povinností dlužníka je splácet 5 let s tím, že musí upokojit své věřitele v maximální možné míře.¹⁰⁹

8.14 Přezkoumání pohledávek věřitelů

Není-li dále stanoveno jinak, platí o přezkoumání přihlášených pohledávek za trvání účinnosti oddlužení obdobně § 190 až 202. Insolvenční správce se na své nebezpečí a na své náklady (§ 39 odst. 2) může dát zastoupit při přezkumném jednání jinou osobou; to neplatí, jestliže insolvenční soud požaduje, aby se insolvenční správce přezkumného jednání zúčastnil osobně. (ust. § 410 odst. 1 IZ)

Popření pohledávky nezajištěného věřitele dlužníkem má za trvání účinků schválení oddlužení tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem, ustanovení § 51 odst. 2 tím však není dotčeno; pro toto popření platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce. Jestliže dlužník popřel pohledávku při přezkumném jednání, které se konalo před schválením oddlužení, nastávají účinky tohoto popření dnem, kdy nastaly účinky oddlužení; tento den je rozhodný i pro počátek běhu lhůt k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky. Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena dlužníkem, podávají žalobu vždy vůči dlužníku. (ust. § 410 odst. 2 IZ)

Jde-li o vykonatelnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, může dlužník jako důvod popření její pravosti nebo výše uplatnit jen skutečnosti, které jsou důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce proto, že pohledávka zanikla nebo je promlčená. (ust. § 410 odst. 3 IZ)

¹⁰⁹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*, Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. 890 s.

Pro přezkum pohledávek a vlastní průběh přezkumného jednání platí stejná pravidla obsažená v obecné části zákona ust. § 173 až 202 IZ, s určitými odchylkami stanovenými v ust. § 410 IZ.

Přezkumné jednání a následná schůze věřitelů, které se věnují v následující kapitole, jsou stěžejní částí insolvenčního řízení. Termín a místo konání přezkumného jednání nařizuje soud v rozhodnutí o úpadku, a v případě oddlužení se musí konat nejpozději do dvou měsíců po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, ne však dříve než po 7 dnech od uplynutí této lhůty s tím, že ji soud může výjimečně prodloužit, jak je stanoveno v ust. § 137 odst. 2, věta první IZ.¹¹⁰ Pohledávky, které nebyly předmětem nařízeného přezkumného jednání např. z důvodu vadné přihlášky nebo absence potřebných listin, přičemž lhůta k doplnění ještě neuběhla, jsou následně projednány na zvláštním přezkumném jednání, které soud za tímto účelem svolá dodatečně samostatným usnesením.

Účast insolvenčního správce a dlužníka na přezkumném jednání je nezbytná. Novelou insolvenčního zákona – zákon č. 294/2013 byl doplněn odstavec 1 ust. § 410 IZ, dle kterého se správce na své nebezpečí a na své náklady může dát zastoupit při přezkumném jednání jinou osobou, pokud jeho osobní účast nevyžaduje soud. Podle dřívějšího znění zákona se správce musel přezkumného jednání účastnit osobně a zastoupení nepřicházelo v úvahu. Dlužník se nemůže nechat na jednání zastoupit jinou osobou za žádných okolností. Pokud se dlužník omluví, a jeho omluva je soudem shledána za důvodnou, soud jednání odročí. Jinak by řádně neomluvená neúčast dlužníka mohla být důvodem k neschválení oddlužení a prohlášení konkursu na jeho majetek.

Předmětem přezkumného jednání je přezkoumání řádně uplatněných pohledávek věřitelů s výsledkem jejich zjištění nebo popření. Řádně uplatněné jsou pohledávky, které byly podány u insolvenčního soudu formou přihlášky, a to nejpozději ve lhůtě stanovené v rozhodnutí o úpadku, která v případě oddlužení činí 30 dnů. K přihláškám, které byly podány později nebo nebyly přes výzvu správce řádně doplněny nebo opraveny, insolvenční soud rozhodne, že se k takovým pohledávkám nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky nejsou přezkoumávány, neboť se v insolvenčním řízení neuspokojují dle ust.

¹¹⁰ Ust. § 137 odst. 2, věta první zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Termín přezkumného jednání určí insolvenční soud tak, aby se konalo nejpozději do 2 měsíců po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, ne však dříve než po 7 dnech od uplynutí této lhůty; z důvodů hodných zvláštního zřetele může insolvenční soud tuto lhůtu prodloužit.*

§ 173 odst. 1 IZ¹¹¹ ve spoj. s ust. § 188 odst. 2 IZ¹¹². K přihlášce je také nutno přiložit potřebné listiny, jež dokládají existenci přihlašované pohledávky včetně její výše. Jedná-li se o pohledávku vykonatelnou, je nutné doložit vykonatelnost příslušným exekučním titulem. Pokud jde o pohledávku zajištěnou, musí být rovněž právo na uspokojení ze zajištění výslovně uplatněno a doloženo, jinak se pohledávka považuje za nezajištěnou.

Správce podané přihlášky věřitelů přezkoumá podle přiložených dokladů a podle účetnictví dlužníka nebo jeho evidence vedené podle zvláštního zákona¹¹³ a vyzve dlužníka, aby se k přihlášeným pohledávkám vyjádřil.¹¹⁴ Na základě podaných přihlášek sestaví správce seznam pohledávek, přičemž neuvede pohledávky, ke kterým se nepřihlíží a pohledávky vyloučené z uspokojení. Výslovně správce musí v seznamu uvést, které pohledávky popírá, v jaké výši a z jakého důvodu. Takto zpracovaný seznam pohledávek zašle správce soudu tak, aby mohl být nejpozději 10 dnů přede dnem konání přezkumného jednání zveřejněn v insolvenčním rejstříku. Popěrné právo náleží správci, dlužníku a přihlášeným věřitelům. Pouze tyto osoby mohou pohledávky věřitelů popírat, a to z důvodu pravosti, výše i pořadí (týká-li se popření zajištěné pohledávky) včetně nároku na uspokojení ze zajištění, a tak mohou činit do konce přezkumného jednání, přičemž popěrný úkon lze vzít zpět.

Účinky popření pohledávek věřitelů mohou být rozdílné jak z hlediska subjektu, který činí popěrný úkon, tak z hlediska toho, zda předmětná pohledávka, jež byla popřena, je vykonatelná či nevykonatelná nebo zda je předmětem zajištění. *Popření pohledávky nezajištěného věřitele dlužníkem má za trvání účinků schválení oddlužení tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem, ustanovení § 51 odst. 2 tím není dotčeno. (ust. § 410 odst. 2 IZ)* Takovouto pohledávku pak nelze považovat za zjištěnou, dokud nebude zjištěna soudem v rámci tzv. incidenčního řízení. Definice

¹¹¹ Ust. § 173 odst. 1, věta druhá zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.*

¹¹² Ust. § 188 odst. 2, věta poslední zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Přihlášky pohledávek, které nebyly včas a řádně doplněny nebo opraveny, předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu k rozhodnutí o tom, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží; o tomto následku musí být věřitel poučen.*

¹¹³ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁴ Ust. § 188 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

incidenčního řízení je obsažena v ust. § 2 písm. d) IZ.¹¹⁵ Popření pohledávky dlužníkem se stejnými účinky jako správcem platí pro obě formy oddlužení, tedy jak pro oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, tak pro splátkový kalendář, ale týká se pouze pohledávek nezajištěných. To znamená, že věřitel, jehož nezajištěná a nevykonatelná pohledávka byla popřena dlužníkem, musí podat žalobu na její určení vždy vůči dlužníku. Účinnost popření pohledávky dlužníkem nastává okamžikem zveřejnění usnesení soudu o schválení oddlužení (od tohoto dne začíná běžet lhůta pro podání incidenční žaloby) a je časově omezeno pouze na dobu trvání účinků schválení oddlužení, což se může v konkrétním případě projevit zejména tehdy, kdy by došlo ke zrušení oddlužení a jeho přeměně v konkurs. V případě popření nevykonatelné pohledávky správcem, podává věřitel žalobu na určení pravosti, výše nebo pořadí vůči správci. Není-li žaloba na určení pravosti, výše nebo pořadí dotčené pohledávky uplatněna ve lhůtě stanovené zákonem u soudu, k pohledávce se v rozsahu jejího popření nepřihlíží.

Účinně lze popřít jak pohledávky vykonatelné přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, tak i nevykonatelné. V závislosti na tom, zda byla popřena vykonatelná či nevykonatelná pohledávka, jsou upraveny i účinky popření spočívající v následném uplatnění žaloby na určení či popření přihlášené pohledávky.¹¹⁶ V případě, že vykonatelnou pohledávku popřel insolvenční správce, musí v takovém případě podat žalobu proti věřiteli popřené pohledávky. Pokud popřel pohledávku dlužník, je stejně jako správce povinen podat žalobu proti věřiteli dotčené pohledávky. Správce či dlužník, kteří popřeli pohledávku dotčeného věřitele, nepodají žalobu na popření vykonatelné pohledávky, resp. ji nepodají včas, považuje se pohledávka za zjištěnou.

Důvody popření vykonatelné pohledávky, které lze uplatnit, jsou však omezeny, neboť zákonodárce zohledňuje to, že pro takovou pohledávku existuje exekuční titul, jehož vydání předcházela řízení, v nichž byla předmětná pohledávka již kvalifikovaně posuzována. Jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky lze tedy namítnout pouze skutečnosti, které jsou důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce. V případě popření vykonatelné pohledávky dlužníkem jde zákon ještě dál, než

¹¹⁵ Ust. § 2 písm. d) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Pro účely tohoto zákona se rozumí incidenčním sporem spory vyvolané insolvenčním řízením, o kterých tak stanoví insolvenční zákon, projednávané v rámci insolvenčního řízení.*

¹¹⁶ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. 937 s.

když dotčenou pohledávku popírá správce a lze ji popřít pouze z důvodů, pro které by jinak mohlo dojít k zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce proto, že pohledávka zanikla nebo je promlčená.

8.15 Projednání a hlasování schůze věřitelů o způsobu oddlužení

Není-li dále stanoveno jinak, platí o hlasovacím právu věřitelů při oddlužení obdobně § 49 až 53. K projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí dochází na schůzi věřitelů za tím účelem svolané nebo za podmínek stanovených tímto zákonem mimo schůzi věřitelů; obdobně to platí pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře. (ust. § 399 odst. 1 IZ)

Dlužníku a insolvenčnímu správci doručí insolvenční soud předvolání na schůzi věřitelů podle odstavce 1 do vlastních rukou s poučením o nezbytnosti jejich účasti. Insolvenční správce se na své nebezpečí a na své náklady (§ 39 odst. 2) může dát zastoupit na schůzi věřitelů podle odstavce 1 jinou osobou; to neplatí, jestliže insolvenční soud požaduje, aby se insolvenční správce takové schůze zúčastnil osobně. Dlužník je povinen zúčastnit se takové schůze osobně a zodpovědět dotazy přítomných věřitelů. (ust. § 399 odst. 2 IZ)

Schůzi věřitelů k projednání způsobu oddlužení insolvenční soud nesvolá nebo již svolanou schůzi věřitelů zruší, jestliže všichni k tomu oprávnění věřitelé hlasovali o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů; obdobně to platí pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře. Výsledky hlasování v takovém případě zveřejní vyhláškou. (ust. § 399 odst. 3 IZ)

Právo hlasovat o způsobu oddlužení mají pouze nezajištění věřitelé, kteří včas přihlásili svou pohledávku. Zajištění věřitelé nehlasují ani v rozsahu, ve kterém je podle znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku hodnota zajištění nižší než výše zajištěné pohledávky. Právo hlasovat nemají osoby dlužníkovi blízké a osoby, které tvoří s dlužníkem koncern. (ust. § 402 odst. 1 IZ)

Svůj souhlas se způsobem oddlužení není věřitel oprávněn změnit. (ust. § 402 odst. 2 IZ)

O způsobu oddlužení rozhodne schůze věřitelů prostou většinou hlasů nezajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek; obdobně to platí pro hlasování věřitelů mimo schůzi věřitelů. (ust. § 402 odst. 3 IZ)

Postup podle odstavců 1 až 3 se obdobně uplatní pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře. (ust. § 402 odst. 4 IZ)

Jestliže ani jeden ze způsobů oddlužení nezíská prostou většinu hlasů nezajištěných věřitelů podle odstavce 3, rozhodne o způsobu oddlužení insolvenční soud v rozhodnutí o schválení oddlužení (§ 406). (ust. § 402 odst. 5 IZ)

Poté, co soud rozhodnul o povolení oddlužení, pokračuje insolvenční řízení rozhodováním o tom, v jaké formě bude oddlužení schváleno. Zákonodárce rozhodnutí o přijetí způsobu oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře ponechal na schůzi věřitelů nebo na písemném vyjádření jednotlivých věřitelů dlužníka.

Schůzi věřitelů insolvenční soud obvykle nařizuje v rozhodnutí o úpadku a zpravidla se koná bezprostředně po skončení přezkumného jednání. První schůzi věřitelů soud svolává vždy. Jedinou výjimkou z uvedeného pravidla, je situace, kdy všichni oprávnění věřitelé hlasovali o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů. V takovém případě soud schůzi věřitelů nesvolá nebo již svolanou schůzi zruší. Takové případy však budou spíše výjimečné, neboť v praxi se většina věřitelů neúčastní schůze, natož aby hlasovala písemně. Nicméně zákon s i s takovou situací počítá, a ukládá soudu, aby schůzi věřitelů nesvolával nebo pokud již byla nařízena, tak ji zrušil. Častější možností, která by pro danou situaci mohla přicházet v úvahu, bude zrušení již svolané schůze, neboť soud bude muset minimálně počkat, až uplyne lhůta pro podávání přihlášek. Stejným způsobem bude soud jednat i v případě hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek.

Předmětem jednání schůze věřitelů je projednání některých otázek oddlužení, přičemž nejdůležitější otázkou je projednání a přijetí rozhodnutí o způsobu řešení oddlužení některým ze způsobu uvedených v ust. § 398 odst. 1 IZ. Další důležitou otázkou oddlužení, o níž věřitelé hlasují, je, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek. Věřitelé však mohou o přijetí způsobu oddlužení a žádosti dlužníka o nižších splátkách hlasovat i mimo schůzi věřitelů, a to i před podáním

insolvenčního návrhu, popř. návrhu na povolení oddlužení. Tématu hlasování mimo schůzi věřitelů se podrobně věnuji v další kapitole.

Zatímco rozhodnutí o povolení oddlužení náleží čistě do kompetence soudu, rozhodnutí o tom, jakým způsobem bude oddlužení provedeno, ponechává zákon na vůli dlužníkových věřitelů.

Účast dlužníka a správce na schůzi věřitelů je nezbytná, proto jim je předvolání o konání této schůze doručováno do vlastních rukou. Zákon vyžaduje přítomnost správce především z toho důvodu, že by měl věřitelům poskytnout objektivní informace o skutečnostech rozhodných pro rozhodování o způsobu provedení oddlužení, dále je mu uloženo, aby věřitele upozornil na skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu dle ust. § 403 odst. 1 IZ, což má význam z hlediska možnosti věřitelů vznést námitky proti povolení oddlužení. Správce se však obdobně jako při přezkumném jednání může nechat na své nebezpečí a na své náklady zastoupit jinou osobou, nevyžaduje-li jeho osobní účast insolvenční soud. Dlužník je povinen se dostavit vždy osobně, jinak jeho neúčast bez důvodné a řádné omluvy může mít za následek neschválení oddlužení soudem.

Podle dřívějšího znění ust. § 399 odst. 2 věta druhá za středníkem IZ účinného do 10.9.2010 platilo: *„Jestliže se dlužník bez omluvy nedostaví nebo neshledá-li insolvenční soud jeho omluvu důvodnou, má se za to, že vzal návrh na oddlužení zpět“*. Citované znění uvedeného ustanovení zakládalo tzv. fikci zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení, pokud se dlužník na schůzi věřitelů nedostaví bez důvodné omluvy. Soud následně vydal rozhodnutí o neschválení oddlužení a zároveň prohlásil na majetek dlužníka konkurs, aniž by se zabýval dalšími okolnostmi daného případu. Tato věta však byla na základě nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 27.7.2010 z insolvenčního zákona vypuštěna. Dotčená část ust. § 399 odst. 2 části věty za středníkem IZ byla Ústavním soudem zrušena ke dni 10.9.2010, kdy byla zveřejněna ve Sbírce zákonů pod číslem 260/2010 Sb. Ústavní soud v nálezu konstatoval, že: *„Fikce zpětvzetí je z ústavně právního hlediska neakceptovatelná, neboť nejde o pouhý procesní úkon, kterým účastník disponuje řízením, ale má hmotněprávní důsledky pro dlužníka i věřitele (následné prohlášení konkursu)“*. A na základě výše uvedeného dospěl k následujícímu závěru: *„.....ustanovení § 399 v odstavci 2 části věty druhé za středníkem insolvenčního zákona, jež prostřednictvím fikce zpětvzetí návrhu na oddlužení odnímá účastníku konkursního řízení možnost dispozice s*

řízením, je v rozporu s čl. 2 odst. 3 Listiny a čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky, jakož i s čl. 36 odst. 1 Listiny.“¹¹⁷

S výše formulovanými závěry Ústavního soudu lze souhlasit, neboť jak bylo zdůrazněno, insolvenční řízení je řízením ryze dispozičním, a ustanovení o fikci zpětvzetí jako sankce za neomluvenou neúčast dlužníka na přezkumném jednání by pak bylo v přímém rozporu s tímto principem. Dále lze dodat, že následek v podobě neschválení oddlužení a prohlášení konkursu na majetek dlužníka automaticky nastávajícího, aniž by se soud zabýval dalšími okolnostmi projednávaného případu, jako je především zájem věřitelů, není zpravidla ku prospěchu ani dlužníku ani jeho věřitelům. Naprostá většina dlužníků nemá žádný hodnotnější majetek, z kterého by se v případě jeho zpeněžení nezajištění věřitelé mohli uspokojit. V takovém případě nelze prohlášení konkursu na majetek dlužníka považovat za příliš efektivní řešení. Pohledávky nezajištěných věřitelů zůstanou nadále neuspokojeny, vzniknou zbytečné náklady na úhradu odměny a hotových výdajů správce a dlužník bude nadále dlužit svým věřitelům. Navíc dlužník nebude motivován k splácení svých závazků, když to nebude reálně v jeho možnostech. Jistě lze za efektivnější považovat oddlužení, kdy dlužník je motivován tím, že po uhrazení pohledávek nezajištěných věřitelů v zákonem stanoveném rozsahu, se finančně očistí a bude mít nějakou perspektivu do budoucna.

O hlasovacím právu věřitelů v rámci oddlužení platí ustanovení obsažená v obecné části zákona § 49 až 53 IZ. Na schůzi věřitelů se mohou věřitelé aktivně zapojit do procesu schválení oddlužení na rozdíl od jeho povolovací fáze a výrazně tak ovlivnit konečný výsledek. Jak bylo již řečeno, věřitelé na schůzi nehlasují jen o přijetí způsobu provedení oddlužení, ale také mohou hlasovat o tom, zda doporučují vyhovět návrhu dlužníka na stanovení nižších než zákonem určených splátek a věřitelé, kteří hlasovali o způsobu provedení oddlužení, mohou dále uplatnit námitky, jenž by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. K platnosti takového usnesení se vyžaduje prostá většina hlasů přítomných nebo řádně zastoupených věřitelů, počítaná podle výše jejich pohledávek; přitom platí, že na každou 1 Kč pohledávky připadá jeden

¹¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 27.7.2010, sp.zn. Pl. ÚS 19/09, zveřejněný ve sbírce zákonů pod č. 260/2010 Sb.

hlas.¹¹⁸ Podle znění tohoto ustanovení jsou při hlasování podstatně zvýhodněni věřitelé, kteří si přihlásili pohledávky s vyšší částkou.

Právo hlasovat o výše uvedených otázkách oddlužení však nenáleží všem přítomným věřitelům. Právo hlasovat upírá zákon věřitelům, jejichž pohledávky jsou zajištěny, a to i v rozsahu nezajištěné části takové pohledávky, jak bylo už několikrát zmíněno. Vyloučení zajištěných věřitelů z hlasování o způsobu oddlužení má opodstatnění v tom, že v rámci obou forem oddlužení budou uspokojeni pouze ze zpeněžení předmětu zajištění. Kromě toho, že zajištění věřitelé nemohou hlasovat o výše uvedených otázkách oddlužení, nemohou podávat ani námitky ve smyslu ust. § 403 odst. 2 IZ. V tomto ohledu jsou zajištění věřitelé oproti nezajištěným věřitelům výrazně znevýhodněni. Jako nesprávně řešení se mi jeví to, že zajištěným věřitelům je upřeno právo hlasovat i v rozsahu jejich nezajištěné pohledávky. Zajištěný věřitel rovněž není oprávněn se kvalifikovaně vyjádřit k povolení oddlužení, resp. vznést námitky ohledně toho, že dlužník má závazky z podnikání. Vzhledem k tomu, že jeho pohledávka se uspokojuje pouze ze zajištění, nemá posouzení jí odpovídajícího dluhu z podnikání zajištěným věřitelem žádný význam.

Další skupinou osob, kterým zákon upírá právo hlasovat o způsobu oddlužení, jsou osoby dlužníkovi blízké. Výchozím pro určení, které osoby se považují za osoby blízké, je použitelná definice ust. § 22 NOZ.¹¹⁹ Dále jsou to osoby, které tvoří s dlužníkem koncern. Ovšem toto zákonné ustanovení je spíše jen teoretické a pro oddlužení v podstatě nepoužitelné, neboť v praxi tvoří téměř naprostou většinu dlužníků osoby fyzické, i tak si ale lze jen těžko představit koncern např. u zadluženého spolku či sdružení. Dále se musí jednat o takové věřitele, kteří přihlásili svoji pohledávku včas, neboť takové pohledávky jsou z přezkumu vyloučeny a soud k nim nepřihlíží, jak bylo uvedeno výše.

Hlasovací právo by mělo být přiznáno všem těmto věřitelům, co splňují shora popsaná pravidla a to v rozsahu zjištění jejich přezkoumaných pohledávek. Věřitelé

¹¹⁸ Ust. § 49 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁹ Ust. § 22 zákona č. 89/2012, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů: *Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství (dále jen „partner“); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.*

pohledávek, které byly na přezkumném jednání popřeny, mohou hlasovat v rozsahu popření, ale pouze za předpokladu, že to schválí schůze věřitelů. Pokud schůze věřitelů nepřijme usnesení o jejich hlasovacím právu, rozhodne o hlasovacím právu věřitele popřené pohledávky soud. U věřitelů, jejichž pohledávky nebyly přezkoumány, rozhoduje o jejich hlasovacím právu soud.

8.16 Hlasování mimo schůzi věřitelů

O přijetí způsobu oddlužení mohou věřitelé hlasovat i mimo schůzi věřitelů, a to i před podáním návrhu na povolení oddlužení nebo i před podáním insolvenčního návrhu, jestliže měli možnost seznámit se s informacemi, které svým obsahem a rozsahem odpovídají informacím, které musí být obsaženy v návrhu na povolení oddlužení a v jeho přílohách. Obdobně to platí pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře. (ust. § 400 odst. 1 IZ)

Výsledky hlasování dosažené mimo schůzi věřitelů se připočtou k výsledkům hlasování dosažených na schůzi věřitelů. Je-li rozpor mezi hlasováním věřitele mimo schůzi věřitelů a jeho hlasováním na schůzi věřitelů, považuje se za rozhodné hlasování věřitele na schůzi věřitelů; o tom insolvenční soud tohoto věřitele neprodleně vyrozumí. (ust. § 400 odst. 2 IZ)

Hlasují-li věřitelé o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů po zahájení insolvenčního řízení, k jejich hlasu se přihlíží jen tehdy, hlasují-li písemně, podáním výslovně označeným jako "Hlasovací lístek", které nesmí obsahovat žádný jiný procesní úkon, ze kterého je nepochybné, jak hlasovali, a na kterém je úředně ověřena pravost jejich podpisu, a bylo-li toto podání obsahující všechny náležitosti doručeno insolvenčnímu soudu nejpozději v den předcházející schůzi věřitelů; § 43 občanského soudního řádu se nepoužije. (ust. § 401 odst. 1 IZ)

Hlasují-li věřitelé o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů před zahájením insolvenčního řízení, k jejich hlasu se přihlíží jen tehdy, hlasují-li písemně, podáním výslovně označeným jako "Hlasovací lístek", které nesmí obsahovat žádný jiný právní úkon, ze kterého je nepochybné, jak hlasovali, a na kterém je úředně ověřena pravost jejich podpisu, a bylo-li toto podání obsahující všechny náležitosti doručeno dlužníku

nejpozději posledního dne lhůty, kterou dlužník k tomuto účelu stanovil a známým věřitelům písemně oznámil; tato lhůta nesmí být kratší než 15 dnů. (ust. § 401 odst. 2 IZ)

O tom, že k hlasování věřitele mimo schůzi věřitelů nelze přihlídnout z důvodů podle odstavců 1 a 2, tohoto věřitele neprodleně vyrozumí

a) insolvenční správce, jde-li o hlasování po zahájení insolvenčního řízení,

b) dlužník, jde-li o hlasování před zahájením insolvenčního řízení. (ust. § 401 odst. 3 IZ)

Postup podle odstavců 1 až 3 se obdobně uplatní pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře. (ust. § 401 odst. 4 IZ)

Náležitosti hlasovacího lístku stanoví prováděcí právní předpis. (ust. § 401 odst. 5 IZ)

K hlasování mimo schůzi věřitelů, kterému se také říká korespondenční hlasování, neboť věřitelé zde nehlasují jako na schůzi věřitelů ústně do protokolu, ale písemnou formou, dochází před zahájením insolvenčního řízení nebo po zahájení insolvenčního řízení. Pro obě varianty platí písemná forma podání, které lze učinit na formuláři označeném jako „hlasovací lístek“, ale ze zákona nevyplývá povinnost formulář použít jako v případě návrhu na povolení oddlužení nebo přihlášky pohledávky. Věřitel tedy může hlasovat i bez něho. Jeho písemné podání však musí obsahovat všechny náležitosti předepsané zákonem, tj. musí být výslovně označeno jako „Hlasovací lístek“, nesmí obsahovat žádný jiný procesní úkon a musí z něho být jednoznačně patrné, jak věřitel hlasoval. Obligatořně musí být hlasovací lístek opatřen úředně ověřeným podpisem hlasujícího věřitele. Pokud hlasovací lístek nebude mít výše uvedené náležitosti, k hlasu nelze přihlídnout. Soud zde přitom nemá povinnost, resp. ani nemůže věřitele vyzývat k doplnění případně chybějících náležitostí. Bez dalšího následuje pouze vyrozumění věřitele o tom, že k hlasu nelze přihlídnout. Konkrétnější náležitosti hlasovacího lístku stanovuje prováděcí vyhláška č. 311/2007 Sb. ministerstva spravedlnosti k insolvenčnímu zákonu.¹²⁰

Hlasovat lze o stejných otázkách týkajících se oddlužení jako na schůzi věřitelů, tj. o způsobu provedení oddlužení a o tom, zda doporučují vyhovět návrhu dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře.

¹²⁰ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), Komentář*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. 901 s.

V případě hlasování o způsobu oddlužení před zahájením insolvenčního řízení, tj. před podáním insolvenčního návrhu může věřitel účinně hlasovat nejpozději do posledního dne lhůty, kterou stanovil dlužník a písemně ji oznámil věřitelům. Povinností dlužníka je poskytnout nezajištěnému věřiteli minimálně 15 dnů na zaujetí stanoviska k návrhu na povolení oddlužení. Nebude-li hlasovací lístek ve lhůtě doručen dlužníku, nelze k podání přihlídnout. O tomto následku je dlužník povinen hlasujícího věřitele informovat, a to ještě před tím, než návrh na povolení oddlužení doručí věcně příslušnému soudu.

Při hlasování o způsobu oddlužení po zahájení insolvenčního řízení může věřitel účinně hlasovat nejpozději v den před konáním schůze věřitelů, jinak se k hlasovacímu lístku nepřihlíží. Na rozdíl od hlasování před podáním insolvenčního návrhu podává hlasovací lístek věřitel soudu. Informování věřitele o neplatnosti jeho korespondenčního hlasu je poněkud nesystematicky svěřeno insolvenčnímu správci, přestože hlasovací lístek bude zaslán soudu. V případě, že věřitel využije maximální lhůtu pro podání korespondenčního hlasu, nebude prakticky možné věřitele o neplatnosti jeho hlasu informovat.¹²¹ V případě hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět návrhu dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek, se bude aplikovat stejný postup.

Při ověřování podmínky přípustnosti hlasování mimo schůzi věřitelů před podáním návrhu na povolení oddlužení bude pro soud dostačující, pokud z obsahu tohoto návrhu bude zřejmé, že dlužník věřitelům poskytl informace, jež odpovídají svým rozsahem povinným náležitostem návrhu na povolení oddlužení např. dřívějším zasláním návrhu věřiteli.

Institut korespondenčního hlasování má z hlediska oprávněných věřitelů velký význam, neboť ti z věřitelů, kteří se nezúčastní svolané schůze z jakéhokoliv důvodu, mohou ovlivnit výsledek procesu schválení oddlužení tím, že zašlou svůj hlasovací lístek soudu, jenž má stejnou váhu jako hlas udělený na schůzi. Pro zjednodušení takového hlasování je věřitelům k dispozici vzor formuláře dostupný na internetových stránkách justice.cz. Tento způsob hlasování představuje pro oprávněné věřitele další možnost, jak se zapojit do procesu schválení oddlužení.

¹²¹ KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, DADAM Alexandr, aj. *Insolvenční zákon a předpisy související, Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení, Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008. s. 577 – 578.

8.17 Námitky věřitelů ke schválení oddlužení a jejich projednání

Má-li insolvenční správce za to, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, upozorní na ně před rozhodnutím schůze věřitelů o způsobu oddlužení a v případě uvedeném v § 399 odst. 3 do 3 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku. (ust. § 403 odst. 1 IZ)

Věřitelé, kteří hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, mohou namítat, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Tyto námitky mohou uplatnit nejpozději do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení, a v případě uvedeném v § 399 odst. 3 do 10 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku. K později vzneseným námitkám a k námitkám uplatněným věřiteli, kteří nehlasovali o přijetí způsobu oddlužení, se nepřihlíží. Platí, že věřitelé, kteří včas neuplatnili námitky podle věty první, souhlasí s oddlužením bez zřetele k tomu, zda dlužník má dluhy z podnikání. (ust. § 403 odst. 2 IZ)

Včas podané námitky podle odstavce 2, uplatněné oprávněnými osobami, projedná insolvenční soud při jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, kteří podali námitky. (ust. § 403 odst. 3 IZ)

Po provedeném hlasování věřitelů o způsobu provedení oddlužení soud může přistoupit ke schválení oddlužení. V této fázi insolvenčního řízení nezajištění věřitelé mohou participovat na rozhodování v insolvenčním řízení, a to namítáním skutečností, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, jak je uvedeno ve výše cit. ust. § 403 odst. 1 IZ. Věcný obsah námitek by mělo tvořit tvrzení věřitele o existenci skutečností, jež zakládají nepřípustnost oddlužení, tj. skutečností, které by jinak odůvodňovaly návrh na povolení oddlužení odmítnout (pro subjektivní nepřípustnost dle ust. § 389 IZ nebo pro zmeškání lhůty dle ust. § 390 IZ), nebo zamítnout (pro nesplnění podmínek oddlužení, nepoctivý záměr dlužníka či pro lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění jeho povinnosti v rámci oddlužení dle ust. § 395 IZ), zároveň vyšly najevo až po povolení oddlužení a v souladu s ust. § 405 odst. 1 IZ (ve znění novely IZ provedené zákonem č. 294/2013 Sb., účinné od 1.1.2014) jsou důvodem pro rozhodnutí insolvenčního soudu o neschválení oddlužení.

K podávání výše uvedených námitek jsou oprávněni nezajištění věřitelé a z těch pouze ti věřitelé, jež hlasovali o způsobu řešení oddlužení (dále jen „oprávnění věřitelé“).

Insolvenční správce má vůči oprávněným věřitelům a soudu informační povinnost v případě zjištění jakýchkoliv skutečností, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Správce na tyto skutečnosti musí upozornit ještě před rozhodnutím schůze věřitelů o způsobu oddlužení a v případě nekonání schůze z důvodu uvedeného v ust. § 399 odst. 3 IZ do 3 dnů po zveřejnění výsledků hlasování mimo schůzi věřitelů v insolvenčním rejstříku.

Předmětné námitky mohou oprávnění věřitelé uplatnit nejpozději do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení a v případě ust. § 399 IZ do 10 dnů po zveřejnění výsledků hlasování mimo schůzi věřitelů. Sankcí za zmeškání lhůty pro uplatnění námitek pro oprávněné věřitele je, že soud k později vzneseným námitkám nepřihlíží, stejně tak jako k námitkám vzneseným neoprávněnými věřiteli (např. zajištěným věřitelem či nezajištěným věřitelem, který nehlasoval o způsobu oddlužení, popř. osobami dlužníkovi blízkými).

Zákon však kromě výše uvedeného následku později vznesených námitek stanoví ještě tzv. fikci souhlasu věřitelů s oddlužením při existenci dlužnických dluhů z podnikání. Novela IZ provedená zákonem č. 294/2013 Sb., účinná od 1.1.2014 v souvislosti se změnou vymezení subjektivní přípustnosti oddlužení provedenou v ust. § 389 IZ zakotvila do ust. § 403 odst. 2 IZ poslední větu, podle níž: „*Platí, že věřitelé, kteří včas neuplatnili námitky o skutečnostech zakládajících nepřípustnost oddlužení, souhlasí s oddlužením bez zřetele k tomu, zda dlužník má dluhy z podnikání.*“ Oddlužení je přípustné pro podnikatele, pokud tato osoba nemá žádný nezajištěný dluh z podnikání, nebo pokud věřitel takové pohledávky udělil souhlas s výjimkou uvedenou v ust. § 389 odst. 2 písm. b) IZ, který se za dluh z podnikání nepovažuje.¹²²

V této části insolvenčního řízení je dán prostor oprávněným věřitelům, jež mají vůči dlužníku pohledávky z podnikání, aby projevíli svůj nesouhlas se schválením oddlužení. Jak bylo vysvětleno v kapitole 7.3 tak na problematiku podnikatelských závazků existují dva odlišné výklady a podle výkladu Vrchního soudu v Praze je zkoumání subjektivní přípustnosti oddlužení z hlediska existence podnikatelských závazků dlužníka

¹²² MLEJNKOVÁ, Ivana. *Námitky věřitelů o nepřípustnosti oddlužení* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 1.5.2014 [cit. 6.4.2016]. Dostupné na <http://www.insolvenčni-zakon-komentar.cz/onb/33/namitkyveritelu-o-nepripustnosti-oddluzeniuniqueidmRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFetumJaKg76Xp4WpnOgu6yx17KIA/?uri_view_type=36#9.4.3>.

soustředěno do fáze po povolení oddlužení. To znamená, že pokud oprávnění věřitelé nepodají námitky, nepovažují se dlužníkovy případné podnikatelské závazky za dluhy z podnikání, i když věřitel pohledávku odpovídající takovému závazku si přihlásil do insolvenčního řízení.

Podle prvního výkladu zastávaného Vrchním soudem v Olomouci a Nejvyšším soudem je naopak zkoumání podmínky nepodnikatelských závazků zkoumáno v první fázi insolvenčního řízení a není-li potřebný souhlas dlužníkem předložen, má být návrh na povolení oddlužení zamítnut a prohlášen konkurs. V takovém případě by se fikce souhlasu věřitelů s oddlužením při existenci dlužníkových dluhů z podnikání vůbec neuplatnila a toto ustanovení by postrádalo smysl, neboť při absenci souhlasu věřitele s podnikatelským závazkem by fáze insolvenčního řízení o schválení návrhu na povolení oddlužení vůbec nenastala.

Fakticky tak je definitivní uzavření otázky subjektivní přípustnosti oddlužení dlužníka odloženo až ke skončení dané schůze věřitelů, kdy absence námitek věřitelů o tom, že některá z přihlášených pohledávek má podnikatelskou povahu, činí tuto skutečnost dále bezvýznamnou.¹²³

Co se týká skutečností, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení dle ust. § 395 IZ, je k nim soud povinen přihlédnout vždy bez ohledu na to, zda byly uplatněny námitky oprávněných věřitelů či správce. Nepřípustnost oddlužení dle ust. § 395 je důvodem ke zrušení schváleného oddlužení s výjimkou situace, kdy by oprávnění věřitelé souhlasili s hodnotou plnění nižší, než je zákonem stanovená minimální třicetiprocentní míra uspokojení.

Námitky oprávněných věřitelů proti přípustnosti oddlužení, jež byly podány včas a osobami oprávněnými, soud projedná při jednání, k němuž vždy předvolá dlužníka, správce, věřitelský výbor, byl-li ustanoven a věřitele, kteří podali předmětné námitky. Podle výsledku projednání oddlužení jej soud buď schválí, anebo neschválí a v takovém případě prohlásí na majetek dlužníka konkurs.

8.18 Rozhodnutí soudu o neschválení oddlužení

¹²³ Tamtéž.

Včas podané námitky podle odstavce 2, uplatněné oprávněnými osobami, projedná insolvenční soud při jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, kteří podali námitky. (ust. § 403 odst. 3 IZ)

Insolvenční soud oddlužení neschválí, jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. (ust. § 405 odst. 1 IZ)

Jestliže insolvenční soud oddlužení neschválí, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem. (ust. § 405 odst. 2 IZ)

Rozhodnutí, jímž oddlužení neschválí, doručí insolvenční soud zvlášť dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti tomuto rozhodnutí může podat pouze dlužník. (ust. § 405 odst. 3 IZ)

Před tím, než je zahájen proces realizace oddlužení, musí dojít k jeho schválení. Rozhodnutí o tom, zda oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty či plněním splátkového kalendáře schvaluje či neschvaluje, vydá soud neprodleně po skončení jednání, při kterém byly projednány námitky věřitelů, jinak po uplynutí lhůty k podání námitek věřitelů dle ust. § 403 odst. 2 IZ, pokud nebyly uplatněny po skončení schůze věřitelů nebo po uplynutí lhůty 10 dnů po zveřejnění výsledků hlasování mimo schůzi věřitelů.

V případě, že soud shledá námitky oprávněných věřitelů důvodnými nebo sám dospěje k závěru, že v řízení vyšly najevo některé ze skutečností, jež jsou důvodem k odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, jak bylo podrobně vysvětleno v předchozí kapitole, již povolené oddlužení neschválí a v souladu s výše cit. ust. § 405 odst. 2 IZ prohlásí na majetek dlužníka konkurs. Jedná se o rozhodnutí svoji povahou meritorní, tj. rozhodnutí, kterým je rozhodováno ve věci samé. V této souvislosti lze odkázat na usnesení Nejvyššího soudu, v němž je podrobně vylíčeno, která rozhodnutí insolvenčního soudu jsou meritorní. Nejvyšší soud konstatoval, že: „O rozhodnutí, jež z pohledu režimu, jemuž jsou dlužníci podrobováni v insolvenčním řízení, vede ke změně jejich právního postavení v tomto řízení, jednak o rozhodnutí, jimiž je konečným způsobem rozdělován mezi věřitele dlužníkova majetek (jimiž jsou konečným způsobem uspokojovány pohledávky dlužníkůvých věřitelů), jakož i rozhodnutí, jimiž je předtím (před konečným uspokojením pohledávek dlužníkůvých věřitelů) uzavírán proces

zpeněžování majetkové podstaty dlužníka.“¹²⁴ Toto rozhodnutí musí být i řádně odůvodněno.

K náležitostem odůvodnění rozhodnutí o neschválení oddlužení se několikrát vyjádřil Vrchní soud v Praze a ráda bych zmínila alespoň jedno rozhodnutí, v němž bylo napadené usnesení Krajského soudu v Praze shledáno nezpůsobilým přezkoumáním.¹²⁵ Vrchní soud se zde zabýval podmínkou minimální třicetiprocentní míry uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů a dospěl k závěru, že pokud takové plnění lze předpokládat alespoň u jedné z forem oddlužení, což v daném případě dlužník při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty splňoval, není dán důvod k neschválení oddlužení. Soud je tedy povinen zkoumat předpoklad minimální ekonomické nabídky dlužníka z hlediska obou možných způsobů oddlužení. Zároveň vrchní soud konstatoval, že není podstatné, jaký způsob oddlužení navrhl dlužník, neboť o něm rozhodují na schůzi věřitelů nezajištění věřitelé, popř. soud.

Proti rozhodnutí, jímž soud neschválil oddlužení, je oprávněn podat odvolání pouze dlužník, neboť jej zákon považuje za jedinou osobou, která může být rozhodnutím dotčena.

8.19 Rozhodnutí soudu o schválení oddlužení

Neshledá-li důvody k vydání rozhodnutí podle § 405, insolvenční soud oddlužení schválí. Schválením oddlužení jsou vázáni jak dlužník, tak věřitelé, včetně věřitelů, kteří s oddlužením nesouhlasili nebo o něm nehlasovali. (ust. § 406 odst. 1 IZ)

V rozhodnutí, jímž schvaluje oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, insolvenční soud

a) uvede informaci o tom, kdo je insolvenčním správcem,

b) označí majetek, který podle stavu ke dni vydání rozhodnutí náleží do majetkové podstaty, včetně majetku, který se stane součástí majetkové podstaty podle § 412 odst. 1 písm. b),

c) označí nezajištěné věřitele, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, a uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli. (ust. § 406 odst. 2 IZ)

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2011, sen.zn. 29 NSČR 30/2010, zveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod pořadovým č. 96/2011.

¹²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30.10.2008, sp.zn. 1 VSPH 167/2008.

V rozhodnutí, jímž schvaluje oddlužení plněním splátkového kalendáře, insolvenční soud

a) uloží dlužníku, aby po dobu 5 let platil nezajištěným věřitelům prostřednictvím insolvenčního správce vždy k určenému dni měsíce částku stanovenou podle § 398 z příjmů, které získá po schválení oddlužení, a to podle poměru jejich pohledávek určeného v rozhodnutí. Současně stanoví termín úhrady první splátky, a to tak, aby byla uhrazena nejpozději do konce měsíce následujícího po měsíci, v němž nastanou účinky schválení oddlužení,

b) označí příjmy, ze kterých by dlužník podle stavu ke dni vydání rozhodnutí měl uhradit první splátku,

c) označí nezajištěné věřitele, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, a uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli,

d) přikáže plátcí mzdy dlužníka, nebo plátcí jiného příjmu dlužníka postižitelného výkonem rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného (dále jen „plátce mzdy dlužníka“), aby po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení prováděl ze mzdy nebo jiného příjmu dlužníka stanovené srážky a nevyplácel sražené částky dlužníku. (ust. § 406 odst. 3 IZ)

Rozhodnutí o schválení oddlužení doručí insolvenční soud zvlášť dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti tomuto rozhodnutí může podat pouze věřitel, který hlasoval proti přijetí schváleného způsobu oddlužení, nebo věřitel, jehož námitkám uplatněným podle § 403 odst. 2 insolvenční soud nevyhověl. Proti rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře může podat odvolání také dlužník, jehož žádosti o stanovení jiné výše měsíčních splátek insolvenční soud nevyhověl, nebo věřitel, který nesouhlasí se stanovením jiné výše měsíčních splátek a který proti tomu hlasoval. (ust. § 406 odst. 4 IZ)

Rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře doručí insolvenční soud do vlastních rukou také plátcí mzdy dlužníka. O právech a povinnostech plátce mzdy dlužníka po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení platí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu o plátcí mzdy při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného. Částky sražené z dlužníkovy mzdy zasílá plátce mzdy dlužníka insolvenčnímu správci, a to bez zřetele k tomu, že rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dosud není v právní moci. (ust. § 406 odst. 5 IZ)

Soud při schválení oddlužení se musí znovu zabývat skutečnostmi, které vyšly najevo v dosavadním průběhu insolvenčního řízení po povolení oddlužení. Jestliže insolvenční soud neshledá případné námitky oprávněných věřitelů za důvodné a nezjistí žádné nové skutečnosti, jež by byly důvodem k odmítnutí či zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, vydá rozhodnutí, kterým oddlužení schválí a zároveň rozhodne, jakým způsobem bude oddlužení provedeno.

Rozhodnutí o schválení oddlužení stejně jako rozhodnutí o jeho neschválení patří mezi tzv. statusová rozhodnutí, a proto také musí být takové rozhodnutí řádně odůvodněno.

Schválením oddlužení jsou vázáni jak dlužník, tak i věřitelé, a to včetně věřitelů, kteří s oddlužením nesouhlasili nebo o něm nehlasovali. Usnesení je účinné jeho zveřejněním v insolvenčním rejstříku.

Soud v usnesení autoritativně stvrzuje, že úpadek dlužníka bude řešen formou oddlužení. V dalším výroku soud uvede konkrétní způsob provedení oddlužení. Jinak by takové usnesení nemělo žádné účinky. Dále soud určí základní povinnosti dlužníka a uvede údaje potřebné pro provádění schvalovaného oddlužení. Jaké konkrétní povinnosti a údaje se v usnesení uvádí, se liší v závislosti na konkrétním způsobu provedení oddlužení.

V rozhodnutí o schválení oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty soud podle shora cit. ust. § 406 odst. 2 IZ uvede následující údaje:

- a) *informaci o tom, kdo je insolvenčním správcem*; Soud zde pouze deklaruje údaj z rozhodnutí o úpadku.
- b) *označení majetku náležejícího do majetkové podstaty včetně majetku, který se stane její součástí dle ust. § 412 odst. 1 písm. b) IZ*; Soud zde označí majetek, který je součástí majetkové podstaty a který dlužník nabyl do účinnosti rozhodnutí o schválení oddlužení. Soud zde vychází ze soupisu majetkové podstaty sestaveného správcem. Výčet majetku je v podstatě deklarováním toho, co bude insolvenčním správcem zpeněženo.
- c) *označení nezajištěných věřitelů, kteří souhlasili s plněním nižším než 30% jejich pohledávek včetně nejnižší hodnoty, na které se věřitelé s dlužníkem dohodli*; Nižší rozsah uspokojení nezajištěných věřitelů má podstatný vliv na posuzování splnění schváleného oddlužení, proto jsou přímo v rozhodnutí povinně uváděni všichni ti

věřitelé, kterým se v souladu s jejich předchozím písemným souhlasem nemusí dostat minimální výše plnění, jak předepisuje zákon. Navíc se v tomto rozhodnutí vždy uvede i údaj o nejnižší hodnotě, kterou věřitel musí obdržet a uvedení tohoto údaje bude výchozí pro rozvrh výtěžku a při následném posuzování splnění schváleného oddlužení, nebude-li možné z výtěžku uspokojit všechny nezajištěné věřitele v rozsahu zákonem požadovaných minimálně 30%. V praxi jsou případy, kdy věřitelé souhlasí s plněním nižším, než je zákonem stanovená třicetiprocentní míra uspokojení, zcela ojediněle.¹²⁶

V případě schválení oddlužení formou plnění splátkového kalendáře, má rozhodnutí následující náležitosti:

- a) *uložení povinnosti dlužníku, aby po dobu 5 let z příjmů, které získá po schválení oddlužení, platil nezajištěným věřitelům prostřednictvím insolvenčního správce vždy k určenému dni měsíce částku stanovenou dle § 398 IZ z příjmů, které získá po schválení oddlužení;* Provedení oddlužení plněním splátkového kalendáře spočívá v povinnosti dlužníka provádět po dobu pěti let pravidelné úhrady ze svých příjmů. Soud v rozhodnutí uvede zákonem určenou měsíční splátku, což je částka odpovídající rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Výpočet sražené částky se řídí dle ust. § 279 odst. 1 o.s.ř. a provádí ji plátce mzdy nebo jiného příjmu dlužníka. V případě vyhovění návrhu dlužníka na stanovení jiné výše měsíčních splátek anebo je-li zdrojem příjmů dlužníka samostatná výdělečná činnost, stanoví soud zpravidla měsíční splátku pevnou částkou s tím, že dlužníku - podnikateli uloží povinnost každoročně do určité lhůty předkládat správci kopii daňového přiznání za uplynulé zdaňovací období. Podle daňové přiznání pak správce určí měsíční nezabavitelnou částku a případný nedoplatek nebo přeplatek oznámí soudu (v tomto směru lze odkázat např. na usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29.4.2015, sp.zn. MSPH 93 INS 32132/2014). Dále soud označí jednotlivé nezajištěné věřitele včetně věřitelů, jejichž pohledávky byly popřeny, u každého z nich uvede údaj o výši jeho zjištěné, popř. popřené pohledávky a výši procentuálního uspokojení, které na něj připadá podle poměru pohledávek věřitelů. Do splátkového kalendáře se tedy zařazují i

¹²⁶ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. 919 s.

pohledávky, které byly při přezkumném jednání úspěšně popřeny, rovněž pohledávky, které nebyly dosud přezkoumány s tím, že u nich soud výslovně uvede, že částky odpovídající rozsahu jejich popření, popř. nepřezkoumané výši budou deponovány do úschovy správce.

- b) *označení příjmů*; Soud označí zdroj dlužnickových příjmů, z nichž by měl dlužník uhradit svou první splátku, a to tím, že uvede např. plátce jeho mzdy či jiného příjmu.
- c) *označení nezajištěných věřitelů, kteří souhlasili s plněním nižším než 30% jejich pohledávek včetně nejnižší hodnoty, na které se věřitelé s dlužníkem dohodli*;
- d) *příkaz plátcí mzdy či jiného příjmu dlužníka postižitelného výkonem rozhodnutí, aby po doručení rozhodnutí o schválení splátkového kalendáře prováděl ze mzdy nebo jiného příjmu dlužníka zákonem stanovené srážky a nevyplácel je dlužníku. Částky sražené ze mzdy či jiného příjmu dlužníka zasílá plátce insolvenčnímu správci*; Tuto povinnost nelze uložit plátcí, který se na základě smlouvy o důchodu či darovací smlouvy zavázal, že bude dlužníku po dobu trvání oddlužení plněním splátkového kalendáře poskytovat pravidelné peněžité plnění, v tomto směru lze odkázat na závěry Vrchního soudu v Praze, podle nichž: „*Smluvní závazek třetí osoby nestaví do závazného postavení osoby, již se týkají ustanovení o.s.ř. o plátcí mzdy při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného a do splátkového kalendáře se promítá tak, že plnění poskytované z něj dlužníkovi je označeno jako další jeho příjem, z něho bude splátkový kalendář plněn.*“¹²⁷

Rozhodnutí o schválení oddlužení doručí insolvenční soud do vlastních rukou dlužníku, insolvenčnímu správci, věřitelskému výboru, byl-li ustanoven a plátcí mzdy či jiného příjmu dlužníka. Proti schválení oddlužení může podat odvolání nezajištěný věřitel, který hlasoval proti přijetí schváleného způsobu oddlužení nebo proti návrhu dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek, a dále nezajištěný věřitel, jehož námitkám nebylo ve smyslu ust. § 403 odst. 2 IZ vyhověno. Proti rozhodnutí o schválení splátkového kalendáře může podat odvolání i dlužník, ale pouze proti výroku o zamítnutí jeho návrhu na stanovení jiné výše měsíčních splátek.

Podle statistických údajů zveřejněných na stránkách ministerstva spravedlnosti bylo za rok 2011 schváleno 9 238 oddlužení formou splátkového kalendáře a 183 oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty, za rok 2012 bylo schváleno 14 291

¹²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19.4.2011, sp. zn. 3 VSPH 325/2011.

oddlužení plněním splátkového kalendáře a 414 oddlužení ve formě zpeněžení majetkové podstaty a v roce 2013 jich bylo už schváleno 18 803 plněním splátkového kalendáře a 572 zpeněžením majetkové podstaty. Podle uvedených statistických údajů je vidět, že rok od roku výrazně stoupá počet schválených oddlužení a jednoznačně převažuje forma oddlužení plněním splátkového kalendáře.¹²⁸

Rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře insolvenční soud i bez návrhu změní, jestliže se podstatně změnily okolnosti, které jsou rozhodující pro výši a další trvání stanovených měsíčních splátek; ustanovení § 418 odst. 1 písm. b) tím není dotčeno. Pro doručení, zveřejnění a účinky tohoto rozhodnutí platí totéž co o doručení, zveřejnění a účincích rozhodnutí o schválení oddlužení. Proti tomuto rozhodnutí může podat odvolání pouze věřitel, který podle něj obdrží na úhradu své pohledávky méně než podle měněného rozhodnutí. (ust. § 407 odst. 3 IZ)

Shora cit. ustanovení § 407 odst. 3 IZ se týká následné změny rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, pokud se podstatně změnily okolnosti, které souvisejí s výší, příp. dalším trváním měsíčních splátek. To znamená, že rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře není nezměnitelné a je vydáváno s klauzulí změněných poměru „*Rebus sic stantibus*“. Je tomu tak proto, že v průběhu plnění splátkového kalendáře může dojít k podstatné změně poměrů dlužníka oproti těm, které tu byly v době schválení tohoto způsobu oddlužení. Mezi nejčastější okolnosti, které budou důvodem změny předmětného usnesení, bude patřit např. situace, kdy dlužník, který v návrhu požádal o stanovení jiné výše měsíčních splátek, v době schválení oddlužení nedosahoval zákonem stanoveného minima 50% hodnoty pohledávek nezajištěných věřitelů, ale později toto kritérium dlužník splnil, neboť u něj došlo ke změně jeho poměrů oproti těm, z nichž vycházel soud při vydání původního rozhodnutí.

Na straně věřitelů se bude nejčastěji jednat o následné uznání dříve popřené pohledávky správcem, příp. její zjištění na základě rozhodnutí soudu nebo naopak. O výše uvedených okolnostech by měl dlužník a insolvenční správce, jakmile se o nich dozví, informovat soud, který i bez návrhu dotčené usnesení změní v souladu s nově nastalými poměry.

¹²⁸ *Insolvenční zákon. Statistiky* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti [cit. 9.3.2016]. Dostupné na: <<http://insolvenni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>>.

V důsledku shora pospaných skutečností nastane změna buď celkové výše závazků dlužníka, jakož i procenta uspokojení nezajištěných věřitelů, nebo se změní výše pravidelné měsíční splátky určené na úhradu pohledávek nezajištěných věřitelů.

Proti usnesení o změně původního rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se může odvolat pouze nezajištěný věřitel, který podle něj obdrží na úhradu své pohledávky méně než podle měněného rozhodnutí (§ 407 odst. 3 in fine IZ).

8.20 Účinky spojené se schválením oddlužení

Účinky schválení oddlužení nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. (ust. § 407 odst. 1 IZ)

Právní mocí rozhodnutí o schválení oddlužení se ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo před jeho vydáním v dosavadním průběhu insolvenčního řízení ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu. (ust. § 407 odst. 2 IZ)

Rozhodnutí o schválení oddlužení některou z forem uvedených v ust. § 398 IZ se stává účinným okamžikem zveřejnění v insolvenčním rejstříku. Se schválením oddlužení je spojena řada účinků, jež se výrazně dotýkají postavení dlužníka. Údaj o okamžiku zveřejnění musí být v insolvenčním rejstříku uveden u každé písemnosti včetně rozhodnutí o schválení oddlužení.

K účinkům schválení oddlužení patří závaznost schváleného způsobu oddlužení. Schváleným oddlužením jsou vázáni všichni věřitelé včetně těch, kteří s oddlužením nesouhlasili.

Při schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty již okamžikem zveřejnění usnesení o schválení oddlužení v insolvenční rejstříku nastávají ohledně majetku, který má být zpeněžen, obdobné účinky jako při prohlášení konkursu. Insolvenční správce je tedy oprávněn jej zpeněžit.¹²⁹To samé platí i o majetku, který podléhá zajištění, pokud zajištěný věřitel požádal správce o zpeněžení.

Při schválení oddlužení splátkovým kalendářem má dlužník povinnost naložit s příjmy, které získá od okamžiku zveřejnění usnesení v insolvenčním rejstříku, pouze

¹²⁹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*, Komentář. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. s. 925 – 926.

způsobem uvedeným v tomto rozhodnutí. Se schválením oddlužení ve formě splátkového kalendáře je spojen jeden z významných účinků týkající se zjištění pohledávek věřitelů. Pohledávky, které byly při přezkumném jednání popřeny správcem nebo dlužníkem, je popření účinné od okamžiku zveřejnění předmětného usnesení o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Dalším účinkem spojeným se schválením oddlužení je zrušení veškerých omezení dispozičních oprávnění dlužníka, která vznikla za dobu trvání insolvenčního řízení a přetrvávala až do doby schválení oddlužení. Jedná se o omezení založená předběžnými opatřeními, která vydal soud a o omezení vyplývající ze zákona podle ust. § 111 odst. 1 IZ¹³⁰ a rovněž o omezení spojená s vydáním rozhodnutí o úpadku. Se schválením oddlužení jsou podle zvoleného způsobu oddlužení spojeny tomu odpovídající účinky, mimo které má jako zásada platit, že dispoziční oprávnění je plně v rukou dlužníka.¹³¹ To však neznamená, že dlužník má plné dispoziční oprávnění k veškerému svému majetku. Se schválením oddlužení jsou spojena některá nová omezení dispozičních oprávnění dlužníka nezbytných pro naplnění účelu schválení oddlužení, o nichž bude pojednáno v následující kapitole.

8.20.1 Dispoziční oprávnění dlužníka při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

O účincích schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty platí ohledně majetku náležícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení obdobně ustanovení tohoto zákona o účincích prohlášení konkursu, včetně zániku společného jmění dlužníka a jeho manžela. Jde-li o oddlužení povolené na základě společného návrhu manželů (§ 394a), považuje se od okamžiku, kdy nastanou účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, všechnen majetek těchto manželů za majetek ve společném jmění manželů, které nezaniká. (ust. § 408 odst. 1 IZ)

Dispoziční oprávnění k majetku, který dlužník získá poté, co nastanou účinky schválení oddlužení, má od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením

¹³⁰ Ust. § 111 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: *Nerohodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínky stanovených tímto zákonem.*

¹³¹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. s. 925 – 926.

majetkové podstaty dlužník. Výkon rozhodnutí nebo exekuci, která by postihovala takový majetek, lze za trvání oddlužení nařídit nebo zahájit a provést jen pro pohledávky, které nemají být uspokojeny při oddlužení a současně které vzniknou poté, co nastanou účinky schválení oddlužení.(ust. § 408 odst. 2 IZ)

Majetek, který slouží k zajištění, insolvenční správce po schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty zpeněží jen na žádost zajištěného věřitele, jestliže zpeněžením ostatního majetku dojde k plnému uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů nebo jestliže zajištěná pohledávka zjevně přesahuje hodnotu zajištění. (ust. § 408 odst. 3 IZ)

Poté, co insolvenční správce zpeněží majetek, který podléhá oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, se v insolvenčním řízení dále postupuje podle ustanovení tohoto zákona o konečné zprávě a rozvrhu v konkursu. (ust. § 408 odst. 4 IZ)

Samotné podání návrhu na povolení oddlužení či rozhodnutí soudu o povolení oddlužení nemá na dispoziční oprávnění dlužníka k majetkové podstatě žádný vliv a k žádným změnám v rozsahu dispozičních oprávnění nedochází. V tomto směru insolvenční zákon pojí tyto účinky teprve se schválením oddlužení. Omezení dispozičních oprávnění dlužníka se pak liší podle konkrétního způsobu provedení oddlužení. V celém průběhu oddlužení však zůstává osobou s dispozičními oprávněními dlužník. Insolvenční správce má pouze právo nakládat s vymezeným majetkem dlužníka, je tedy oprávněn nakládat pouze s jednou ze složek dispozičních oprávnění, což se liší podle konkrétního způsobu oddlužení.

V případě, že soud schválí oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty, nepatří do majetkové podstaty podle ust. § 398 odst. 2 věty druhé IZ, nestanoví-li zákon jinak, majetek, který dlužník nabyl poté, co nastaly účinky schválení oddlužení, tj. od okamžiku zveřejnění předmětného usnesení v insolvenčním rejstříku. Majetek, který dlužník nabyl do té doby, náleží do majetkové podstaty a dispoziční oprávnění k němu přechází v plném rozsahu na insolvenčního správce, který postupuje při soupisu, ocenění a zpeněžení majetkové podstaty obdobně jako při řešení úpadku konkursem. K majetku nenáležícímu do majetkové podstaty, čímž se rozumí majetek, který dlužník získal poté, co nastanou účinky schválení oddlužení, má dlužník zachováno plné dispoziční oprávnění

od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty, totéž platí i o jeho mzdě či platu nebo jiného příjmu.¹³²

Jestliže jde o oddlužení povolené na základě společného návrhu manželů podaného dle ust. § 394a IZ, pak dle věty druhé ust. § 408 odst. 1 IZ, která byla vtělena do tohoto ustanovení s účinností od 1.1.2014, od okamžiku, kdy nastaly účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, se ve smyslu fikce dle ust. § 394a IZ veškerý majetek manželů považuje za majetek v SJM, přičemž toto společné jmění nezaniká jako v případě prohlášení konkursu.

Nově s účinností od 1.1.2014 ust. § 408 odst. 2 IZ stanoví, že výkon rozhodnutí nebo exekuci po dobu trvání schváleného oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty, jež by se týkala majetku nabytého dlužníkem až po schválení tohoto oddlužení, lze nařídit a provést jen pro pohledávky, které nebudou uspokojeny, a které současně vzniknou poté, co nastanou účinky oddlužení. Podle výše uvedeného ustanovení tedy nelze nařídit, zahájit ani provést výkon rozhodnutí či exekuci na majetek, který je součástí majetkové podstaty a contrario ani nelze nařídit a provést výkon rozhodnutí či exekuci na majetek, jež není součástí majetkové podstaty, ale měl by sloužit k uspokojení pohledávek, jež jsou zahrnuty do splátkového kalendáře nebo vznikly před tím, než usnesení o schválení oddlužení nabylo účinnosti.¹³³

Co se týká zajištěného majetku, tak dle právní úpravy účinné do 31.12.2013 insolvenční správce zpeněžil majetek podléhající zajištění vždy bez ohledu na to, zda o jeho zpeněžení věřitel požádal. S účinností od 1.1.2014 byl však nově zaveden odstavec 3 ustanovení § 408 IZ, podle něž správce provede zpeněžení majetku sloužícího k zajištění jen za předpokladu, že o to zajištěný věřitel požádá a je-li zároveň splněna některá z dalších alternativně stanovených podmínek: zpeněžením ostatního majetku dojde k plnému uspokojení nezajištěných věřitelů nebo zajištěná pohledávka zjevně

¹³² MLEJNKOVÁ, Ivana. *Účinky a provedení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 14.10.2015 [cit. 9.4.2016]. Dostupné na: <<http://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/onb/33/ucinky-a-provedeni-oddluzeni-zpenizenim-majetkove-podstaty-uniqueidmRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFtUmJaKg76Xp4Wpk4BfYyyCNDJQ/?query=%FA%E8inky%20schv%E1len%ED%20oddlu%BEen%ED&serp=1>>.

¹³³ MLEJNKOVÁ, Ivana. *Dispoziční oprávnění k majetkové podstatě po povolení oddlužení* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 14.10.2015 [cit. 9.4.2016]. Dostupné na: <<http://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/onb/33/dispozicni-opravneni-k-majetkove-podstate-od-povoleni-oddluzeni-uniqueidmRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFtUmJaKg76Xp4WpmHUNcoNmi3vQ/?query=dispozi%E8n%ED%20opr%E1vn%ECn%ED&serp=1&justlogged=1>>.

přesahuje hodnotu zajištění. Podle stávající judikatury nemůže být pohledávka zajištěného věřitele uspokojena jako nezajištěná, je-li úpadek dlužníka řešen oddlužením a zajištěný věřitel uplatnil své právo na uspokojení ze zajištění.

8.20.2 Dispoziční oprávnění dlužníka při oddlužení plněním splátkového kalendáře

Od schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře má dispoziční oprávnění k příjmům, které získá po schválení oddlužení, dlužník. S takto nabytými příjmy je dlužník povinen naložit způsobem uvedeným v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. (ust. 409 odst. 1 IZ)

Dispoziční oprávnění k majetku, náležejícímu do majetkové podstaty v době schválení oddlužení, včetně toho majetku, s nímž dlužník nemohl dosud nakládat v důsledku účinků nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, má od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dlužník; to neplatí, jde-li o majetek, který slouží k zajištění. Majetek, který dlužník získá poté, co nastanou účinky schválení oddlužení, z té části příjmů, která nepodléhá oddlužení, nenáleží do majetkové podstaty. Výkon rozhodnutí nebo exekuci, která by postihovala takový majetek, lze za trvání oddlužení nařídit nebo zahájit a provést jen pro pohledávky, které nemají být uspokojeny při oddlužení a současně které vzniknou poté, co nastanou účinky schválení oddlužení. (ust. § 409 odst. 2 IZ)

Majetek, který slouží k zajištění, zpeněží insolvenční správce po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, nejdříve však po zjištění pravosti výše a pořadí zajištěné pohledávky, požádá-li o to zajištěný věřitel. Výtěžek zpeněžení vydá zajištěnému věřiteli; přitom postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu. (ust. § 409 odst. 3 IZ)

Pokud bude oddlužení řešeno plněním splátkového kalendáře, pak se stejně jako v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí o schválení oddlužení ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo před jeho vydáním. Podle výše cit. ust. § 409 odst. 1 IZ, které je účinné od 1.1.2014 na základě novely provedené zákonem č. 294/2013 Sb., má dlužník od právní moci usnesení, kterým bylo schváleno oddlužení ve formě splátkového kalendáře, dispoziční oprávnění

k majetku (nesloužícímu zajištění) náležejícímu do majetkové podstaty v době schválení oddlužení včetně majetku, s nímž dlužník nemohl nakládat v důsledku účinků nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce. Rovněž tak má dlužník zachováno dispoziční oprávnění k příjmům, ale je povinen s nimi naložit způsobem stanoveným v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře.¹³⁴

Ohledně majetku sloužícího k zajištění tak náleží dispoziční oprávnění insolvenčnímu správci. Zajímavé jsou však možnosti zajištěného věřitele při oddlužení formou plnění splátkového kalendáře. Věřitel totiž může zpeněžení předmětu zajištění buď odmítnout s tím, že jeho právo ze zajištění zůstane nedotčeno a na jeho trvání nebude mít vliv ani skončení insolvenčního řízení splněním splátkového kalendáře. Úroky a smluvní pokuty ovšem budou v takovém případě k zajištěné pohledávce opětovně přičítány až po skončení insolvenčního řízení, neboť v jeho průběhu jsou ze zákona suspendovány. Nebo může zajištěný věřitel uplatnit v rámci oddlužení své právo ze zajištění a domáhat se zpeněžení předmětu zajištění (typicky zástavy), avšak musí počítat s tím, že v rozsahu, v jakém je jeho pohledávka přihlášena jako zajištěná, nebude uspokojován ze splátek dlužníka průběžně placených ve prospěch nezajištěných věřitelů, ale pouze z výtěžku zpeněžení zástavy. Zajištěný věřitel by proto měl vždy pečlivě zvážit, zda uplatní své právo ze zajištění, neboť není vyloučeno, že jeho pohledávka by v režimu plnění splátkového kalendáře byla uspokojena ve vyšším rozsahu než v režimu zpeněžení předmětu zajištění. V praxi se lze přitom mnohdy setkat i se zcela nelogickým postupem zajištěných věřitelů, kteří při vědomí, že úpadek dlužníka bude řešen oddlužením formou plnění splátkového kalendáře, přesto uplatní své právo ze zajištění k majetku, ke kterému uplatnil své právo ze zajištění i další věřitel s lepším pořadím, a kdy je tedy zřejmé, že na zajištěného věřitele s horším pořadím nezbude ze zpeněžení předmětu zajištění žádné plnění. Uplatněním práva ze zajištění se takový věřitel zároveň vylučuje z režimu uspokojení pohledávky splátkami v rámci plnění splátkového kalendáře a jeho pohledávka tak zůstane zcela neuspokojena.¹³⁵

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ KAPLAN, D. *Několik poznámek k oddlužení z hlediska zajištěného věřitele* [online]. epravo.cz, 15.2.2012 [cit. 9.4.2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nekolik-poznamek-k-oddluzeni-z-hlediska-zajisteneho-veritele-80725.html>>.

8.21 Splnění oddlužení a osvobození dlužníka v rozsahu neuspokojených pohledávek v režimu oddlužení i mimo něj

Splnění oddlužení vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, proti němuž není odvolání přípustné; právní mocí tohoto rozhodnutí insolvenční řízení končí. Současně insolvenční soud rozhodne o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech a zproští insolvenčního správce jeho funkce. (ust. 413 IZ)

Jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka. (ust. 414 odst. 1 IZ)

Osvobození podle odstavce 1 se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit. (ust. § 414 odst. 2 IZ)

Osvobození podle odstavců 1 a 2 se vztahuje i na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu. (ust. § 414 odst. 3 IZ)

Při osvobození dlužníka podle odstavce 1 zůstává zajištěnému věřiteli, který po schválení oddlužení nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení tohoto majetku; pohledávek, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170), se může takto domáhat jen za dobu od skončení insolvenčního řízení. (ust. § 414 odst. 4 IZ)

Je-li hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, nižší než 30 % jejich pohledávek, nebo nedosahuje-li nejnižší hodnotu plnění, na které se tyto věřitelé s dlužníkem dohodli, může insolvenční soud po slyšení dlužníka a insolvenčního správce přesto přiznat dlužníku osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka a za předpokladu, že dlužník prokáže, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které nezavinil, a zároveň, že částka, kterou tyto věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem. Ustanovení § 414 odst. 3 platí obdobně. (ust. § 415 IZ)

Dojde-li po schválení oddlužení ke splnění všech zákonem stanovených povinností, je insolvenční řízení fakticky u konce. Takový stav však musí být ještě deklarován soudem. Podle výsledku dosavadního řízení a po zjištění rozhodných skutečností na základě předložené zprávy insolvenčního správce, která je svým obsahem podobná konečné zprávě předkládané v případě úpadku řešeného konkursem, vydá soud rozhodnutí, kterým vezme na vědomí splnění oddlužení a současně rozhodne o zproštění insolvenčního správce z jeho funkce včetně odměny a hotových výdajů. Shora uvedená rozhodnutí soud zpravidla obsáhne v jednom usnesení, které doručí zvlášť dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru, pokud byl ustanoven.

K povinnosti soudu zprostit insolvenčního správce z jeho funkce je v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.4.2014, sp.zn. 1 VSPH 613/2014 vysvětleno, že na rozdíl od úpravy obsažené v ust. § 313 odst. 1 IZ pro případ řešení úpadku dlužníka konkursem, insolvenční zákon v případě řešení úpadku oddlužením nepředpokládá výkon funkce správce po skončení insolvenčního řízení ani jej nijak neupravuje. Ust. § 413 výslovně ukládá soudu, aby všechna uvedená rozhodnutí včetně výroku o zproštění správce vydal současně.

O tom, jestli bude dlužník osvobozen od zbytku svých dluhů, se rozhoduje samostatným rozhodnutím až poté, co soud vezme na vědomí jeho splnění. Může tedy nastat situace, kdy soud vezme na vědomí splnění oddlužení, ale dlužník přesto nebude osvobozen od zbytku dluhů neuspokojených v rámci schváleného oddlužení. Kritéria pro posouzení splnění oddlužení a pro osvobození dlužníka od zbytku dluhů budou tedy rozdílná, neboť při splnění oddlužení se soud ještě nemusí zabývat tím, zda se nezajištěným věřitelům za dobu trvání oddlužení dostalo zákonem vyžadované třicetiprocentní hodnoty jejich pohledávek.

Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty lze považovat za splněné v případě, je-li zpeněžen majetek, který tvoří majetkovou podstatu a insolvenční správce zároveň sestavil konečnou zprávu, resp. zprávu obsahem podobnou konečné zprávě a na jejím základě vydal rozvrhové usnesení, jenž bylo následně splněno podobně jako při řešení úpadku konkursem.

U oddlužení plněním splátkového kalendáře bude jeho splnění přicházet v úvahu až po pěti letech, pokud však nedojde k úplnému uspokojení všech zjištěných nebo pravomocně určených pohledávek zahrnutých do splátkového kalendáře za dobu kratší

než je zákonem stanovená. Naopak dosažení třicetiprocentní míry uspokojení pohledávek zahrnutých do splátkového kalendáře v době kratší než pět let není důvodem pro skončení oddlužení a osvobození dlužníka od zbytku neuhrazených dluhů. Nastane-li situace, kdy dlužník plně uspokojí výše uvedené nezajištěné pohledávky, je oddlužení plněním splátkového kalendáře splněno posledním dnem splátky určené věřitelům a nikoli až dnem, kdy splnění oddlužení vzal soud na vědomí, což může mít např. význam při rozhodování soudu o přiznání odměny a hotových výdajů insolvenčního správce. V tomto směru lze odkázat např. na usnesení Vrchního soudu v Praze.¹³⁶ Co se týká pětileté doby trvání oddlužení, tak ta je zákonem stanovená a nelze ji prodloužit. K tomu se vyjádřil i Nejvyšší soud, podle jehož vyjádření: „*Je pětiletá lhůta stanovená zákonem lhůtou nejzazší a její počátek je vždy určen termínem první splátky stanoveným v rozhodnutí o schválení oddlužení splátkovým kalendářem.*“¹³⁷

Skončení insolvenčního řízení s sebou nese i nutnost vypořádat odměnu a náhradu hotových výdajů insolvenčního správce související s výkonem jeho činnosti. Obojí je upraveno v ust. § 3 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.¹³⁸ Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty jsou odměna insolvenčního správce a hotové výdaje hrazeny při rozvrhu z výtěžku zpeněžení a výše odměny se určuje stejným způsobem jako při konkursu, přičemž nejnižší částka musí činit alespoň 45 000,- Kč bez DPH. Při oddlužení plněním splátkového kalendáře jsou odměna a hotové výdaje správce spláceny dlužníkem zásadně po celou dobu trvání oddlužení a jsou zahrnuty do pravidelných měsíčních splátek jako přednostní pohledávka za majetkovou podstatou. Odměna a hotové výdaje správce činí měsíčně částku 900,- Kč a v případě společného oddlužení manželů částku 1 350,- Kč. K uvedeným částkám je

¹³⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21.3.2012, sp.zn. 1 VSPH 341/2012.

¹³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2013, sen.zn. 29 NSČR 12/2013, zveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod pořadovým č. 77/2013.

¹³⁸ Ust. § 3 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů: *Pokud je způsobem řešení dlužníkovy úpadku oddlužení, činí odměna insolvenčního správce a) při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty částku určenou podle § 1, nejméně však 45 000 Kč, b) při oddlužení plněním splátkového kalendáře 750 Kč a v případě oddlužení povoleného na základě společného návrhu manželů 1125 Kč za každý započatý kalendářní měsíc od rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře, c) při oddlužení plněním splátkového kalendáře, při kterém dochází ke zpeněžení majetku sloužícího k zajištění, 750 Kč a v případě oddlužení povoleného na základě společného návrhu manželů 1125 Kč za každý započatý kalendářní měsíc od rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře a částku určenou podle § 1 odst. 2.*

zpravidla ještě potřeba připočíst DPH, neboť většina správců jsou plátcí daně z přidané hodnoty. Proti rozhodnutí o splnění oddlužení není odvolání přípustné a jeho právní mocí dané insolvenční řízení definitivně končí.

Pokud dlužník řádně a včas splní všechny povinnosti uložené mu usnesením o schválení oddlužení, může podat soudu návrh na osvobození od placení zbytku dluhů, jež zůstaly po splnění oddlužení neuspokojeny, jak je stanoveno ve shora cit. ust. 414 odst. 1 IZ. Soud po předložení návrhu dlužníka a po jeho slyšení vydá usnesení, jímž jej osvobodí od zbytku neuspokojených pohledávek.

Osvobození od zbytku neuspokojených pohledávek je hlavním účelem oddlužení a pro dlužníka představuje možnost začít nový život zcela bez dluhů. Proto může k osvobození dojít pouze za předpokladu, že byly splněny zákonem stanovené podmínky přípustnosti oddlužení vymezené v ust. § 395 IZ. Těmito podmínkami je požadavek minimální třicetiprocentní míry uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů zahrnutých do oddlužení (pouze ve výjimečných případech může být dlužník osvobozen od zbytku dluhů, i když nebyla splněna minimální třicetiprocentní míra uspokojení, o této výjimce je pojednáno níže) a požadavek dlužníkova poctivého záměru. Jakmile soud dospěje k závěru kdykoliv v průběhu schváleného oddlužení, že jedna z těchto podmínek není splněna, což může být i na základě námítky věřitele, oddlužení zruší a prohlásí na majetek konkurs (o tom více v další kapitole). Dokud není rozhodnutí o osvobození dlužníka od povinností platit dosud neuspokojené pohledávky soudem vydáno, trvají neuhrazené pohledávky a dlužník je nadále povinen je hradit.

K rozhodnutí o osvobození dlužníka se vyjádřil i Nejvyšší soud, který konstatoval, že: *„Při zákonem předepsané 30% kvótě uspokojení věřitelů se osvobození od placení zbytku dluhů může při oddlužení týkat až 70% dlužníkůvých dluhů, bez zřetele k tomu, zda s tím věřitel souhlasí, a k tomu, zda se věřitel nachází ve stejném nebo dokonce horším sociálním a majetkovém postavení než sám dlužník.“*¹³⁹

Co se týká podmínek přiznání osvobození od placení zbytku dluhů, jsou zajímavé závěry Vrchního soudu v Praze (citováno z odůvodnění): *„Je třeba zdůraznit, že pro posouzení splnění podmínek pro osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny, jsou rozhodná výlučně kritéria uvedená*

¹³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.7.2014, sen.zn. 29 NSČR 53/2012, zveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod pořadovým č. 10/2014.

*v ust. § 414 a § 415 IZ. Pro posouzení věcné správnosti napadeného usnesení proto nemohou být důvodné výtky odvolatele, jež se týkaly chování dlužníka před zahájením insolvenčního řízení; ty mohly mít svůj význam v předchozích fázích insolvenčního řízení, zejména pro rozhodnutí o povolení oddlužení nebo jeho schválení.*¹⁴⁰

Z výše formulovaných závěrů Nejvyššího soudu a Vrchního soudu v Praze vyplývá, že na vydání usnesení soudu o osvobození dlužníka od pohledávek neuspokojených v rámci oddlužení nemá vliv skutečnost, že dlužník uspokojil nezajištěné věřitele pouze v rozsahu 30% jejich pohledávek, neboť na tom je celé oddlužení založeno a je jedno, zda s tím věřitelé souhlasí či nikoliv.

Rozsah osvobození od placení pohledávek podle ust. § 414 a § 415 IZ se vztahuje na následující pohledávky:

- na pohledávky zahrnuté do oddlužení v rozsahu, v němž nebyly po schválení oddlužení uspokojeny bez zřetele k tomu, zda se jedná o peněžitá či nepeněžitá plnění,
- pohledávky věřitelů, k nimž se v insolvenčním řízení nepřihlíželo (jedná se o pohledávky opožděně přihlášené, úspěšně popřené, pohledávky, o nichž bylo soudem rozhodnuto, že nejsou po právu, příp. pohledávky věřitelů, kteří vzali jejich přihlášku zpět,
- pohledávky věřitelů, které nebyly do insolvenčního řízení přihlášeny, ač měly být,
- na ručitele a jiné osoby, které měli vůči dlužníku právo postihu pro výše označené pohledávky,

s výjimkou:

- a) pohledávek představujících peněžitý trest nebo jinou majetkovou sankci uloženou dlužníku v trestním řízení,
- b) pohledávek na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti, jichž se osvobození v souladu s ust. § 416 IZ netýká.

Osvobození dlužníka se vztahuje jak na pohledávky zahrnuté do oddlužení tak na pohledávky mimo něj, kromě pohledávek na náhradu škody způsobené úmyslným trestným činem nebo na pohledávky z titulu peněžitého trestu či jiné majetkové sankce uložené v trestním řízení.

Pokud soud osvobodí dlužníka od placení pohledávek v rozsahu, v němž nebyly v rámci oddlužení uspokojeny, vztahuje se osvobození i na případné ručitelé či jiné osoby

¹⁴⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.7.2011, sp.zn. 1 VSPH 883/2011.

s právem postihu vůči dlužníku. K tomu vydal Nejvyšší soud jedno zajímavé rozhodnutí, v němž vyslovil tuto právní větu: „Rozhodnutí vydané podle § 414 odst. 1 IZ, v němž insolvenční soud osvobodí dlužníka od placení pohledávek v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, nezavazuje povinnosti k úhradě těchto pohledávek dlužníkových věřitelů ani ručitele, ani jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu. Pohledávka, na kterou se vztahuje rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení, vydané podle § 414 odst. 1 IZ, v neuhrazeném rozsahu nezaniká, v soudním či jiném řízení ji však nelze věřiteli přiznat; ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim jako promlčená pohledávka.“¹⁴¹

Z výše citované právní věty Nejvyššího soudu plyne takový závěr, že osvobozením dlužníka v rozsahu, v němž nebyly pohledávky uspokojeny, povinnosti k úhradě těchto pohledávek dlužníkovým věřitelům nejsou zbaveni ručitelé či jiné osoby, které měly vůči dlužníkovi pro tyto pohledávky právo postihu. Jinak řečeno, dlužník je osvobozen též od placení pohledávek svým ručitelům a jiným osobám, které za něj plnily jeho věřitelům na pohledávky, na něž se dotčené osvobození vztahuje. Povinnost těchto osob tedy dále trvá, ale přiznáním osvobození dlužníku, již nemohou vůči němu uplatnit právo postihu (tzv. regres), který by jim jinak náležel. Jinými slovy lze říci, že pohledávka v neuhrazeném rozsahu nezaniká, rovněž tak závazek dlužníka trvá i nadále, ale de facto existuje jako tzv. naturální obligace, což znamená, že právo domáhat se takové pohledávky vůči dlužníku osvobozením zaniklo.

Zákon dává možnost dlužníkům dosáhnout osvobození od zbytku dluhů i v případě, že nezajištění věřitelé obdrželi při schváleném oddlužení plnění nižší než 30% jejich pohledávek nebo plnění nižší než nejnižší hodnota plnění, na které se s dlužníkem dohodli. V takovém případě musí být splněny dvě podmínky, a to že zákonem minimální hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které dlužník nezavinil a zároveň částka, kterou dosud obdrželi nezajištění věřitelé, není nižší než částka, které by se dosáhlo prohlášením konkursu na dlužníkovu majetek. I v takové situaci rozhodne o osvobození dlužníka insolvenční soud, ale jen na základě dlužníkovu návrhu řádně odůvodněného a po jeho slyšení, při němž bude muset dlužník prokázat splnění shora uvedených předpokladů, které musí být dány kumulativně. K osvobození ve výše

¹⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.11.2010, sp.zn. 29 Cdo 3509/2010, zveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a Stanovisek pod č. 63/2011.

uvedeném smyslu by mělo docházet jen zřídka a rozhodně by se to nemělo stávat pravidlem. Proto zákon přesně stanovil podmínky, kdy lze přistoupit k aplikaci ust. § 415 IZ a osvobodit dlužníka od placení neuspokojených pohledávek zahrnutých v oddlužení i přesto, že nebyla splněna podmínka minimální míry uspokojení nezajištěných věřitelů. Není však vyloučeno, že k osvobození dlužníka od placení neuspokojených pohledávek zahrnutých v oddlužení, může dojít i v případě, kdy nezajištění věřitelé neobdrželi žádné plnění. K takovému závěru dospěl Vrchní soud v Praze v případě oddlužení schváleného formou zpeněžení majetkové podstaty (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21.1.2015, sp.zn. 1 VSPH 2161/2014).

K náležitostem návrhu dlužníka na osvobození od neuhrazených pohledávek zahrnutých do oddlužení při nesplnění zákonem stanovené kvóty 30% pohledávek nezajištěných věřitelů se vyjádřil Vrchní soud v Praze a stanovil pravidla rozhodování o takovém návrhu: „*Podmínkou pro rozhodování podle § 415 IZ je zvláštní návrh dlužníka, který sám o sobě není bez dalšího zahrnut v návrhu podle § 414 odst. 1 IZ. Dlužník musí v tomto návrhu tvrdit takové skutečnosti – objektivně působící („které nezavinil“), v jejich důsledku nebylo dosaženo požadované hodnoty plnění a současně označit důkazy k prokázání těchto tvrzení a prokázat, že částka, která by byla určena k uspokojení nezajištěných pohledávek v konkursu, by nebyla vyšší než hodnota plnění získaná podle splněného oddlužení. Soud dlužníku poskytne potřebné poučení o povinnosti tvrzení a důkazní; z úřední povinnosti zde soud žádná šetření neprovádí.*“¹⁴²

8.22 Odejmutí a zánik osvobození dlužníka

Osvobození podle § 414 a 415 insolvenční soud dlužníku odejme, jestliže na základě návrhu podaného některým z dotčených věřitelů do 3 let od jeho pravomocného přiznání vyjde najevo, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům; to neplatí, jestliže věřitel, který návrh podal, mohl takovou námitku uplatnit před rozhodnutím o přiznání osvobození dlužníku. (ust. § 417 odst. 1 IZ)

Přiznané osvobození zaniká, byl-li dlužník do 3 let od právní moci rozhodnutí o něm pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení

¹⁴² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.3.2015, sp.zn. 3 VSPH 6/2015.

nebo provedení oddlužení anebo přiznání osvobození, případně kterým jinak poškodil věřitele. (ust. § 417 odst. 2 IZ)

Zánik osvobození podle odstavců 1 a 2 se nevztahuje na pohledávky věřitelů, kteří se sami účastnili podvodných jednání s dlužníkem nebo nedovolených výhod; o tom musí být rozhodnuto výrokem usnesení. (ust. § 417 odst. 3 IZ)

Rozhodnutí vydané podle odstavců 1 až 3 se doručuje zvlášť dlužníkovi a věřiteli, jehož se zánik osvobození týká; jen tyto osoby mohou proti rozhodnutí podat odvolání. (ust. § 417 odst. 4 IZ)

Dlužníku, kterému bylo pravomocně přiznáno osvobození od zbytku dluhů neuspokojených v režimu oddlužení, nemusí být ještě definitivní. Zákon obsahuje tzv. „pojistku“, která má umožnit přiznané osvobození zrušit. Zákon upravuje v podstatě dva způsoby zrušení pravomocně přiznaného osvobození. V prvním případě dojde ke zrušení na základě rozhodnutí soudu, jímž je dlužníku osvobození odejmuto. Druhý případ je naopak „zrušením“, které nastává ex lege a soud jej pouze deklaruje a takovému případu se říká zánik osvobození.¹⁴³

V prvním případě přiznané osvobození insolvenční soud ve smyslu výše cit. ust. § 417 odst. 1 IZ svým usnesením odejme dlužníku, a to pouze na základě podaného návrhu jedním z dotčených věřitelů do 3 let od pravomocného přiznání osvobození, jestliže vyjde najevo, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo podvodným jednáním dlužníka nebo dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům. To však neplatí, pokud věřitel takovou námitku mohl uplatnit před rozhodnutím o přiznání osvobození dlužníkovi. K tomu bych ráda zmínila jedno usnesení Vrchního soudu v Olomouci, který návrh věřitele na odejmutí osvobození dlužníka od povinnosti platit zbytek neuspokojených pohledávek zamítnul a v odůvodnění usnesení mj. uvedl, že: „*Pro odejmutí osvobození jsou podstatné skutečnosti, které soud prvního stupně neměl před rozhodnutím o osvobození dlužníka k dispozici a zjistil je až následně poté, co dlužníka od placení pohledávek osvobodil. V posuzované věci však navrhovatel v návrhu na odejmutí osvobození argumentuje skutečnostmi, s nimiž seznámil insolvenční soud již v průběhu insolvenčního řízení ve fázi před schválením oddlužení a nejedná se tudíž o novoty, které by vyvstaly až ve fázi po přiznání osvobození dlužníci. A proto v této*

¹⁴³ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*, Komentář. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. 964 s.

*fázi řízení, tedy po přiznání osvobození dlužníci, již nelze k těmto skutečnostem přihlížet (§ 417 odst. 1, část věty za středníkem IZ).*¹⁴⁴

Z výše uvedených závěrů vrchního soudu vyplývá, že lze namítat pouze skutečnosti, které vyšly najevo až po přiznání osvobození dlužníku a nikoliv skutečnosti, které nastaly v průběhu schváleného oddlužení.

Ohledně podvodného jednání dlužníka, které je důvodem pro odejmutí přiznaného osvobození, je možno doplnit, že nemusí být nezbytně naplněna skutková podstata trestného činu, což platí i pro poskytnutí zvláštní výhody některým věřitelům. Usnesení o odnětí přiznaného osvobození, jakož i usnesení, jímž se návrh na vydání takového usnesení zamítá, má náležet mezi tzv. statusová rozhodnutí insolvenčního soudu, kterými je rozhodováno ve věci samé.

Ve druhém případě přiznané osvobození ve smyslu výše cit. ust. § 417 odst. 2 IZ bez dalšího (ex lege) zaniká, byl-li dlužník do třech let od právní moci rozhodnutí o něm pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení nebo provedení oddlužení, nebo podstatně ovlivnil přiznání osvobození nebo jinak poškodil věřitele. O zániku přiznaného osvobození dlužníku soud rovněž vydává usnesení, ale jedná se o rozhodnutí deklaratorní, neboť soud zde pouze deklaruje skutečnost, že přiznané osvobození zaniklo, tedy deklaruje stav, který již nastal.

Oba výše uvedené případy, kterými dochází k zániku přiznaného osvobození, se nevztahují na pohledávky, které se týkají věřitelů, jež se sami podíleli na podvodných jednání dlužníka nebo jinak se účastnili nedovolených výhod. Od placení těchto pohledávek zůstává dlužník osvobozen, což musí soud ve výroku obou rozhodnutí uvést výslovně.

Rozhodnutí o zániku nebo odejmutí přiznaného osvobození dlužníku se doručuje vyhláškou a zvláště se doručuje dlužníku a věřitelům, jichž se zánik osvobození týká. Osobami oprávněnými k odvolání jsou dlužník a dotčený nezajištěný věřitel. Aktivní věcná legitimace k podání odvolání je podobně jako v případě podání odvolání proti přiznání osvobození dlužníka dána pouze oprávněnému nezajištěnému věřiteli. Zajištěný věřitel odvolání podat nemůže, neboť je uspokojován výlučně ze zpeněžení předmětu zajištění a již se neuspokojuje ve splátkovém kalendáři nebo zpeněžením ostatního majetku.

¹⁴⁴ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30.9.2015, sp.zn. 1 VSOL 344/2015.

Případy, kdy soud rozhodl o odejmutí přiznaného osvobození dlužníku nebo kdy deklaroval jeho zánik ex lege, jsou v praxi zcela výjimečné na rozdíl od rozhodnutí, kterým soud zrušil již schválené oddlužení.

8.23 Zrušení schváleného oddlužení

Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem, jestliže

- a) dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nebo*
- b) se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit, nebo*
- c) v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení oddlužení peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, anebo*
- d) to navrhne dlužník. (ust. § 418 odst. 1 IZ)*

Má se za to, že dlužník zavinil vznik peněžitého závazku podle odstavce 1 písm. c), byl-li k jeho vymožení vůči dlužníku nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce. (ust. § 418 odst. 2 IZ)

Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem také tehdy, vyjdou-li po schválení oddlužení najevo okolnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že oddlužením je sledován nepoctivý záměr. (ust. § 418 odst. 3 IZ)

Rozhodnutí podle odstavce 1 a 3 může insolvenční soud vydat, jen dokud nevezme na vědomí splnění oddlužení. Učiní tak po jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, který zrušení oddlužení navrhl. Rozhodnutí podle odstavce 1 písm. a) až c) může insolvenční soud vydat i bez návrhu. (ust. § 418 odst. 4 IZ)

Proti rozhodnutí podle odstavce 1 a 3 mohou podat odvolání pouze osoby uvedené v odstavci 4. (ust. § 418 odst. 5 IZ)

V celém průběhu plnění schváleného oddlužení může dojít k „převrácení“ oddlužení do řešení úpadku dlužníka konkursem. K vydání rozhodnutí o zrušení

oddlužení může dojít nejdříve po účinnosti rozhodnutí o schválení oddlužení, a to do té doby, než soud vezme splnění oddlužení na vědomí.¹⁴⁵ Soud zruší schválené oddlužení:

- vždy na návrh dlužníka,
 - na návrh věřitele nebo i bez návrhu, jestliže
- a) dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení (výklad k povinnostem dlužníka během splátkového kalendáře níže),
 - b) se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit, tj. pokud se stane zjevným, že v rámci splátkového kalendáře nebude dosaženo ani minimální zákonné míry uspokojení nezajištěných věřitelů,
 - c) v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníkovi po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a byl-li k vymožení tohoto závazku vůči dlužníkovi nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce má se za to, že dlužník jeho vznik zavinil (zde nastává tzv. fikce dlužníkovy zavinění),
 - d) vyjdou-li po schválení oddlužení najevo okolnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že oddlužením je sledován nepoctivý záměr dlužníka.¹⁴⁶

Nyní se budu zabývat jednotlivými důvody, které vedou ke zrušení schváleného oddlužení z pohledu judikatury.

Jako první důvod, pro který lze zrušit schválené oddlužení, je situace, kdy dlužník neplní podstatné povinnosti uložené mu rozhodnutím soudu o schválení oddlužení. Jedná se o povinnosti, které dlužník plní v rámci splátkového kalendáře, jejichž výčet je uveden v ust. § 412 odst. 1 IZ. Podle znění tohoto ustanovení: „*Je dlužník po dobu trvání účinků oddlužení plněním splátkového kalendáře povinen:*

- a) *vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat; nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat,*
- b) *hodnoty získané dědictvím, darem a z neúčinného právního úkonu, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, vydat insolvenčnímu*

¹⁴⁵ KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, DADAM Alexandr, aj. *Insolvenční zákon a předpisy související, Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení, Komentář*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008. 604 s.

¹⁴⁶ MLEJNKOVÁ, Ivana. *Účinky a provedení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 14.10.2015 [cit. 9.4.2016]. Dostupné na: <http://www.insolvenčni-zakon-komentar.cz/onb/?uniqueid=mRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJUuzzD8ZM75hBiCS2xXr13A&uri_view_type=35>.

správci ke zpeněžení a výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře,

c) bez zbytečného odkladu oznámit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání,

d) vždy k 15. březnu a k 15. září kalendářního roku předložit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců, neurčí-li insolvenční soud v usnesení o schválení oddlužení jinou dobu předkládání,

e) nezatajovat žádný ze svých příjmů a na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání účinků schválení oddlužení,

f) neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody,

g) nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit.“

Co se týká povinnosti dlužníka uvedené pod písmenem b), tak dlužník by měl všechny mimořádné příjmy a aktiva získaná darem nebo z dědictví použít na mimořádné splátky nad rámec splátkového kalendáře. Půjde zejména o dary zákonem výslovně uvedené nebo majetek z dědictví, z neúčinného právního úkonu či z majetku zatajeného dlužníkem, ale i veškeré jiné mimořádně získané hodnoty a příjmy, např. výhry ze soutěží nebo loterií. S účinností od 1.1.2014 došlo k rozšíření zdrojů pro plnění oddlužení splátkovým kalendářem o výtěžek ze zpeněžení majetku z neúčinného právního úkonu a majetku, který dlužník neuvedl v seznamu majetku.

Na ustanovení o mimořádných splátkách navazuje odst. 3 téhož ustanovení, podle něhož dlužník nesmí bez souhlasu správce odmítnout přijetí daru nebo dědictví či uzavřít dohodu o vypořádání dědictví, podle které by dostal méně, než činí jeho dědický podíl. Jinak by byl takový právní úkon neplatný. Smyslem této právní úpravy je, aby dlužník nezabránil nabytí majetku, který podléhá splátkovému kalendáři a výtěžek ze zpeněžení takto nabytého majetku mohl být použit k mimořádným splátkám určeným věřitelům.

Neúčinným právním úkonem bude ve většině případů převod nemovitosti dlužníka před zahájením insolvenčního řízení na osobu blízkou. V případě účinného odporu nemusí ještě dojít ke zrušení schváleného oddlužení a může být pokračováno dále v plnění splátkového kalendáře (např. Vrchní soudu v Praze několikrát zdůraznil, že je

nutné mít vždy na zřeteli, zda pokračování v oddlužení není pro věřitele výhodnější, než jeho zrušení a prohlášení konkursu).¹⁴⁷

Co všechno lze považovat za mimořádný příjem určený k úhradě pohledávek věřitelům nad rámec splátkového kalendáře, je třeba vždy posoudit podle konkrétního případu. Za mimořádný příjem, který je dlužník povinen poskytnout správci k použití mimořádných splátek, lze považovat např. i daňový bonus na dítě. V tomto směru lze odkázat na závěry formulované Vrchním soudem v Praze, který se vyjádřil v tom smyslu, že: *„Daňové zvýhodnění, byť se v odborné literatuře hovoří o daňovém zvýhodnění na dítě, nelze považovat za dávku určenou k výživě dítěte, ale jde o institut, který umožňuje při splnění určitých podmínek (daňový poplatník-dlužník vyživuje dítě) optimalizaci daňového zatížení daňového subjektu. Ostatně, § 35c odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb. hovoří o nároku poplatníka na daňové zvýhodnění na dítě, nikoli o nároku dítěte na daňové zvýhodnění, dítě není tím, koho by zákon daňově zvýhodnil, je toliko právním důvodem pro takové zvýhodnění. Proto, mimo jiné, lze s ohledem na absenci konkrétního zákonného ustanovení považovat daňový bonus za mimořádné plnění určené daňovému subjektu-dlužníku, které lze použít jako mimořádnou splátku při oddlužení.“*¹⁴⁸

Ke zrušení schváleného oddlužení pro neplnění podstatných povinností jistě bude patřit případ, kdy dlužník po schválení oddlužení přijde o jediný postižitelný příjem a o získání dalších příjmů neusiluje, a dlouhodobě tak neposkytuje žádné splátky. Dlužník je nekontaktní, neboť se odstěhoval z adresy svého bydliště, aniž soudu nebo správci sdělil adresu svého současného bydliště. Jak judikoval Vrchní soud v Praze: *„Oddlužení je způsobem řešení dlužníkovy úpadku, který za zákonem stanovených podmínek vede k osvobození dlužníka od placení zbytku jeho dluhů dle § 414 a násl. IZ. K tomu však může dojít jen, pokud dlužník všechny své povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení řádně a včas splnil. Při oddlužení formou splátkového kalendáře je přitom soud již v jeho průběhu povinen zohlednit zjištění, že dlužník s ním spojené povinnosti v podstatné míře neplní, a že z toho důvodu nelze očekávat završení oddlužení osvobozením dlužníka od placení zbytku jeho dluhů. Pak není důvodu vyčkávat splnění celého splátkového kalendáře a naopak je třeba proces oddlužení za podmínek stanovených v § 418 IZ ukončit.“*¹⁴⁹

¹⁴⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.1.2014, sp.zn. 3 VSPH 2107/2013.

¹⁴⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18.3.2013, sp.zn. 1 VSPH 241/2013.

¹⁴⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.5.2012, sp.zn. 3 VSPH 451/2012.

Ohledně zrušení schváleného oddlužení z důvodu, že nebude možné podstatnou část splátkového kalendáře splnit, úzce souvisí s důvodem zrušení schváleného oddlužení pro neplnění podstatných povinností a není vyloučeno, že v daném případě se budou oba důvody překrývat. V tomto směru lze zmínit např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15.12.2010, sp.zn. 3 VSPH 980/2010, které se týká zrušení schváleného oddlužení z důvodu, který spočívá v nemožnosti splnit podstatnou část splátkového kalendáře. Vrchní soud konstatoval následující: „Bez ohledu na to, zda lze dlužníku přičíst i zamlčení výživného, jeho reálná ekonomická nabídka v průběhu splátkového kalendáře byla zcela nedostatečná k tomu, aby bylo možno očekávat jeho řádné splnění. Dlužník přitom nejevil žádnou snahu, aby nepříznivý vývoj procesu oddlužení, který indikuje jeho zrušení dle § 418 odst. 1 písm. b) IZ, nějak zvrátil či alespoň vysvětlil. S insolvenčním správcem ani se soudem nekomunikoval, k jednání o věci se opakovaně nedostavil a nakonec (v době vydání napadeného usnesení) dobrovolně ukončil svůj pracovní poměr, ačkoli zjevně jiné zaměstnání jako zdroj svých příjmů zajištěno neměl. Nyní je evidován jako uchazeč o zaměstnání odkázaný na podporu v nezaměstnanosti. Tímto chováním dlužník zjevně porušil své povinnosti při oddlužení plněním splátkového kalendáře [viz § 412 odst. 1 písm. a) IZ], a to způsobem natolik závažným, že je naplněn důvod pro zrušení schváleného oddlužení i z hlediska § 418 odst. 1 písm. a) IZ.“¹⁵⁰

Z výše citované části odůvodnění rozhodnutí je zřejmé, že důvody uvedené pod písm. a) a b) ust. § 418 IZ se budou často překrývat a schválené oddlužení bude možné tak zrušit z obou citovaných důvodů.

K otázce zrušení schváleného oddlužení z důvodu zaviněného jednání dlužníka, které zapříčinilo vznik peněžitého závazku po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře splatného déle než 30 dnů, se vyslovil Vrchní soud v Praze v tom smyslu, že: „Nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce není podmínkou sine qua non prokazující naplnění požadavků § 418 odst. 1 písm. c) IZ, ale má toliko usnadnit posuzování, zda dlužník zavinil vznik věřitelem tvrzeného závazku. V opačném případě (kdy výkon rozhodnutí či exekuce nařízeny nebyly včetně případů, kdy návrh na výkon rozhodnutí či exekuci ani nebyl podán) je však na insolvenčním soudu, aby se v rámci přezkoumání důvodnosti podaného návrhu zabýval zjišťováním, zda po schválení plánu oddlužení

¹⁵⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15.12.2010, sp.zn. 3 VSPH 980/2010.

peněžitý závazek, s nímž je po dobu delší 30 dnů v prodlení, dlužníkovi vůbec vznikl a zda vznik tohoto závazku zavínil.”¹⁵¹

V praxi je velmi častým případem vznik závazku dlužníka v důsledku jím zavineného jednání z titulu neplnění výživného. K problematice vzniku závazku z titulu výživného lze uvést např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14.5.2012, sp.zn. 2 VSPH 195/2012 vydané v insolvenční věci vedené Krajským soudem v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 77 INS 242/2010. Podle závěrů Vrchního soudu obsažených v tomto usnesení, je dlužník povinen platit běžné i dlužné výživné na nezletilé dítě v průběhu splátkového kalendáře, a to i v případě, vznikla-li mu tato povinnost až po rozhodnutí soudu o schválení oddlužení. Soudem určené výživné je vždy přednostní pohledávkou, kterou je dlužník povinen splácet. Má-li tedy dlužník povinnost platit běžné výživné stanovené soudem a zároveň má i dluh na výživném, pak dlužník ze splátky platí během splátkového kalendáře každý měsíc přednostně celé běžné výživné a zbytek částky je určen k úhradě dlužného výživného, a to je spláceno až do jeho úplného zaplacení.

Ohledně chování dlužníka v průběhu oddlužení naplňujícího znaky nepoctivého záměru dlužníka, lze odkázat např. na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8.1.2013, sp.zn. 1 VSPH 1775/2012, v němž soud dospěl k těmto závěrům: *„Lze usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka ve smyslu § 395 odst. 1 písm. a) IZ též v situaci, kdy se dlužník po podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení dostatečně nesnaží maximalizovat své příjmy a pravidelně vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost nebo kdy si dlužník bere bezdůvodně (tj. jen pro svoji potřebu) neplacené volno anebo kdy veškeré své příjmy, k nimž má prozatím ničím neomezené dispoziční oprávnění používá jen na úhradu vlastních potřeb a zálib a nikoliv k úhradě svých splatných závazků a jejich zapravení bez vážného důvodu lehkovážně ponechává až na dobu po schválení oddlužení.“¹⁵²*

Soud rozhodne o zrušení schváleného oddlužení a řešení dlužníkovy úpadku konkursem po jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a příp. věřitele, který zrušení oddlužení navrhnul. V případě zrušení oddlužení navrženého dlužníkem judikatura dovozuje, že takové rozhodnutí lze vydat i bez předchozího jednání. Usnesení, jímž soud zrušil oddlužení a zároveň rozhodl o způsobu

¹⁵¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15.11.2010, sp.zn. 2 VSPH 696/2010.

¹⁵² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8.1.2013, sp.zn. 1 VSPH 1775/2012.

řešení úpadku konkursem, je svou povahou rozhodnutím meritorním, kterým je rozhodováno ve věci samé.

Usnesení o zrušení oddlužení soud doručí vyhláškou a zvláště jej doručí dlužníku, insolvenčnímu správci, věřitelskému výboru a věřiteli, který zrušení navrhnul, a jen tyto osoby mohou proti předmětnému usnesení podat odvolání. Vrchní soud v Praze však dospěl k závěru, že subjektivní věcná legitimace k podání odvolání nenáleží insolvenčnímu správci, což odůvodňuje tím, že se dané rozhodnutí nijak netýká práv a povinností správce ani jím není způsobena žádná újma.¹⁵³

¹⁵³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.11.2014, sp.zn. 1 VSPH 2287/2014.

9 Přípravovaná změna na poli insolvenčního práva

V časovém období, kdy dokončuji svou rigorózní práci, je Ministerstvem spravedlnosti připravována poměrně rozsáhlá novela insolvenčního zákona, která se bude dotýkat některých zásadních problematických aspektů insolvenčního práva. Přípravovaná novela by měla zasáhnout následující oblasti: systém přidělování insolvenčních věcí, posílení dohledu nad výkonem insolvenčního správce, zvýšení transparentnosti insolvenčního řízení a posílení doručování písemností datovou schránkou, regulaci osob poskytujících právní služby v oblasti oddlužení a intenzivnější ochranu před tzv. šikanózními návrhy.

Ráda bych se vyjádřila k posledním dvěma jmenovaným změnám, které podle mého názoru jsou poměrně zásadní.

Co se týká připravované novely v oblasti regulace osob poskytujících právní služby související s institutem oddlužení, tak jejím cílem je zpřísnění podmínek pro poskytování poradenství v oddlužení. Jde v podstatě o reakci na tzv. oddlužovací společnosti, které nabízejí dlužníkům „pomoc“ při sepisu insolvenčních návrhů. Tyto subjekty nemají potřebnou kvalifikaci pro poskytování takových služeb a nenesou odpovědnost za příp. vady své práce. Novela pak vymezuje okruh osob, které mají být oprávněny poskytovat právní pomoc v oddlužení. Těmito osobami mají být insolvenční správci, advokáti, notáři, ale i tzv. akreditované osoby, které od ministerstva získají příslušné oprávnění. Akreditované osoby by nemohly za poskytování služeb přijímat odměny. Oddlužovací společnosti skutečně představují v praxi problém, neboť sepisují insolvenční návrhy a poskytují tím opětovně a za úplatu právní služby, aniž by k tomu byly oprávněny.¹⁵⁴ Navíc tyto „pochybné společnosti“ často poskytují nepřiměřeně drahé služby, jenž ani neodpovídají kvalitě zpracovaných návrhů. Z pozice asistenta soudu jsem se několikrát setkala s případem, kdy návrh na povolení oddlužení nebo insolvenční návrh byl natolik vadný, že jej bylo nutné odmítnout, při tom za jejich zpracování dlužníci mnohdy zaplatili velkou sumu peněz. S ohledem na výše uvedené lze navrhovanou změnu zákona uvítat.

Posledně jmenovaná plánovaná změna se týká zahájení insolvenčních řízení a zveřejňování věřitelských insolvenčních návrhů v insolvenčním rejstříku, aniž by byly před tím kvalifikovaně posouzeny. V kapitole 5.1 „Zahájení insolvenčního řízení“ jsem

¹⁵⁴ ZIZLAVSKÝ, M. Aktuální stav připravované novely insolvenčního zákona. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 3, 8 s.

se zmínila o nevyhovující právní úpravě zveřejňování insolvenčních návrhů podaných věřitelem a rizikem s nimi spojeným pro dlužníka, resp. osobu, na níž byl insolvenční návrh podán. Podle stávající právní úpravy je soud povinen zveřejnit vyhlášku o zahájení insolvenčního řízení nejpozději do dvou hodin poté, kdy mu dojde insolvenční návrh. Spolu s vyhláškou je v insolvenčním rejstříku zveřejněn i obsah insolvenčního návrhu, aniž by soud návrh před tím věcně posoudil. Podle chystané novely by soud před tím, než dojde ke zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení na dlužníka byl povinen předběžně posoudit oprávněnost předmětného insolvenčního návrhu, a to v časovém rozmezí od jeho doručení do konce následujícího pracovního dne. Dvuhodinová lhůta pro uveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení by pak začala běžet až od okamžiku uplynutí lhůty stanovené pro posouzení dotčeného návrhu. V praxi to znamená, že pokud soud po přezkoumání insolvenčního návrhu dospěje k závěru, že se jedná zjevně o zneužití věřitelových práv na úkor dlužníka, návrh odmítne a vůbec nedojde k zahájení insolvenčního řízení. Chystanou novelu, jejímž cílem je zabránit „šikanózním“ návrhům, lze jistě hodnotit pozitivně, neboť mnoho „dlužníků“ tak bude uchráněno od neblahých důsledků spojených se zahájením insolvenčního řízení, kterým je zejména poškození dobrého jména.¹⁵⁵

Další chystanou změnou, která rovněž přispívá k ochraně proti šikanózním návrhům, je změna ustanovení § 105 IZ. Navrhovatel by v případě podání insolvenčního návrhu proti právnické osobě nově musel ke své splatné pohledávce připojit uznání dlužníka, vykonatelné rozhodnutí nebo potvrzení auditora či soudního znalce, že o pohledávce účtuje v souladu s účetními předpisy. Cílem této právní úpravy je znesnadnit podání návrhů opřených o smyšlené či zcela účelově vytvořené fiktivní pohledávky.

Poslední změnou navazující na ochranu proti šikanózním návrhům má být dotčeno ust. § 108 IZ o ukládání povinností navrhovateli uhradit zálohu. Nově by měla být pro navrhovatele stanovena pevná částka ve výši 50 000,- Kč, bude-li navrhovatelem věřitel a návrh bude směřován proti právnické osobě s výjimkou zaměstnanců dlužníka. Na jedné straně sice dojde k omezení podávání šikanózních návrhů, ale na druhé straně může

¹⁵⁵ SRBECKÝ Lukáš. *Připravovaná novela insolvenčního zákona se snaží zabránit „šikanózním“ insolvenčním návrhům* [online]. právní prostor.cz, 20.7.2015 [cit. 18.4.2016]. Dostupné na: <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/pripravovana-novela-insolvencniho-zakona-se-snazi-zabranit-sikanoznim-insolvencnim-navrhum>>.

odradit i věřitele, kteří mají skutečné pohledávky vůči dlužníku a naopak tím nahrávat dlužníkům.¹⁵⁶

¹⁵⁶ Tamtéž.

10 Závěr

Cílem této práce bylo rozebrat současnou normativní úpravu institutu oddlužení, vyložit příslušná ustanovení a upozornit na některé zcela zásadní problémy, se kterými se poslední dobou potýká soudní praxe, a k nimž dochází v důsledku aplikace některých zákonných ustanovení při řešení úpadku oddlužením. V rámci výkladu dané problematiky je odkazováno na příslušnou soudní judikaturu, kterou jsou některé aplikační problémy vykládány.

V závěrečné části práce je zhodnocena současná právní úprava institutu oddlužení včetně shrnutí dílčích problémů, které přinesla praxe, a které je potřeba do budoucna řešit.

Zakotvení institutu oddlužení jako jednoho z nejčastějších způsobů řešení úpadkové situace dlužníka do českého právního řádu, bylo nezbytné s ohledem na množství zadlužených osob, které dlouhodobě nebyly schopny plnit své závazky. Oddlužení tak představuje vedle konkursu a reorganizace další způsob řešení úpadku dlužníka, ale na rozdíl od konkursu jako zásadně likvidní formy úpadku je založeno na sanačním principu, jenž spočívá v osvobození dlužníka v rozsahu neuspokojených pohledávek, pokud za určitou dobu uspokojí své nezajištěné věřitele v minimální zákonné výši. Výsledkem úspěšné realizace procesu oddlužení by pak mělo být na jedné straně finanční očištění dlužníka a na druhé straně co nejvyšší míra uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů.

Oddlužení je tedy jakýmsi záchranným pásem pro fyzické osoby, které by jinak strávily pravděpodobně celý život v dlužích. Dobrodiní v podobě osvobození dlužníka v rozsahu neuhraných pohledávek, jímž je proces realizace oddlužení završen, by podle mého názoru mělo být zasloužené. I přesto, že insolvenční zákon poměrně podrobně stanoví, jaké povinnosti musí dlužník splnit, chce-li se úspěšně oddlužit, můžeme se na určitých místech v zákoně setkat s nedostatečnou či ne příliš praktickou právní úpravou.

Jako zásadní nedostatek právní úpravy týkající se podávání návrhů na povolení oddlužení spatřuji v absenci lhůty, po kterou by dlužník, který opakovaně podal vadný insolvenční návrh s návrhem na povolení oddlužení se zjevným úmyslem zabránit nařízeným exekucím nebo výkonu rozhodnutí, jej nemohl po určitou dobu podat. V praxi jsem se několikrát setkala s případem, kdy dlužník, který se domáhal povolení oddlužení, opakovaně podal vadný insolvenční návrh, který však neměl tak závažné nedostatky, pro které by jej bylo možné hned na začátku odmítnout. V takovém případě je soud povinen

vyzvat dlužníka k doplnění či odstranění vad návrhu s poučením, jak má danou opravu či doplnění provést včetně následku neuposlechnutí výzvy. Několikrát se stalo, že dlužník na výzvu soudu nereagoval a byl nekontaktní. Tímto jednáním dlužníka pak dochází k administrativnímu zatížení soudu a ke zbytečným průtahům insolvenčního řízení, a to zpravidla do té doby než soud insolvenční návrh odmítne, popř. zastaví řízení pro neuhrazení zálohy. Po právní moci takového usnesení, kterým je insolvenční řízení skončeno, může dlužník podat insolvenční návrh s návrhem na povolení oddlužení znovu, a tak může činit neomezeně, neboť zákon nestanoví žádné omezení v podobě lhůty, po kterou by dlužník nemohl návrh podat. Soud musí takový návrh, i když byl podán třeba po desáté vždy projednat stejným způsobem.

Důvodem, který vede dlužníky k opakovanému podávání takto vadných návrhů, bývá účinek spojený se zahájením insolvenčního řízení spočívající v nemožnosti provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce. Domnívám, se že by zákonodárce měl na takové jednání dlužníka v zákoně pamatovat a v případech, kdy je zjevné, že dlužník nemá v úmyslu se oddlužit, ale pouze oddálit uspokojení pohledávek jeho věřitelů, by měla být v zákoně stanovena lhůta, po kterou by dlužník nemohl předmětný návrh podat znovu jako je tomu u věřitele, který podal insolvenční návrh na dlužníka a poté jej vzal zpět.

Jako nejaktuálnější problém, ohledně jehož řešení se soudní praxe rozchází, se týká podnikatelských závazků. Oddlužení je zaměřeno především na fyzické osoby. I když zákon připouští možnost oddlužit se i u nepodnikajících právnických osob, je to spíše jen v teoretické rovině. Cílovou skupinou oddlužení jsou jednoznačně fyzické osoby a podle současné právní úpravy je aktivní věcná legitimace k podání návrhu na povolení oddlužení s účinností od 1.1.2014 rozšířena i na podnikající osoby s tím, že v ust. § 389 odst. písm. b) IZ je stanoven požadavek, aby fyzická podnikající osoba neměla dluhy plynoucí z podnikání s určitými zákonem stanovenými výjimkami a jednou z nich je doložení souhlasu dotčeného věřitele. Právě nutnost dokládání souhlasu věřitele s podnikatelskými závazky je nejdiskutovanějším tématem v rámci oddlužení.

Podmínka souhlasu věřitele, který má vůči dlužníku pohledávku z podnikání, způsobuje v praxi značné aplikační problémy, které se nedaří vyřešit ani soudní judikaturou ba naopak soudní praxe se při řešení této otázky rozchází. Jak bylo vysvětleno v kapitole 7.3, tak otázka ohledně dokládání souhlasu věřitele, jemuž náleží pohledávka

z podnikání, s návrhem na povolení oddlužení jako podmínky sine qua non pro povolení oddlužení, není vykládána soudní judikaturou jednotně, což v praxi vede k diverzitě řešení stejných případů. V soudní praxi se lze setkat s případy, kdy soudy oddlužení podnikatelů, jež mají závazky z podnikání, povolují bez ohledu na to, zda byl souhlas dotčeného věřitele doložen, a rovněž můžeme narazit na případy, kdy souhlasy věřitelů s podnikatelskými závazky jsou soudy striktně vyžadovány a není-li byt' jediný souhlas doložen, návrh na povolení oddlužení je zamítnut a prohlášen konkurs. První jmenovaný způsob řešení podnikatelských závazků je zastáván Vrchním soudem v Praze a druhý způsob řešení, který je v neprospěch dlužníků, je zastáván Vrchním soudem v Olomouci a nedávno se ve stejném duchu vyjádřil i Nejvyšší soud. Odlišný výklad jednotlivými soudy pak ve výsledku vede k právní nejistotě a nedůvěře občanů v jednotné rozhodování soudů.

Z mého pohledu, se požadavek souhlasu věřitele s podnikatelskými závazky zdá nadbytečný a z právní úpravy by měl být vypuštěn. V praxi si většina dlužníků nebude schopna opatřit potřebný souhlas, a to buď z důvodu neochoty věřitelů komunikovat s dlužníkem, anebo z toho důvodu, že jej některé státní instituce udělit ze zákona nemohou. Jako pojistka je v ust. § 403 odst. 2 IZ zakotvena pro nezajištěné věřitele možnost na schůzi věřitelů podat námitky, pokud nesouhlasí s tím, aby jejich pohledávka z podnikání byla řešena v režimu oddlužení, tímto se mohou aktivně zapojit do procesu schválení oddlužení.

Na druhou stranu je však potřeba si uvědomit, že pro obchodní vztahy platí jiné zásady než pro soukromoprávní, neboť s podnikáním je spojeno vždy určité riziko, jak bylo již vysvětleno. Měly by tedy být podnikatelské závazky posuzovány přísněji, což by nemělo být zákonem ignorováno. Domnívám se tedy, že nezajištění věřitelé, jímž náleží pohledávky z podnikání, by měli být o možnosti uplatnění shora uvedených námitek a lhůtě, v níž tak mohou učinit, soudem náležitě informováni. Proto by do právní úpravy mohlo být začleněno ustanovení, podle něhož by soud byl povinen písemně uvědomit věřitele, jímž podle předloženého seznamu závazků dlužníkem náleží pohledávky z podnikání, o tom, že mohou podat ve stanovené lhůtě námitky a poučit je o následcích jejich neuplatnění ve smyslu ust. § 403 odst. 2, věta druhá IZ.

Jako nedostatečně řešena je rovněž právní úprava týkající se postižení příjmů dlužníka při oddlužení formou splátkového kalendáře. Nedostatečnost této úpravy lze

spatřovat v tom, že zákon řádně nemotivuje dlužníky k tomu, aby v průběhu trvání oddlužení splátkovým kalendářem se snažili zvýšit si své stávající příjmy tak, aby nezajištěné věřitele uspokojili ve vyšším rozsahu, ale zároveň jim určitá část těchto příjmů byla ponechána nad rámec současné právní úpravy. Jako řešení, které by připadalo do úvahy, by mohlo vypadat následovně: pokud dlužník řádně plní více než z 50% celkové výše pohledávek nezajištěných věřitelů zahrnutých do splátkového kalendáře a zajistí si další čistý příjem např. vyšší než 4 000,- Kč měsíčně, bylo by dlužníku povoleno, aby si z takto získaného vyššího příjmu ponechal jednu polovinu, tj. 2 000,- Kč. Tímto řešením by se do jisté míry zabránilo tzv. „šedé ekonomice“.

Na základě výše uvedeného a konečně i samotné praxe jsem dospěla k závěru, že oddlužení by se mělo zpřístupnit zodpovědným osobám, u nichž lze důvodně předpokládat, že budou schopny ze svých, příp. zajištěných příjmů uspokojit za dobu pěti let nezajištěné věřitele alespoň v minimální kvótě 30% hodnoty jejich pohledávek, nebude u nich shledán zjevný nepoctivý úmysl a zároveň bude takový způsob řešení úpadku výhodnější pro dlužníkovy věřitele. Prohlášení konkursu na majetek dlužníka ve většině případů nepřinese prospěch ani jedné z uvedených stran, neboť dlužník nemá zpravidla hodnotnější majetek, z jehož zpeněžení by mohli být nezajištění věřitelé uspokojeni. Naopak prohlášením konkursu vzniknou zbytečné náklady na odměnu správce a jeho hotové výdaje navíc, které nebude z čeho hradit a v konečném důsledku je zaplatí stát.

Existují-li tedy pochyby o tom, zda v konkrétním případě oddlužení povolit či jej zamítnout, vždy by měly být soudem zváženy majetkové poměry dlužníka, a pokud by soud dospěl k závěru, že dlužník není vlastníkem žádného hodnotnějšího majetku, z jehož výtěžku zpeněžení by mohli být nezajištění věřitelé upokojeni v rozsahu vyšším než při oddlužení, a zároveň má dlužník pravidelný měsíční příjem, který lze použít k plnění splátkového kalendáře, tak by podle mého názoru mělo být oddlužení povoleno. Věřitelé se mohou zapojit v rámci druhé fáze insolvenčního řízení při schválení oddlužení, pokud k němu budou mít jakékoliv připomínky. Jak bylo ale několikrát zmíněno, věřitelé se v praxi zpravidla neúčastní schůze věřitelů a jen výjimečně protestují proti tomu, aby oddlužení bylo schváleno, neboť si uvědomují, že by prohlášením konkursu na majetek dlužníka s největší pravděpodobností neobdrželi na úhradu svých pohledávek žádné plnění.

Pokud tedy dlužník přistupuje k plnění svých povinností v insolvenčním řízení zodpovědně, má poctivé úmysly a je u něj reálný předpoklad minimálního plnění pro věřitele, tak se přikláním k názoru Vrchního soudu v Praze, že by oddlužení mělo být povoleno. Pokud má dlužník podnikatelské závazky, nechť jsou řešeny ve druhé fázi řízení při schválení oddlužení, jak proklamuje Vrchní soud v Praze ale s tím, že by soud nezajištěné věřitele, jichž se to týká, vyzooměl o možnosti podání námitek a řádně je poučil o fikci souhlasu, pokud nebudou podány v zákonem stanovené lhůtě.

Celkově lze současnou normativní úpravu oddlužení i přes všechny své dílčí nedostatky, hodnotit pozitivně s tím, že je třeba na aktuální aplikační problémy, o nichž bylo pojednáno výše, reagovat příslušnými legislativními změnami, tak aby výklad odvolacích soudů byl jednotný.

Seznam použitých zkratk

NSCR	Nejvyšší soud České republiky
ÚS	Ústavní soud
VSPH	Vrchní soud v Praze
VSOL	Vrchní soud v Olomouci
MSPH	Městský soud v Praze
KSPH	Krajský soud v Praze
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
IZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
ZKV	zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů
o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury

Monografie:

1. SCHELLEOVÁ, Ilona. *Úvod do insolvenčního práva*. 3. vydání. Brno: International Bussines School, 2008. 97 s.
2. ZOULÍK, F., *Zákon o konkursu a vyrovnání, Komentář*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 1998. 284 s.
3. KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, DADAM Alexandr, aj. *Insolvenční zákon a předpisy související, Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení, Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008. 903 s.
4. STEINER, V. *Zákon o konkursu a vyrovnání, Komentář*. 2. vydání. Praha: nakladatelství Linde Praha a.s., 1996. 368 s.
5. RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 197 s.
6. KOTOUČOVÁ J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2008. 1056 s.
7. WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. 751 s.

Odborné články:

1. ZIZLAVSKY, M. Aktuální stav připravované novely insolvenčního zákona. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 3, 8 s.

Legislativa:

1. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů.
7. Zákon č. 563/1991, o účetnictví ve znění pozdějších předpisů.

8. Zákon č. 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů (zákon o ověřování).
9. Zákon č. 82/1998 Sb., o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.
10. Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona.
11. Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce a náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich hotových výdajů.

Judikatura:

1. Nález Ústavního soudu ze dne 27.7.2010, sp.zn. Pl. ÚS. 19/09, zveřejněný ve sbírce zákonů pod č. 260/2010 Sb.
2. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.4.2015, sen.zn. 29 NSČR 24/2013.
3. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.10.2012, sen.zn. 29 NSCR 64/2012.
4. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp.zn. 29 Cdo 4462/2011.
5. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.11.2010, sp.zn. 29 Cdo 3509/2010.
6. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.12.2011, sen.zn. 29 NSČR 14/2011.
7. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.5.2010, sen.zn. 29 NSČR 22/2009.
8. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.1.2010, sen.zn. 29 NSČR 1/2008.
9. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.2.2009, sen.zn. 29 NSČR 7/2008.
10. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.12.2011, sen.zn. 29 NSČR 14/2011.
11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2012, sen.zn. 29 NSČR 20/2012.
12. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2011, sen.zn. 29 NSČR 30/2010.
13. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2010, sen.zn. 29 NSČR 16/2010.
14. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.1.2014, sen.zn. 29 NSCR 88/2013.
15. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2011, sen.zn. 29 NSČR 30/2010.
16. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2013, sen.zn. 29 NSČR 12/2013.
17. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.7.2014, sen.zn. 29 NSČR 53/2012.
18. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3.5.2013, sp.zn. 3 VSPH 403/2013.
19. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18.4.2012, sp.zn. 1 VSOL 246/2010.
20. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31.7.2013, sp.zn. 1 VSPH 1107/2013.
21. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27.5.2014, sp.zn. 3 VSPH 191/2014.

22. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19.6.2009, sp.zn. 1 VSPH 300/2009.
23. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 7. 2009, sp.zn. 1 VSPH 152/2009.
24. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18.07.2014, sp.zn. 3VSPH 517/2014.
25. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23.9.2015, sp.zn. 1 VSOL 918/2015.
26. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31.7.2013, sp.zn. 1VSPH 1107/2013.
27. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.2.2015, sp.zn. 4 VSPH 136/2015.
28. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.11.2014, sp.zn. 3 VSPH 1360/2013.
29. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.1.2015, sp.zn. 2 VSPH 1217/2014.
30. Usnesení Vrchního soudu Praze ze dne 30.8.2010, sp.zn. 3 VSPH 657/2010.
31. Usnesení Vrchního soudu Praze ze dne 15.12.2009, sp.zn. 1 VSPH 669/2009.
32. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25.10.2011, sp. zn. 3 VSOL 362/2011.
33. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9.3.2015, sp.zn. 4 VSPH 160/2015.
34. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21.5.2014, sp.zn. 3 VSOL 290/2014.
35. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30.10.2008, sp.zn. 1 VSPH 167/2008.
36. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19.4.2011, sp. zn. 3 VSPH 325/2011.
37. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21.3.2012, sp.zn. 1 VSPH 341/2012.
38. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.7.2011, sp.zn. 1 VSPH 883/2011.
39. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.3.2015, sp.zn. 3 VSPH 6/2015.
40. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30.9.2015, sp.zn. 1 VSOL 344/2015.
41. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.1.2014, sp. zn. 3 VSPH 2107/2013.
42. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18.3.2013, sp.zn. 1 VSPH 241/2013.
43. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.5.2012, sp.zn. 3 VSPH 451/2012.
44. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15.12.2010, sp.zn. 3 VSPH 980/2010.
45. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15.11.2010, sp.zn. 2 VSPH 696/2010.
46. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8.1.2013, sp.zn. 1 VSPH 1775/2012.
47. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.11.2014, sp.zn. 1 VSPH 2287/2014.
48. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9.3.2015, sp. zn. 4 VSPH 160/2015.
49. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne ze dne 31.7.2014, sp.zn. 3 VSPH 668//2014.
50. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29.4.2015, sp.zn. MSPH 93 INS 32132/2014.

Internetové zdroje:

1. Návrh insolvenčního zákona – důvodová zpráva [online]. Praha: ČAK [cit. 27.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=557>>.
2. RANDÁKOVÁ, Monika. *Insolvenční zákon – vymezení základních pojmů* [online]. Účetnictví v praxi 2006/7, 1.7.2006 [cit. 27.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d164v140-insolvenčni-zakon-vymezeni-zakladnich-pojmu/>>.
3. MLEJNKOVÁ, Ivana. *Nepatrný konkurs* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 15.04.2014 [cit. 27.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.insolvenčni-zakon-komentar.cz/onb/33/nepatrný-konkurs-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Eltu6PFEtumJUuzzD8ZM75gFgrWooRWzDg/?query=nepatrn%FD%20konkurs&serp=>>>.
4. ŠOURKOVÁ, Martina. *Insolvenční návrh ve světle judikatury* [online]. epravo.cz, 11.4.2013 [cit. 28.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/insolvenčni-navrh-ve-svetle-judikatury-90639.html>>.
5. LANŠKÝ, Lubomír, BARTUŇKOVÁ, Anna. *Úpadek podle nového insolvenčního zákona* [online]. epravo.cz, 15.1.2008 [cit. 28.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/upadek-podle-noveho-insolvenčního-zakona-52563.html>>.
6. BRAUN, Tomáš. *Insolvenční konkurs* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 15.04.2014 [cit. 29.11.2015]. Dostupné na: <http://www.insolvenčnízakonkomentar.cz/onb/?uniqueid=mRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJiXFgei25S5awnqbL0hA6QA&uri_view_type=35&justlogged=1>.
7. RICHTER, Ondřej. *K náležitostem insolvenčního návrhu* [online]. epravo.cz, 8.11.2012 [cit. 29.11.2015]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nalezitostem-insolvenčního-navrhu-86809.html>>.
8. MLEJNKOVÁ, Ivana. *Charakteristika konkursu* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 15.04.2014 [cit. 19.01.2016]. Dostupné na: <<http://www.insolvenčni-zakon->

- komentar.cz/onb/?uniqueid=mRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJQwHiy8aoMnne3lGR1zaDKQ&uri_view_type=35>.
9. RYCHTALÍKOVÁ, S. *Charakteristika reorganizace* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 1.5.2014 [cit. 19.1.2016]. Dostupné na: <http://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/onb/?uniqueid=mRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJQwHiy8aoMnnBff3RLSRGSA&uri_view_type=35> .
 10. *Insolvenční zákon. Statistiky* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti [cit. 19.1.2016]. Dostupné na: <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>>.
 11. PLEVA, Vítězslav. *Závazky z podnikání: je dlužník povinen zajistit si souhlas věřitelů v případě oddlužení?* [online]. epravo.cz, 4.08.2014 [cit. 25.03.2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zavazky-z-podnikani-je-dluznik-povinen-zajistit-si-souhlas-veritelu-v-pripade-oddluzeni-94828.html>>.
 12. MALIŠ Daniel. *Oddlužení podnikajících fyzických osob po revizní novele insolvenčního zákona* [online]. epravo.cz, 4.08.2014 [cit. 29.01.2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-podnikajicich-fyzickych-osob-po-revizni-novele-insolvencniho-zakona-94928.html>>.
 13. PRUDILOVÁ KONÍČKOVÁ Zdeňka. *Oddlužení a poctivý záměr nejen ve světle judikatury Nejvyššího soudu* [online]. epravo.cz, 27.11.2015 [cit. 25.2.2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-a-poctivy-zamer-nejen-ve-svetle-judikatury-nejvyssiho-soudu-99566.html>>.
 14. MLEJNKOVÁ, I. *Společné oddlužení manželů* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 13.10.2015, [2. dubna 2016]. Dostupné na: <<http://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/onb/33/spolecne-oddluzeni-manzeluuniqueidmRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJnnSnKSRZ3bDET3gvLcBeSg/?query=spole%20n%20vrh%20man%20BEel%20F9&serp=1>>.
 15. MLEJNKOVÁ, Ivana. *Námítky věřitelů o nepřípustnosti oddlužení* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 1.5.2014 [cit. 6.4.2016]. Dostupné na:

- <http://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/onb/33/namitkyveritelu-odddluzeniuniqueidmRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJaKg76Xp4WpnOgu6yx17KIA/?uri_view_type=36#9.4.3>.
16. MLEJNKOVÁ, Ivana. *Účinky a provedení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 14.10.2015 [cit. 9.4.2016]. Dostupné na: <<http://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/onb/33/ucinky-a-provedeni-oddluzeni-zpenezenim-majetkove-podstatyuniqueidmRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJaKg76Xp4Wpk4BfYyyCNDQ/?query=%FA%E8inky%20schv%E1len%ED%20oddlu%BEen%ED&serp=1>>.
17. MLEJNKOVÁ, Ivana. *Dispoziční oprávnění k majetkové podstatě po povolení oddlužení* [online]. Praktický průvodce insolvenčním řízením, Praha: Dashöfer Holding, Ltd. a Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., 14.10.2015 [cit. 9.4.2016]. Dostupné na: <<http://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/onb/33/dispozicni-opravneni-k-majetkove-podstate-od-povoleni-oddluzeniuniqueidmRRWSbk196FNf8jVUh4Eltu6PFEtumJaKg76Xp4WpmHUNcoNmi3vQ/?query=dispozi%E8n%ED%20opr%E1vn%ECn%ED&serp=1&justlogged=1>>.
18. KAPLAN, D. *Několik poznámek k oddlužení z hlediska zajištěného věřitele* [online]. epravo.cz, 15.2.2012 [cit. 9.4.2016]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nekolik-poznamek-k-oddluzeni-z-hlediska-zajisteneho-veritele-80725.html>>.
19. SRBECKÝ Lukáš. *Připravovaná novela insolvenčního zákona se snaží zabránit „šikanózním“ insolvenčním návrhům* [online]. právní prostor.cz, 20.7.2015 [cit. 18.4.2016]. Dostupné na: <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/pripavovana-novela-insolvencniho-zakona-se-snazi-zabranit-sikanoznim-insolvencnim-navrhum>>.

Resumé

This work, was focused on the analysing current normative regulation of the institute of discharging debts, interpreting relevant provisions and point out some actual problems, which are dealt with in the judicial practice and that arise as a result of application of some statutory provisions in the process of solving bankruptcy problems of a debtor by the ways of discharging debts.

The work concludes that benefaction in the form of the release of a debtor to the extent of unrecovered claims representing the conclusion of the process of discharging debts should be merited. On the other hand, it is necessary to consider whether non-approval of discharging debts and bankruptcy order concerning property of a debtor has some benefits for a creditor as well. In the autor's opinion, discharging debts should be accessible to responsible persons with good cause to believe that they are able to use theirs or otherwise secured income to meet creditors' requirements in five years within at least the minimum quota of 30 % of the value of their claim, and that they are found free of any unfair intent and the same time this kind of solution to the problem of discharging debts is more advantageous for debtor's creditors. Bankruptcy order concerning property of a debtor does not usually represent any benefit for any of the mentioned parties, since debtor does not customarily possess any valuable property whose conversion into money could represent satisfaction for unsecured creditors. On the contrary, bankruptcy order causes emergence of redundant costs concerning reward of an insolvency trustee and his extra expenses not covered by the debtor, which will not be reimbursed and will have to be paid for by the state.

If there are any doubts as to permitting or dismissing discharging debts, the court should take into consideration debtor's means; and if it reaches a decision that the debtor has not valuable property whose conversion into money could represent satisfaction for unsecured creditors to higher extent than in the case of discharging debts, and at the same time the debtor has regular monthly income that can be used for fulfilling schedule of payments, discharge from debts should be permitted. Creditors have the possibility to participate in the second stage in the process of discharge from debts approval.

If a debtor is entrepreneurially committed, the obligations may be solved in the second stage of the proceedings concerning discharging debts approval, as stated by the High Court in Prague; however, the court should duly notify the creditors involved of the

possibility to institute objections and to instruct them in a regular manner concerning approval fiction if they are not submitted within statutory time limit.

Generally, the current normative legal form of discharging debts could be judged as positive despite all its partial defects. Nevertheless if the courts of appeal should show unified interpretation, some application problems mentioned above should be solved by the appropriate adjusting.

Abstrakt

Rigorózní práce si klade za cíl rozebrat současnou normativní úpravu institutu oddlužení, vyložit příslušná ustanovení a upozornit na některé aktuální problémy, se kterými se potýká soudní praxe a k nimž dochází v důsledku aplikace některých zákonných ustanovení při řešení úpadku dlužníka oddlužením.

Práce pojednává o institutu oddlužení jako novém sanačním způsobu řešení úpadkové situace dlužníka, který do českého právního řádu přinesl Insolvenční zákon. Kromě kapitol věnovaným oddlužení jako hlavního tématu práce, se ostatní kapitoly zabývají historií úpadkového práva včetně zákona o konkursu a vyrovnání a jeho srovnání s úpravou obsaženou v Insolvenčním zákoně, dále výkladem základních pojmů insolvenčního práva jako je úpadek, hrozící úpadek, předlužení apod., stručnou charakteristikou průběhu insolvenčního řízení včetně problematiky insolvenčních návrhů z pohledu judikatury a jednotlivými způsoby řešení úpadku dlužníka. Vzhledem k tomu, že oddlužení nelze vykládat nezávisle na insolvenčním řízení, neboť se prolíná celým jeho průběhem s určitými odchylkami, je rovněž nezbytné zmínit další instituty insolvenčního práva související s oddlužením.

V závěru práce je zhodnocena současná právní úprava institutu oddlužení včetně shrnutí dílčích problémů spojených s aplikací některých zákonných ustanovení.

Abstract

This work intends to analyse current normative regulation of the institute of discharging debts, interpreting relevant provisions and point out some actual problems, which are dealt with in the judicial practice and that arise as a result of application of some statutory provisions in the process of solving bankruptcy problems of a debtor by the ways of discharge from debts.

The doctoral thesis deals with institute of discharging debts as a new preservation method of solving debtor's bankruptcy situation, brought to the Czech legal system by the Insolvency Act. Beside chapters focused on discharging debts as a main subject of this Thesis, other chapters are concerned with the history of bankruptcy law including Act on Bankruptcy and Settlements and its comparison with the amendment contents in the Insolvency law. Still other chapters contain explanation of the basic concepts of Insolvency law such as bankruptcy, impending bankruptcy, insolvency, etc., brief description of the course of Insolvency proceedings including Insolvency proposals issuing from the judicature view, and some particular ways of solving a debtor bankruptcy. With regard to the fact that discharging debts is impossible to interpret independently of Insolvency proceedings as it is whit specific deviations pervading it's whole course, it is considered necessary to explain these proceedings and further institutes of Insolvency Law related to discharging debts, at least in general.

In the conclusion of this work, the current legal regulation of the institute of discharging debts including constituent problems connected with application of some statutory provisions is assessed.

Seznam klíčových slov

insolvenční řízení

úpadek

oddlužení

Key words

insolvency proceedings

bankruptcy

discharging debts